

Heinolan kaupungin laaja hyvinvointikertomus 2017–2021

PiENI KAUPUNKI, ISO ELÄMÄ

Heinola

Heinolan kaupungin laaja hyvinvointikertomus 2017–2021

Hyvinvointikertomuksen 2013–2017 pohjalta nostetut hyvinvointisuunnitelman 2017–2021 painopisteet

1

Toimiva ja turvallinen arki

2

Inspiroiva ympäristö - ulos

3

Mielekäs arki ja päihdehaittojen väheneminen

4

Toimivat matalan kynnyksen palveluprosessit ja hyvä palvelukokemus

Sisällysluettelo

JOHDANTO	4	1.6 Maakunnallinen HYTE-työ ja -kärjet	11
1. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN HEINOLASSA JA MAAKUNNASSA	5	1.7 Valtakunnallinen HYTE-työn linjaus	12
1.1 Yleistä HYTE-työstä	5	1.8. HYTE-työn ilonaiheita ja kehittämiskohteita	12
1.2 HYTE-rakenteet	7	2. TALOUS JA ELINVOIMA	13
1.3 Hyvinvointitieto	8	2.1. Kuntatalous	13
1.4 Hyvinvointikertomus- ja suunnitelma	10	2.2 Asukkaat	14
1.5 Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVAus)	11	2.2.1 Väestörakenne	14
		2.2.2 Asukkaiden taloudellinen tilanne Heinolassa	16
		2.2.3 Maahanmuutto ja kotoutuminen	17
		2.3 Asuminen	18
		2.4 Työllisyys ja työttömyys	20
		2.4.1 Hyvinvointi työllisyyden mittareissa	20

2.4.2 Työllistymistä edistävät palvelut	20
2.5 Talouden ja elinvoiman ilon- ja huolenaiheita	22

3. HYTE-TYÖN TEEMA 1: TOIMIVA JA TURVALLINEN ARKI **23**

3.1 Ravitseminen	23
3.2 Terveys	26
3.2.1 Fyysinen terveys	26
3.2.2 Psykkinen terveys	29
3.3 Koronan vaikutus hyvinvointiin	30
3.4 Lasten ja nuorten nukkuminen	32
3.4 Turvallisuus	33
3.5 Toimivan ja turvallisen arjen ilon- ja huolenaiheita	37

4. HYTE-TYÖN TEEMA 2: INSPIROIVA YMPÄRISTÖ – ULOS **38**

4.1 Liikkuminen	38
4.2 Harrastaminen	42
4.3 Hyvinvointia metsästä	44
4.4 Puhdas ympäristö	44
4.5 Toimivat rakenteet	45
4.6 Inspiroivan ympäristön ilon- ja huolenaiheita	46

5. HYTE-TYÖN TEEMA 3: MIELEKÄS ARKI JA PÄIHDEHAITTOJEN VÄHENEMINEN **47**

5.1. Mielekäs arki	47
5.1.1 Osallisuus	47

5.1.2 Yksinäisyyden vähentäminen	49
5.1.3 Vaikuttaminen	50
5.1.4 Kolmas sektori hyvinvoinnin edistäjänä	51
5.2 Päihdehaittojen ehkäisy	53
5.2.1 Seudullinen ehkäisevä työ: Arki terveeksi – mieli hyväksi	53
5.2.2 Ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö Heinolassa	54
5.3 Mielekkääseen arkeen liittyviä ilon- ja huolenaiheita	58

6. HYTE-TYÖN TEEMA 4: TOIMIVAT MATALAN KYNNYKSEN PALVELU-PROSESSIT JA HYVÄ PALVELUKOKEMUS **59**

6.1 Uudistettuja palveluita ja toimintamalleja	59
6.1.1 Palveluita kasvokkain, puhelimitse ja netin kautta	59
6.1.2 Lähellä auttaminen	60
6.1.3 Monialaisia toimintamalleja	64
6.2 Palvelukokemus	67

7. HYVINVOINTITYÖN EVÄSTYKSET VALTUUSTOKAUDELLE 2021–2025 **68**

8. LIITTEET **69**

8.1 Lapset ja nuoret	69
8.2 Aikuiset	75
8.3 Ikäihmiset	83
8.4. Muita Indikaattoreita	91

JOHDANTO

Kokemus hyvinvoinnista syntyy laajasta joukosta teemoja, jotka liittyvät terveyteen, turvallisuuden tunteeseen, arjen sujumiseen, tasapainoiseen elämään, toimeentuloon, avunsaantiin jne. Hyvinvointitietoa kertovat jokapäiväiset uutislähetykset ja sitä suorastaan tulvii erilaisista tietolähteistä. Sitä saadaan myös aina arjen toiminnasta valtakunnallisiin indikaattoripankkeihin. Suunnitelmallinen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (HYTE) kytkeytyy kaupungin strategiaan, talouteen, asumiseen, työllisyyteen ja toimeentuloon sekä kaikkiin palveluihin ja toimintaan, joilla edistetään ihmisten hyvää oloa. HYTE-työllä tähdätään vaikuttavaan pahoinvointia ehkäisevään ja hyvinvointia edistävään toimintaan.

Tämä hyvinvointikertomus pohjautuu valtuustokaudelle 2017–2021 tehtyyn, kaikki ikäryhmät huomioivaan hyvinvointisuunnitelmaan. Kertomukseen on nostettu teemoihin liittyvän hyvinvointitiedon lisäksi Heinolassa tehtyjä toimenpiteitä sekä arviointia ilon aiheista, edelleen huomiota vaativista asioista ja kehittämis-kohteista.

Toimivia asioita Heinolan HYTE-työssä ovat rakenteet, vuosirytmii ja poikkihallinnollisuus. Myös terveydenedistämisasiivisuus on verraten hyvä. Kehittämiskohteita puolestaan ovat mm. tiedolla johtamisen rakenteiden vahvistaminen ja siihen liittyvät prosessit organisaation eri tasoilla. Myös päätösten vaikutusten ennakoarviointia tulee vahvistaa.

Asukkaiden hyvinvoinnin näkökulmasta esimerkkejä ilon aiheista aktiivinen harrastaminen, ympäristön ja luonnon tuoma hyvinvointi sekä aktiivinen kolmannen sektorin tarjoama toiminta. Myös palveluiden saatavuus on Heinolassa hyvä. Huolenaiheina puolestaan näyttäytyvät mm. yksinäisyys, terveydentilassa tapahtuneet muutokset sekä päihdehaitat.

Terveydentilan sekä liikkumisen osalta tulokset luonnollisesti jakautuivat. Korona-epidemian vaikutukset ovat viimeisen vuoden aikana heijastuneet kaikkiin ikäryhmiin. Korona-rajoitteiden vaikutuksessa on kuultavissa sekä arkea helpottavia että huolestuttavia signaaleja.

Heinolassa tehdään paljon yhteistyötä ”yli rajojen”. Palvelut ovat uudistuneet ja monialaisia toimintamalleja on kehittynyt runsaasti. Niille on Heinolassa sekä hyvät edellytykset että tahtotila. Monialaisen työn yhteinen suunnittelu, toteutus, tiedottaminen ja arviointi ovat tulleet monessa toiminnassa tutuksi. Tähän raporttiin on koottu joitakin toimialojen esiin nostamia valtuustokaudella luotuja tai edelleen kehitettyjä toimintamalleja hyvinvointisuunnitelman 2017–2021 painopisteiden näkökulmasta. Hyvinvointikertomuksen lopussa on hyvinvointityön evästyksiä uuden valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmaan 2021–2025. Raportin liitteeksi on koottu täydentävää indikaattoritietoa ikäryhmittäin ja teemoittain.

Hyvinvointikertomus on rakennettu yhteistyössä hyvinvointityöryhmän ja toimialojen johtoryhmien kesken. Lukuisilla muilla työryhmillä, yksittäisillä työntekijöillä sekä kolmannen sektorin toimijoilla on ollut tärkeä rooli aineiston tuottamisessa ja analysoinnissa. Asukkaiden ajatuksia on nostettu raporttiin tuomaan arkisen elämän näkökulmaa. Hyvinvointikertomuksen kokoaminen on tapahtunut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelualueen ja viestinnän asiantuntijan yhteistyönä sekä sosionomiharjoittelijoiden aktiivisuutta hyödyntäen. Kiitos kuuluu kaikille prosessiin osallistuneille.

Hyvinvointikertomus käsitellään toimialojen lautakunnissa huhtikuussa ja kaupunginhallituksessa ja valtuustossa toukokuussa 2021.

1. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN HEINOLASSA JA MAAKUNNASSA

”Luonto, hyvät harrastusmahdollisuudet ja tarvittavat palvelut. Heinolassa yhdistyy kaupunki- ja maaseutuasumisen parhaat puolet.

1.1 Yleistä HYTE-työstä

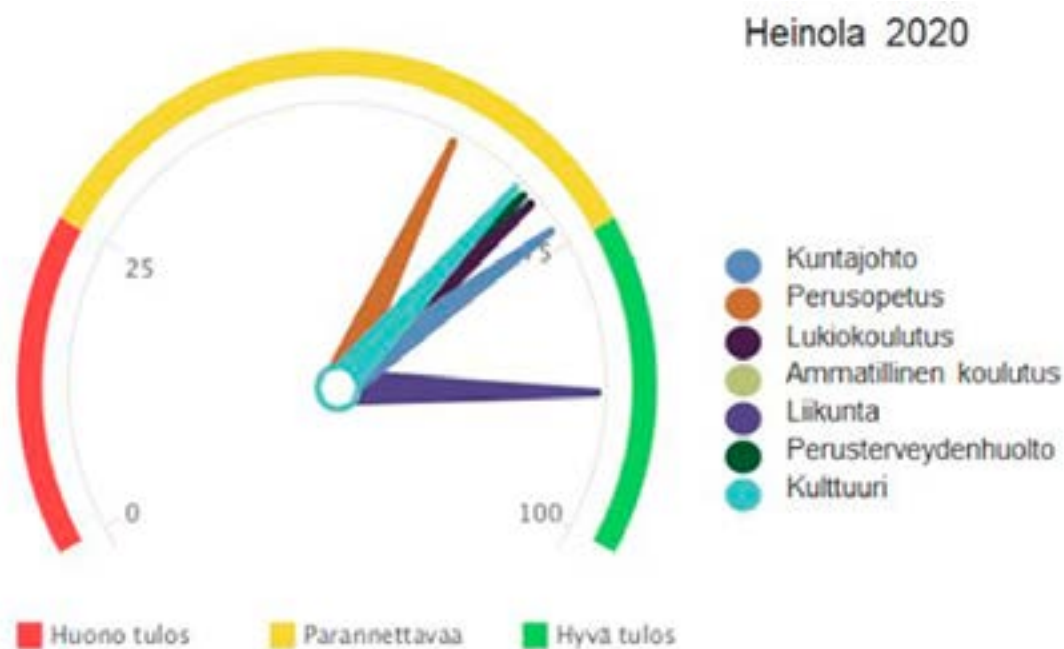
Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (HYTE) on kuntalain (2015/410) ja terveydenhuoltolain (2010/1326) perusteella **yksi kuntien perustehtävistä ja sitä toteutetaan Heinolassa kaikilla toimialoilla**. Kunnan tehtävänä on lisätä kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä, ehkäistä sairauksia ja syrjäytymistä sekä vahvistaa osallisuutta. Hyvinvointia ja terveyttä edistetään kaikissa kunnan eri toiminnoissa parantamalla kuntalaisten elämänlaatua, lisäämällä työllisyyttä ja tuottavuutta sekä hillitsemällä sosiaalisten ongelmien ja eriarvoisuuden kasvua.

HYTE-työ Heinolassa on organisoitunutta ja se linkittyy eri toimintoihin, niitä ohjaaviin suunnitelmiin ja useisiin muutoinkin kaupungissa toimiviin työryhmiin.

HYTE on käsitteenä monitasoinen. Siihen yhdistyy niin asukkaan oma kokemus, aktiivisuus ja vastuu, kuin eri toimijoiden tavoitteet, suunnitelmat ja toiminta. Kunnille annettu tehtävä käsittää hyvinvointitiedon seuraamisen, raportoinnin, tiedottamisen, tavoitteiden asettamisen ja olemassa olevien toimintaa ohjaavien ohjelmien kytkemisen osaksi tavoitteiden eteenpäin viemistä.

Kuntien terveydenedistämisen aktiivisuutta seurataan valtakunnallisesti TEAviisarin avulla.

Kyselyt toteutetaan vuorovuosin niin, että kuntajohtoon ja perusopetuksen tiedot kerätään parittomina vuosina ja perusterveydenhuollon, liikunnan, ammatillisten oppilaitosten ja lukion parillisina vuosina. Heinola on lähes kaikkien kyselyjen osalta valtakunnan keskiarvoa paremmalla tasolla. TEAviisari osoittaa visuaalisesti kuvattuna organisaation toimivat asiat sekä kehittämiskohteet. Tarkemmat tiedot tuloksista ovat kaikkien saatavilla osoitteessa teaviisari.fi.

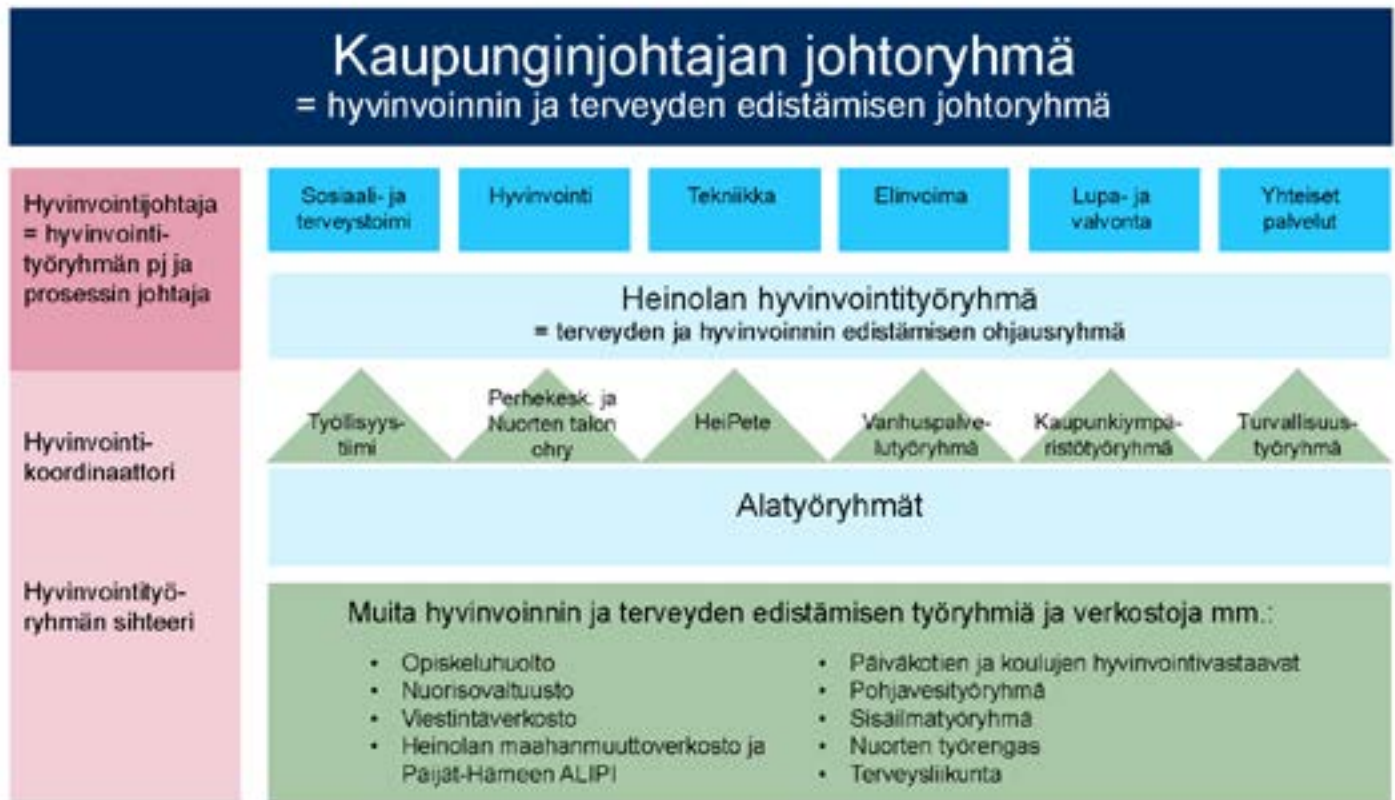

TEAviisari 2020	Heinola	Koko maa
Kaikki sektorit	72	68
Kuntajohto	73	78
Perusopetus	61	66
Lukiokoulutus	70	69
Ammatillinen koulutus	-	66
Liikunta	88	72
Perusterveydenhuolto	69	67
Kulttuuri	68	59

1.2 HYTE-rakenteet

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tapahtuu monilla eri tasoilla asukkaan omista valinnoista aina organisaatioiden ja järjestöjen toimintaan ja tavoitteisiin sekä johtamiseen, strategiseen työhön ja päätöksen tekoon asti.

Keskeiset toimijat Heinolassa ovat Kaupunginjohtajan johtoryhmä, joka vastaa HYTE-työstä, poikkihallinnollinen hyvinvointityöryhmä (hyry), toimialojen johtoryhmät sekä useat hyvinvointityöryhmän teemalliset alatyöryhmät.

Hyvinvointityöryhmä Hyryn kokoonpano

- Hyvinvointi, hyvinvointijohtaja (puheenjohtaja)
- Hyvinvointi, toimistos sihteeri (sihteeri)
- Hyvinvointi, palvelualuejohtaja/ virikkeellinen elämä (nuoriso, liikunta kirjasto ja museo)
- Hyvinvointi, liikunnan palvelupäällikkö
- Hyvinvointi/ rehtori
- Hyvinvointi, hyvinvointipäällikkö/ hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
- Sosiaali- ja terveys, palvelupäällikkö/asiakasohtauspalvelut, hoito- ja vanhuspalvelut
- Sosiaali- ja terveys, palvelupäällikkö/ perusterveydenhuollon hoitotyön palvelut
- Sosiaali- ja terveys, palvelupäällikkö/ aikuisten sosiaalipalvelut ja vammaispalvelut
- Sosiaali- ja terveys, asiantuntija, potilasturvallisuuskoordinaattori
- Lupa- ja valvonta, ympäristöpäällikkö

- Elinvoima, kaavoitusarkkitehti, kaupunkisuunnittelu
- Elinvoima, kulttuurisihteeri
- Tekniikka, palvelupäällikkö/ ruoka- ja siivouspalvelu
- Yhteiset palvelut, hallinto- ja kehitysjohtaja
- Yhteiset palvelut, viestinnän asiantuntija

Hyryn toimintaa kuvaa sitoutuminen, paneutuminen ja innovatiivisuus. Ryhmässä on rikastuttavaa yhteiseen ajatteluun kannustava ilmapiiri. Tällä valtuustokaudella Hyryn keskeisin sisällöllinen tavoite on ollut yksinäisyyden vähentäminen. Ryhmä kokoontuu noin kuukausittain. Kehittämispäivät (pidempi kokous) järjestetään kahdesti vuodessa. Lisäksi toiminnassa on ollut yhteistyötä johtoryhmien kanssa sekä sisäistä koulutusta hyvinvointitiedon indikaattoripankeista. Minihyry on pieni työryhmä, joka seuraa vuosikellon toteutumista ja valmistelea työryhmän kokouksia.

HYTE-työn vuosikello

Syksy:

Useat alatyöryhmät kokoavat ja käyvät läpi kertynyttä hyvinvointitietoa ja laativat yhteenvedon sähköisen hyvinvointikertomukseen. Vuoden viimeisessä hyryssä tiedon pohjalta luodaan seuraavan vuoden painopisteet.

Alkuvuosi:

Edellisen vuoden hyvinvointitilinpäätöksen kokoaminen, joka liitetään tasekirjaan osaksi kaupungin tilinpäätöstä. Tästä lakisääteisestä suppeasta hyvinvointikertomuksesta annetaan myös suullinen valtuustoinfo kokouksen yhteydessä.

Kevät ja kesä:

Tiedonkeruita, toimenpiteiden kokoamista, indikaattoripankkeihin päivittyvään tiedon seurantaan, sähköisen hyvinvointikertomuksen päivittämistä. Minihyry laatii vuosikellon pohjalta suunnitelman seuraavalle vuodelle.

1.3 Hyvinvointitieto

Asukkaita koskevaa hyvinvointitietoa on mahdollista koota kansallisista lähteistä, maakunnallisista arvioinneista, paikallisista kyselyistä sekä ark tiedosta. Tieto päivittyy eri tietolähteisiin hyvin eri aikaan. Osa tiedosta tulee viiveellä ja osa on saatavissa ajantasaisina kuukausittaisina raportteina. Heinolan HYTE-työssä hyödynnetään sekä valtakunnallisiin indikaattoripankkeihin ja sähköiseen hyvinvointikertomukseen kertyvää että omia kyselyitä ja paikallista tietoa. Sähköisen hyvinvointikertomuksen vertailukohteina Heinolassa on tällä valtuustokaudella olleet Hollola, Hamina, Varkaus, maakunnan keskiarvo ja valtakunnallinen keskiarvo.

Todellinen hyvinvointitieto koostuu vasta, kun tuloksia tulkitaan yhdessä työntekijöiden, työryhmien ja tiedon kohteiden kanssa. Vastaajien ja kuntalaisten osallisuutta on vahvistettu kyselyn tulosten esittelytilaisuuksissa (kuten kouluterveyskysely-ilta tai kiusaamisilmiö-webinaari) sekä esim. koulu-kohtaisten tulosten systemaattisessa käsittelyssä. Tulosten uutisointi paikallislehdessä on puolestaan lisännyt vuoropuhelua asukkaiden kanssa median välityksellä.

Tiedolla johtaminen on keskeinen osa HYTE-työtä. On tärkeää saattaa päivittyvä tieto toiminnan tueksi. Tiedon tulee olla käytettävissä myös kaupungin strategiatyössä ja taloussuunnittelussa. Tiedolla johtamista, tiedon hyödyntämistä ja uuden tiedon löytymistäkin kehitetään parhaillaan maakunnassa "Ei tuurilla, vaan tiedolla" -hankkeessa.

Uusin hyvinvointitiedon kehittämisen prosessi Heinolassa on kaupungin strategian toteutumisen seurantaan kehitettävä indeksiarviointi. Hyvinvointi-indeksi on yksi kolmesta strategian toteutumista arvioivasta mittarista. Hyvinvointityöryhmä valitsi hyvinvointi-indeksin osaksi 14 keskeistä indikaattoria. Mukaan valittiin sekä huolia kuvaavia, että hyvinvointia edistäviä indikaattoreita.

Hyvinvointi-indeksistä tuli "Heinolan näköinen". Osaindikaattorit arvotettiin prosentuaalisesti ja jokaiselle niistä määriteltiin pisteytyksen ala- ja yläraja-arvot. Arvot kuvaavat tavoitetilaa (täydet pisteet) ja kipurajaa, jota ei voida alittaa (ei pisteitä). Indeksillä kuvaa muutosta valittujen indikaattorien osalta, mutta sen rinnalle tarvitaan edelleen yksittäisten mittareiden sekä ilmiöiden ympärille kootun hyvinvointitiedon tarkastelua.

HYTE-työn tietolähteitä arkitiedon lisäksi ovat olleet mm.

Kouluterveyskysely 2017, 2019 ja 2021 (tulokset liitetään raporttiin syksyllä 2021)
Lasten terveys ja hyvinvointi (LTH) 2018
Move! 2018 ja 2020
Sovari-kysely 2021
Rai-tulokset
Yhdyskuntatekniset palvelut -kysely, vuosittain
TEAvisari-tulokset
TEMin tilastot ja Tilastokeskuksen tilastot
Sotkanet, Terveys.fi, Hyvinvointikompassi (sähköinen hyvinvointikertomus)
Varhaiskasvatuksen sekä esiopetuksen ja koulun maakunnalliset kyselyt
Maakunnallinen päihdetilannekysely 2019
Kumppanuusverkoston maakunnallinen yhdistyskysely 2020
Hämeen poliisin ja Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen tilastot
Avin selvitys ehkäisevän päihdetyön toteutumisesta maakunnassa ja kunnissa 2020
Heinolan kiusaamisilmiökysely 2020
Heinolan hyvinvointikysely 2021

Kouluterveyskyselyn 2021 tiedonkeruu tapahtuu keväällä. Tulokset liitetään niiden valmistuessa, erillisenä liitteenä, osaksi tätä raporttia syyskuussa 2021.

1.4 Hyvinvointikertomus- ja suunnitelma

Hyvinvointikertomus

Terveydenhuoltolaki (1326/2010 §12) velvoittaa kunnat valmistelevaan hyvinvointikertomuksen **kerran valtuustokaudessa ja päivittämään sen vuosittain osana kuntasuunnittelua**. Käytössä on kuntaliiton ylläpitämä sähköinen hyvinvointikertomus, joka tarjoaa alustan hyvinvointijohtamisen, kunnan toiminnan ja talouden suunnittelun yhteen sovittamiseksi. Heinolassa laajat hyvinvointikertomukset laaditaan valtuustokausien päättyessä ja vuosittaiset suppeat hyvinvointitilinpäätökset ovat liitetty osaksi kunnan tasekirjaa. Edellinen laaja hyvinvointikertomus on laadittu Heinolassa vuonna 2017. Suppea hyvinvointikertomus sisältää vuosikohtaista tietoa hyvinvointityöryhmän (hyryn) toiminnasta, ilon ja huolen aiheista sekä painopisteistä seuraavalle vuodelle.

Heinolalaisten mietteitä kotikaupungistaan:

”Ylivoimaiset palvelut asukasluvuun nähden.
Kaunis ympäristö, vesistöt, metsät ja kaupunkipuistot.
Hyvä kulttuuritarjonta.
Hyvät harrastusmahdollisuudet.
Hyvät yhteydet ja tiet.
Sopivan kokoinen kaupunki.
Vilkas torielämä.”

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen raportointi valtuustokaudella 2017–2021

Hyvinvointikertomustyöhön sisältyy lukuisia muita paikallisia tai maakunnallisia suunnitelmia ja ohjelmia, näistä esimerkkeinä ovat ravitsemusterveyden suunnitelma, maahanmuutto-ohjelma, kestävän kehityksen ohjelma, terveysliikuntaohjelma, työllisyshoidosuunnitelma, turvallisuuteen liittyvät suunnitelmat, ehkäisevän päihde- ja mielenterveyden suunnitelma, lasten ja nuorten maakunnallinen hyvinvointisuunnitelma.

Ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä koskevan lain 523/2015 5 §:n mukainen toimielin, hyvinvointilautakunta, saa vuosittain kaksi ajankohtaiskatsausta sen teeman tavoitteiden etenemisestä.

Hyvinvointisuunnitelma

Hyvinvointisuunnitelman tarkoitus on toimia HY-TE-työn punaisena lankana vaalikauden aikana. **Suunnitelma pohjautuu edelliseen hyvinvointikertomukseen ja hyvinvointityöryhmä päivittää sitä yhdessä useiden työryhmien kanssa**

vuosikohtaisilla suunnitelmissa. Tämän vaalikauden HYTE-työtä on ohjannut hyvinvointisuunnitelma 2017–2021, joka sisälsi Heinolassa kaikkia ikäryhmiä koskevan työn, myös ikäihmisten hyvinvointisuunnitelman.

Valtuustokaudelle 2021–2025 on tarkoitus rakentaa jälleen uusi suunnitelma syksyn 2021 aikana, jonka painopisteet nousevat tästä hyvinvointikertomuksesta, päivittyvästä hyvinvointitiedosta, maakunnallisista ja valtakunnallisista ohjelmista sekä toimialojen, verkoston ja asukkaiden tarpeista hyvinvoinnin edistämiseksi. Tärkeää hyvinvointisuunnitelman laatimisessa on huomioida mm. maakunnallinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä osittain maakunnallisessa yhteistyössä laadittava ikäihmisten hyvinvointisuunnitelma.

1.5 Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVAus)

Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnissa (EVA) arvioidaan valmistelussa olevien asioiden vaikutuksia ihmisiin. Prosessi voidaan tehdä kevyesti yksittäisen valmistelijan toimesta tai laajan ja perusteellisen poikkihallinnollisen ja osallisuutta lisäävän arvioinnin mallin mukaan. Evauksessa on mahdollista käyttää Kuntaliiton sähköisen hyvinvointikertomuksen tarjoamaa alustaa tai se voidaan tehdä käymällä läpi listaa erilaisista kysymyksistä kunkin kohderyhmän näkökulmasta (kuten Ev.lut. kirkon opas). Erilaisten vaihtoehtojen käsittely ja mahdollisten vaikutusten jäsentäminen auttaa ymmärtämään päätettävää asiaa.

Moni laki edellyttää vaikutusten ennakoarviointia. Esimerkiksi terveydenhuoltolaki (11§) velvoittaa arvioimaan ennalta päätösten vaikutuksia ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin, tasa-arvolaki (4§) velvoittaa arvioimaan ennalta päätösten sukupuolivaikutuksia, YK:n lasten oikeuksien sopimus (3 artikla) edellyttää, että lapsia koskevissa päätöksissä harkitaan ensisijaisesti lapsen etua. Evauksen näkökulmia voivat olla esim. ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi (IVA), ympäristövaikutusten arviointi, lapsivaikutusten arviointi, sukupuolivaikutusten arviointi, terveysvaikutusten arviointi, sosiaalisten vaikutusten arviointi, yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi, yrityksiin kohdistuvien vaikutusten arviointi tai kielellisten vaikutusten arviointi. Evauksessa kuvataan esim. arvioinnin valmistelijat, mukana olijat, valmisteluajataulu, nykytila, vaihtoehtoisten ratkaisujen tarkastelu, ehdotettu päätösesitys, yhteenveto ehdotetun päätösesityksen vaikutuksista ja mahdolliset lisäselvitystarpeet.

Heinolassa evausta tehdään toimialoilla vaihtelevasti. Poikkihallinnollisia evauksia Heinolassa ovat olleet mm. peruskoululaisten maksuttoman aamupalan ja skeittipaikan arvioinnit. Ev.lut. kirkon LAVA-mallissa ohjeistetaan, että evaus tehdään asian tullessa ensi kertaa vireille ja valmisteluun. Hyvinvointityöryhmä voi toimia tukena systemaattisen evauksen käyttöönotossa.

1.6 Maakunnallinen HYTE-työ ja -kärjet

Heinolalla on monisäikeinen ja vahva yhteys maakunnalliseen HYTE-toimintaan. Päijät-Hämeen alueella toimii useita verkostoja ja seutukoordinaatioryhmiä, joissa Heinola on aktiivisesti mukana. Toimintaa tiivistää useat yhteiset suunnitelmat ja ohjelmat. Päijät-Soten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksiköllä on ollut vahva rooli maakunnallisen työn koordinoimisessa. 2021 perustettiin lisäksi Päijät-Hämeen maakuntaliittoon hyvinvointipäällikön tehtävä.

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän työvaliokunta ja kaikkien Päijät-Hämeen kuntien hallitukset ovat hyväksyneet maakunnalliseksi HYTE-kärjiksi vuosille 2020–2025:

- Mielen hyvinvointi
- Osallisuus ja yhteisöllisyys
- Arjen turvallisuus
- Päihteettömyys ja terveelliset elintavat.

HYTE-kärjet suhteutuvat hyvin Heinolan strategiaan painopisteisiin ja hyvinvointisuunnitelman tavoitteisiin.

1.7 Valtakunnallinen HYTE-työn linjaus

Maakunnalliset linjaukset ovat yhteensopivat valtioneuvoston periaatepäätöksen, Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 (17.6.2020) kanssa. Periaatepäätös linjaa tavoitteet pitkän aikavälin toiminnalle. Hyvinvointiin, terveyteen, turvallisuuteen ja eriarvoisuuteen liittyviin ongelmiin ei ole yksinkertaisia ratkaisuja. Huono-osaisuuteen ja sen syihin on puututtava kaikissa väestö- ja ikäryhmissä. Tarvitaan rahaa, rakenteellisia muutoksia sekä isoja ja pieniä arjen tekoja. Rakenteelliset muutokset tarkoittavat myös ajattelutavan sekä toiminnan rohkeaa muutosta, mikä ei onnistu ilman eri hallinnonalojen yhteisiä tavoitteita ja yhteistyötä.

Periaatepäätöksellä tavoitellaan ihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Sen painopisteet ovat

- kaikille mahdollisuus osallisuuteen
- hyvät arkiympäristöt
- hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta ja palvelut
- päätöksenteolla vaikuttavuutta.

HYTE-työssä huomioidaan myös useat muut valtakunnalliset ohjelmat ja suunnitelmat. Esim. mielenterveysstrategia, kansallinen lapsistrategia, päihde- ja riippuvuusstrategia, joissa yhteinen kehittämistyö, tavoitteet ja toiminnan painopisteet linjataan pitkälle aikavälille.

1.8. HYTE-työn ilonaiheita ja kehittämiskohteita

Ilonaiheet

- HYTE-rakenteet ovat kunnossa
- Poikkihallinnollisuus ja HYTE-työ eri tasoilla
- Toimiva hyvinvointityöryhmä (hyry) ja alatyöryhmät
- Toimiva HYTE-vuosikello ja raportointiaikataulukko
- HYTE-työn kytkös strategian arviointiin hyvinvointi-indeksin avulla
- Terveyden edistämisaktiivisuus kokonaisuutena valtakunnan keskitason yläpuolella
- Maakunnallinen yhteistyö

Kehitettävää

- HYTE-tiedon systemaattinen käsittely tietoa koskevan kohde-ryhmän kanssa
- Tiedolla johtaminen. HYTE-tiedon käsittely johtoryhmissä ja lautakunnissa
- Uuden hyvinvointitiedon löytäminen
- Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin vahvistaminen

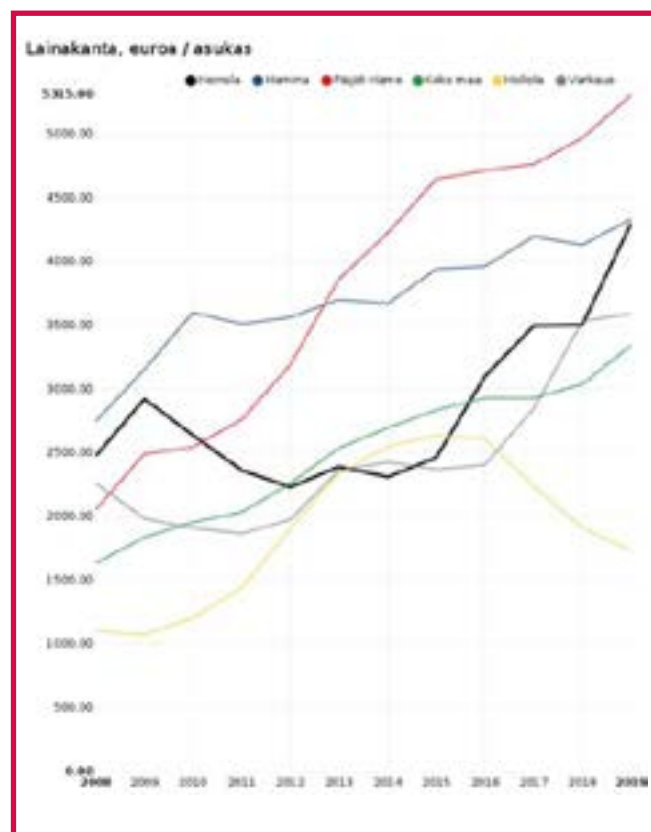
2. TALOUS JA ELINVOIMA

**“ Ylivoimaiset palvelut asu-
kaslukuun nähden. Kaunis
ympäristö, vesistöt, metsät
ja kaupunkipuistot. Hyvä
kulttuuritarjonta. Hyvät har-
rastusmahdollisuudet. Hy-
vät yhteydet ja tiet. Sopivan
kokoinen kaupunki. Vilkas
torielämä.**

2.1. Kuntatalous

Kaupungin vuosikate on valtuustokauden aikana laskenut 451 euroon/asukas. Verotulokehitys on hidastunut. Vuosi 2020 oli tästä poikkeus johtuen kyseiselle vuodelle kohdentuneista tilapäisistä tuloista. Valtionosuudet ovat kasvaneet ja mm. koronatuot nostivat ne vuonna 2020 erityisen suureksi. Heinola panostaa tulevaisuuteen ja investoi voimakkaasti rakennushankkeisiin. Suhteellinen velkaantuneisuus on nousussa ja lainakanta on selkeästi valtakunnallista tasoa korkeampi. Vuoden 2020 vahvasti

ylijäämäinen tilinpäätös antaa hyvän pohjan tuleville vuosille, mutta väestörakenteen kehitys ja huoltosuhteen heikkeneminen ovat verotulojen vähenemisen lisäksi Heinolan haaste edelleen. Koronan vaikutukset kuntatalouteen eivät kaikki ole vielä nähtävissä.

Väestöllinen huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä asukasta on sataa 15–64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on. Heinolan väestörakenteen muuttuminen on nostanut kaupungin vertailussa huolestuttavan korkealle.

Huoltosuhde, demografinen, Heinola

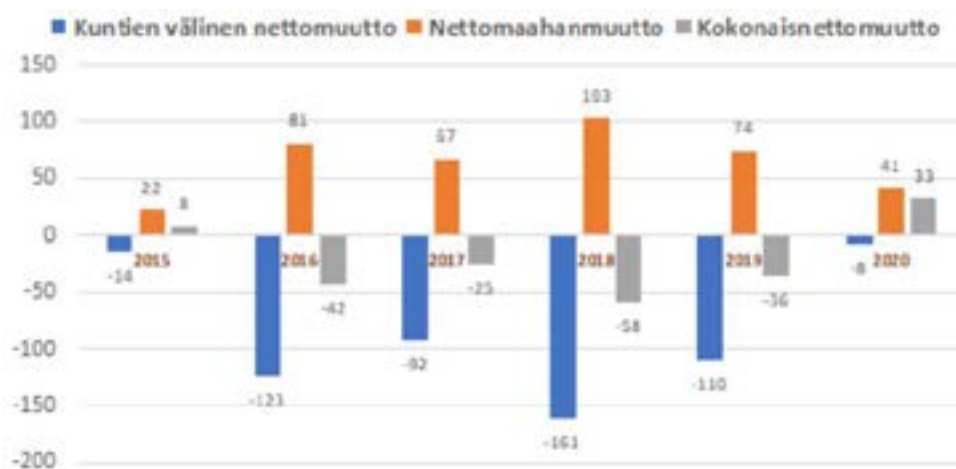
Huoltosuhde, demografinen	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Heinola	56,90	58,10	59,50	61,80	64,30	66,40	69,40	72	73,80	77	80	82,80	85,60
Hamina	56,60	56,90	58,10	60,50	62,60	65,10	67,30	68,80	69,90	71,70	72,80	74	74,70
Päijät-Häme	52,80	53,20	54,40	56,70	58	60,30	62,30	64,20	65,70	67,40	68,80	69,90	70,90
Koko maa	50,30	50,60	51,60	52,90	54,30	55,80	57,50	58,20	59,10	60,10	60,80	61,40	61,90

2.2 Asukkaat

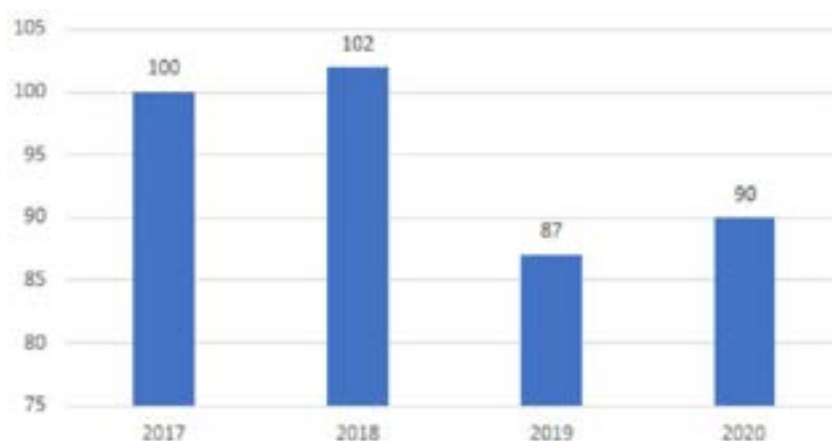
2.2.1 Väestörakenne

Asukasluku Heinolassa on valtuustokauden aikana laskenut. Asukkaita oli sen alkaessa 19 128 ja 18 497 vuonna 2020. Kuntien välinen nettomuutto on parantunut, mutta negatiivinen. Maahanmuutto kompensoi kokonaisnettomuuttoa, joka muuttui positiiviseksi vuonna 2020.

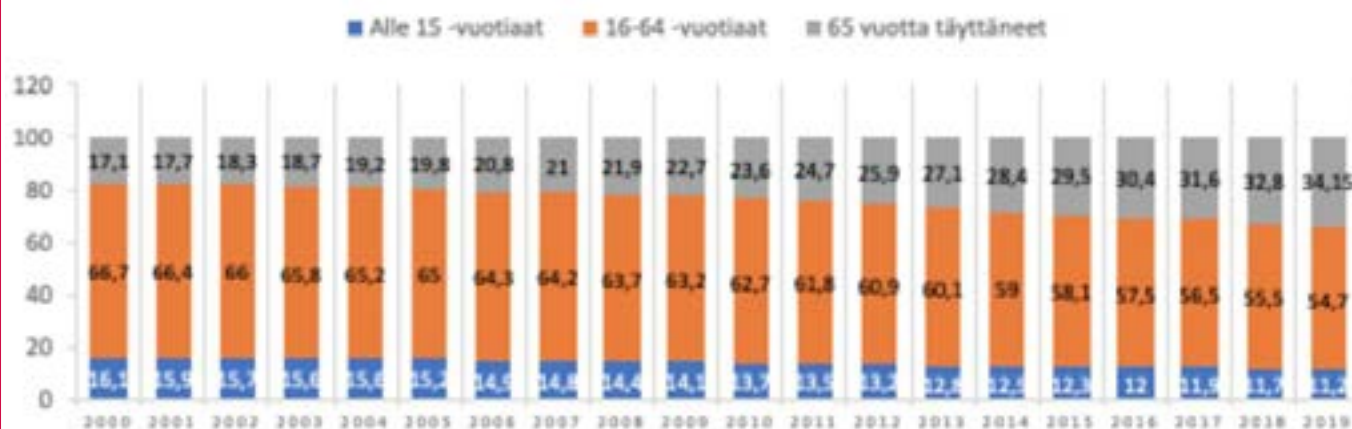
Väestömuutokset, Nettomuutto 2015–2020 (Tilastokeskus, elinvoimapalvelut)

Syntyneet/Heinola 2017–2020

Ikärakenteen kehitys Heinolassa % väestöstä, vuodesta 2000 lähtien

Lapsiperheiden osuus perheistä on laskenut. Yhden vanhemman perheet lisääntyvät ja ovat vertailukohteisiin nähden korkealla tasolla. Yhden hengen asutokunnat lisääntyvät. Ikääntyneiden osuus kaupunkilaisista kasvaa.

PYLL-indeksi (menetetyt elinvuodet) kuvaa 25–80-vuotiaiden tapaturmakuolemien takia menetettyjen elinvuosien lukumäärää väestössä 100 000 asukasta kohti. Se korostaa nuorella iällä tapahtuvien kuolemantapausten merkitystä. Koko suomen PYLL-indeksi on 6 246.

Väkiluvultaan 10 000–50 000 asukkaan kuntien joukossa Heinolan PYLL indeksi on korkein, 9 133. Maakunnan sisäisessä vertailussa Heinola on toiseksi korkein (2017).

2.2.2 Asukkaiden taloudellinen tilanne Heinolassa

Lapsiperheiden taloudelliset haasteet näkyvät varhaiskasvatuksessa, koulussa, harrastustoiminnassa sekä sosiaali- ja terveystaloudessa. Pienituloisuusaste kuvaa, kuinka suuri Heinolan asukkaista kuuluu kotitalouksiin, joiden tulot jäävät suhteellisen pienituloisuusrajan alapuolelle. Korona-aika ja etäopetus ja varhaiskasvatuksen rajoitukset tavata vanhempia normaaliin tapaan on voinut korostaa tätä ilmiötä. Huolten havaitseminen on voinut jäädä vähemmälle ja niistä keskustelu on voinut muuttua haastavammaksi.

Koulutustaso Heinolassa nousee, kuten vertailukohteissakin, mutta on näitä matalammalla tasolla. Lapsiperheköyhyys oli maakunnallisen ilmiöpöytäkiertueen teema Päijät-Hämeessä vuosina 2020–2021.

Lasten terveys ja hyvinvointikyselyn (LTH, 2018) mukaan 47 % 4-vuotiaiden vanhemmista koki, että perheen taloudellinen tilanne on kohtalainen tai sitä huonompi. 5 % vastaajista oli pelännyt ruuan loppumisesta viimeisen vuoden aikana ja jättänyt käymättä lääkärissä rahan puutteen takia. Hyvinvointikyselyn (2021) vastaajista valtaosalle korona-ajalla on ollut vain vähän vaikutusta taloudelliseen tilanteeseen. 72 % ilmoittaa, että tilanne on pysynyt ennallaan ja 15 % kertoo taloudellisen tilanteen heikentyneen. Eniten heikentyminen näkyy kyselyn mukaan 18–30-vuotiaiden ikäluokassa.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden nuorten aikuisten määrä on laskenut jyrkästi ollen 3,3 % (2020). 25–64-vuotiailla pitkäaikaisen toimeentulotuen tarve on puolestaan tasaisesti kasvanut samaan tahtiin maan keskitason kanssa (2,9 %). Ikäihmisten pitkäaikaisen toimeentulotuen määrä on ikäryhmistä matalin (0,1 % vastaavan ikäisestä väestöstä).

Kunnan yleinen pienituloisuusaste

			2016	2017	2018	2019
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18–24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (info ind. 1275)	Koko maa	Yhteensä	3,7	3,6	3,4	3,1
	Päijät-Häme		5,6	4,6	4,5	4,4
	Heinola		5,5	4,3	4,3	3,3
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (info ind. 234)	Koko maa		2,5	2,8	2,9	2,7
	Päijät-Häme		2,9	3,2	3,5	3,5
	Heinola		2,4	2,5	2,9	2,9
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä (info ind. 3558)	Koko maa		0,2	0,2	0,1	0,1
	Päijät-Häme		0,1	0,1	0,1	0,1
	Heinola		0,1	0,1		0,1

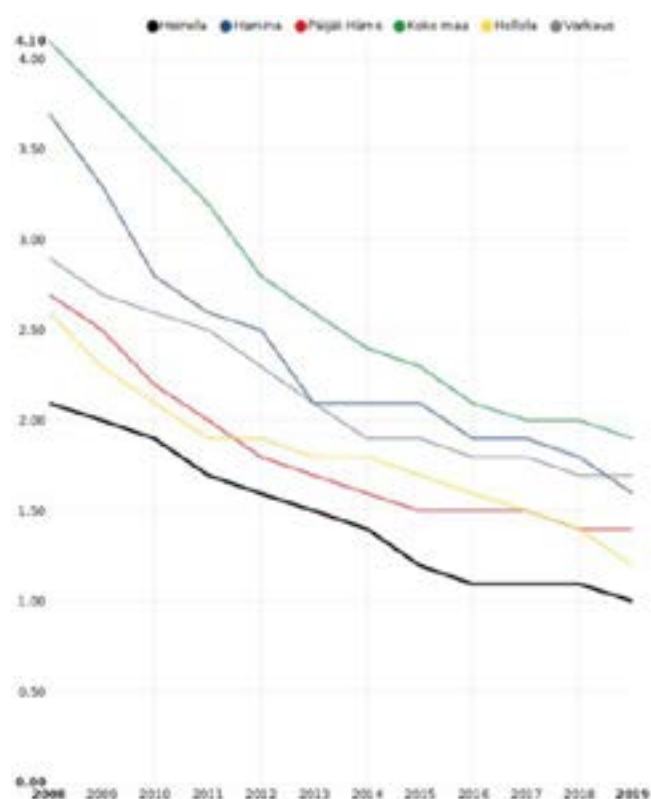
Täyttä kansaneläkettä saavien osuus kuvastaa ikäihmisten pienituloisuutta, sillä sen saajia ovat vain vähän tai ei lainkaan ansioeläkkeitä saavat henkilöt. Täyden kansaneläkkeen saajien määrä on selkeässä laskussa, joka tarkoittaa pienituloisuuden vähenemistä. Pienituloisia Heinolassa kuitenkin on.

2.2.3 Maahanmuutto ja kotoutuminen

Nettomaahanmuutto on muutaman viime vuoden aikana ollut noin viisinkertainen kiintiöpakolaisten määrään verrattuna. Suuri osa siitä on työperäistä ja monilla aloilla sen lisääminen nähdään yhtenä keskeisenä keinona työvoimapolun helpottamiseksi.

Heinola on Ely-keskuksen kanssa tehdyin sopimuksen mukaan sitoutunut ottamaan vuosittain enintään 15 pakolaisleiriltä saavaa kiintiöpakolaista. Onnistunut kotoutuminen lisää hyvinvointia monella tasolla ja se on maahan muuttajien ja monen toimijan yhteisen työn tulos. Toimintaa ohjaa maakunnallinen maahanmuutto-ohjelma ja sitä tehdään poikahallinnollisessa yhteistyössä paikallisen ja maakunnallisen verkoston kesken sekä alueellisen integraatiopalvelupiste Alipin ja Ely-keskuksen tuella. Myös vapaaehtoisilla on tärkeä rooli kotoutumisen edistämiseksi.

Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

Ulkomaan kansalaiset, % väestöstä	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Heinola	1,50	1,50	1,80	2	2,10	2,20	2,20	2,30	2,40	2,40	2,50
Hamina	2,60	2,80	2,90	3,20	3,30	3,50	3,60	3,70	3,70	3,60	3,70
Päijät-Häme	2,30	2,30	2,40	2,60	2,80	2,90	2,90	3	3,20	3,30	3,50
Koko maa	2,70	2,90	3,30	3,40	3,60	3,80	4	4,20	4,40	4,50	4,70

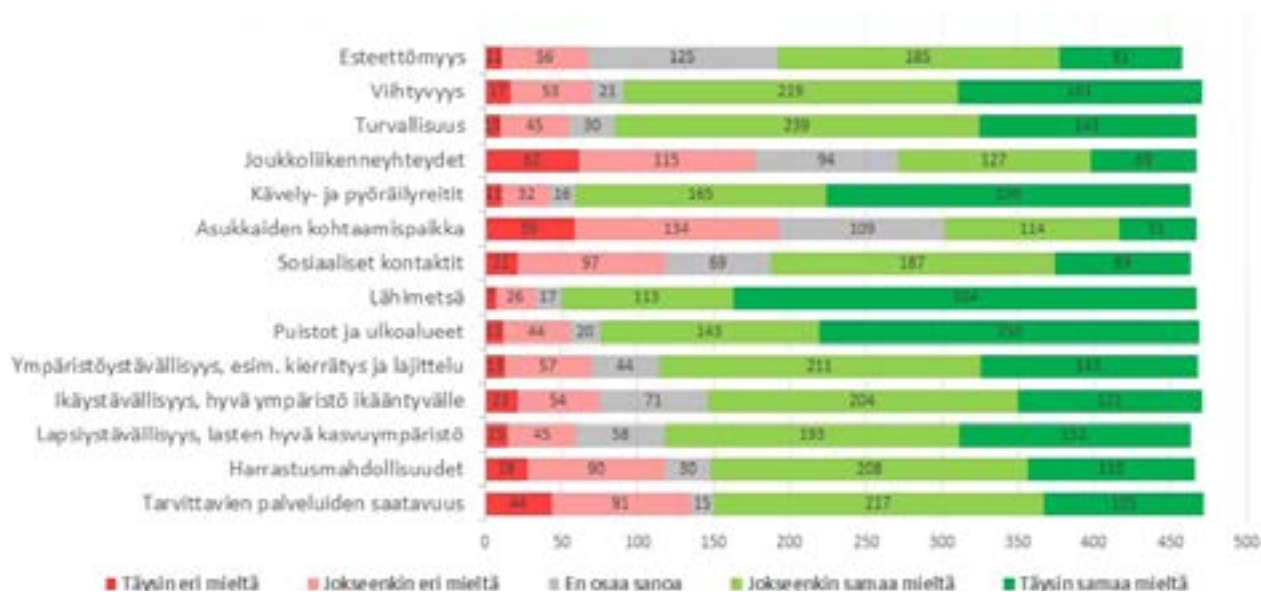
Kansainvälistä suojelua saavista pakolaisista maksetaan kunnille laskennallinen korvaus, kustannuskorvauksia sekä erityiskustannuskorvauksia. Heinolan kaupungin maahanmuuttokoordinaattorin työpanos jaetaan Hollolan ja Orimattilan kanssa.

Asenteiden, turvallisuuden tunteen, vuorovaikutuksen ja osallisuuden edistämisen vahvistavat hyviä väestösuhteita ja vaikuttavat näin kaikkeen yhteiskunnalliseen toimintaan ja ihmisten väliseen kanssakäymiseen. Hyvät väestösuhteet lisäävät kaksi suuntaista kotoutumista, kaupungin elinvoimaa ja työllisyyttä. Ne tukevat avointa ja hyväksyvää ilmapiiiriä, vähentävät ennakkoluuloja ja syrjintää, sekä lisäävät yleistä hyvinvointia.

2.3 Asuminen

Hyvinvointikyselyn (2021) mukaan vastaajat olivat pääosin tyytyväisyydessä asuinympäristöönsä. Eri-tyisesti vastauksissa nousi esiin puistojen ja ulkoilalueiden, lähimetsän sekä kävely- ja pyöräreittien olemassaolo, sekä ympäristön viihtyvyys. Eniten hajontaa vastauksissa oli sosiaalisten kontaktien, kohtaamispaikkojen sekä joukkoliikenteen osalta. Palveluiden saatavuuteen oltiin pääosin tyytyväisiä (kaikki ikäryhmät 70 %). 18–30-vuotiailla vastaajilla oli selvästi eniten tyytymättömyyttä tähän (36 %). Avoimissa vastauksissa nousivat vahvimmin luonto ja rauhallinen asuinympäristö, liikuntamahdollisuudet sekä hyvin hoidetut ja siistit kävely- ja pyörätiet ja puistot.

Asuinympäristössäni toteutuvat Heinolan hyvinvointikysely 2021

Hyvinvointikyselyn (2021) mukaan Heinola on hyvä paikka asua, koska "kaikki on lähellä" ja kaupungissa on hyvät ja saavutettavat palvelut. Monessa vastauksessa oli mainittu tyytyväisyys esimerkiksi terveydenhuoltoon.

Ikääntyneiden asuminen

Suomen väestö ikääntyy nopeaan tahtiin. Ennusteiden mukaan kymmenen vuoden päästä yli neljäsosa suomalaisista on yli 65-vuotiaita. Ikääntyneiden kotona asumisen tukeminen on välttämätöntä. Sopivia asuntoja ja asuinympäristöjä tarvitaan

jatkossa yhä enemmän. Myös Heinolan on varauduttava ikääntyneiden määrän kasvuun.

Ikäihmiset asuvat Heinolassa pääosin kotona. Asuinvaihtoehtoja ovat tuen tarpeen määrästä riippuen mm. Jyränkölän palvelutalojen useat toimipisteet, Attendon yksiköt, Kristiinakoti, Hoivakoti Paavali sekä palvelukeskukset Hopeasilta ja Mäntylä. Uusi Hopeasilta valmistui vuonna 2017 ja valtuusto on tehnyt päätöksen Hopeasilta II:n rakentamisesta.

FCG:n marraskuussa 2020 käynnistämässä hankkeessa suunnitellaan toimia, joilla kunnat voivat varautua muutokseen. Hanke liittyy ympäristöministeriön Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmaan, jonka tavoitteena on tukea kuntia ratkaisemaan väestön ikääntymisestä seuraavia asumisen tarpeita ja asumisvaihtoehtoja. Yhteistyöverkostossa on ympäristöministeriö, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA ja Heinolan lisäksi yhdeksän kuntatoimijaa. Hankkeen aikana kartoitetaan ikääntyneiden asumisen nykytila, suunnitellaan uusia ratkaisuja ja valmistellaan kuntien toimenpidesuunnitelmia. Kehittäminen vaatii kunnissa käytävää poikkihallinnollista vuoropuhelua sekä kuntien välistä vuoropuhelua.

Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet % vastaavan ikäisestä väestöstä

		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Koko maa	Yhteensä	90,3	90,5	90,6	90,9	91,1	91,3	91,7
Päijät-Häme		90,7	90,9	91,2	91,4	92,1	91,7	92,5
Heinola		91,7	91,9	91,3	91,5	90,5	91,1	91,7

Perhehoidossa olleet vanhukset 31.12., k...	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Heinola	0	0	0	0	0	1	4	4	15	43	23	46
Hamina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Päijät-Häme	0	0	0	0	0	1	16	14	26	43	23	85
Koko maa	64	67	79	89	112	126	213	343	456	729	1157	1435

Ikääntyneiden tehostettu palveluasuminen, 75 vuotta täyttäneiden hoitopäivät

		2015	2016	2017	2018	2019
Heinola	Yhteensä	58 415	57 783	74 296	90 406	87 762

2.4 Työllisyys ja työttömyys

2.4.1 Hyvinvointi työllisyyden mittareissa

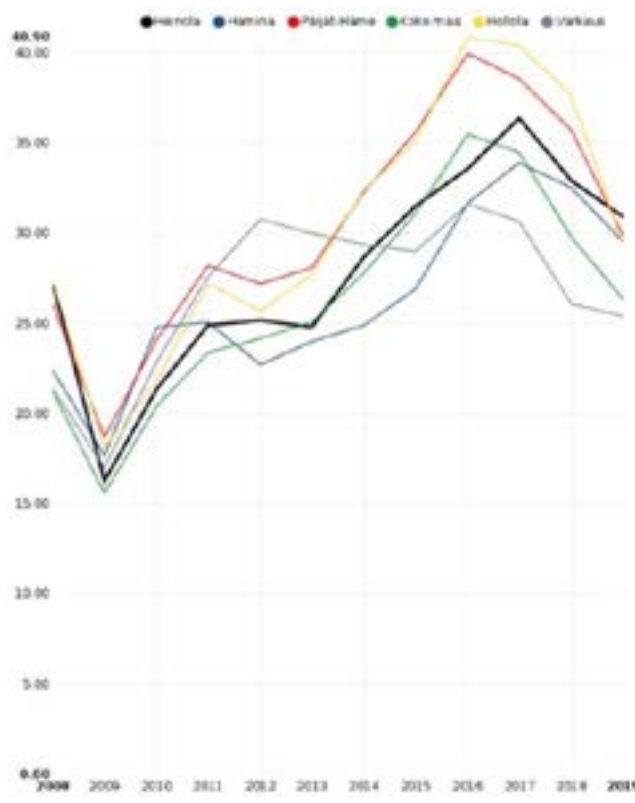
Heinola on perinteikäs teollisuuskaupunki, jota suuret rakenteelliset muutokset työelämässä ja työpaikkatarjonnassa ovat viime vuosina ravistelleet. Kaupungista on hävinnyt lukuisia, erityisesti teollisuuden alan työpaikkoja. Vastaavasti uusia työpaikkoja on syntynyt, mutta kysyntä ja tarjonta eivät valitettavan usein kohtaa. Työn vaativuus, sen pirstaloituminen, koulutuksen ja digitalisaation korostuminen ovat esimerkkejä työelämän muutoksesta, joihin sopeutuminen voi olla haastavaa. Erityisen heikossa asemassa ovat osatyökykyiset, ikääntyneet, ammattikouluttamattomat tai vanhentuneen koulutuksen omaavat ja toisaalta myös nuoret työnhakijat. Maahanmuuttajat voivat kokea myös paljon työllistymisen esteitä.

Korona-aika on heikentänyt työmarkkinoiden toimivuutta. Yritykset ovat joutuneet lomauttamaan henkilöstöään erityisesti ravintola- ja matkailualalla. Heinolassa lomautettujen määrä oli korkeimmillaan lähes viisisataa henkilöä. Pitkäaikaistyöttömien määrä (yli vuoden työttömänä) on kasvanut viime vuosina voimakkaasti. Erityisen suurta nousu oli vuonna 2020, jonka aikana heidän määränsä kasvoi 159 henkilöllä. Joulukuussa työnhakijoista yli vuoden työttömänä oli 483 henkilöä.

Työttömyys, erityisesti pitkäaikaistyöttömyys vaikuttaa haitallisesti terveyteen, hyvinvointiin sekä toimeentuloon. Työttömät voivat keskimäärin huonommin ja ovat sairaampia kuin työlliset. Toisaalta huono terveys ja varsinkin mielenterveysongelmat ovat yhteydessä korkeampaan työttömyysriskiin ja pidempään työttömyyden keston. Työttömyys siis voi johtaa huonoon terveyteen, mutta myös huono terveys voi johtaa korkeampaan työttömyysriskiin. Toistuva ja pitkittyvä työttömyys alentaa työkykyä ja lisää kuolleisuutta.

Päijät-Hämeessä työttömyys on ollut merkittävästi suurempaa kuin Kanta-Hämeessä. Maakunnan suurimmat työttömyysluvut löytyvät Lahdesta Heinolan ollessa toiseksi haastavimmassa tilanteessa. Heinolan työttömyysprosentti oli viime vuonna 1,3 prosenttiyksikköä suurempi kuin Päijät-Hämeessä keskimäärin.

Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä

Erittäin huolestuttavana ilmiönä voidaan pitää yli vuoden työttömänä olevien työnhakijoiden määrän kasvua. Työttömyyden pitkittyessä yli vuoden kestoiseksi työnsaantimahdollisuudet heikkenevät voimakkaasti. Tilanteeseen tulee puuttua lisäämällä ja monipuolistamalla työllisyysneuvontaa ja palveluja edelleen. Heinolassa oli vuonna 2020 keskimäärin 391 yli vuoden työttömänä olevaa henkilöä. Lomautettujen määrä kasvoi merkittävästi koronapandemian seuraamuksena Heinolassa. Enimmillään heitä oli Heinolassa vuoden 2020 maaliskuussa 493 henkilöä. Yhteensä työttömiä työnhakijoita oli maaliskuussa 2020 Heinolassa 1 369 henkilöä.

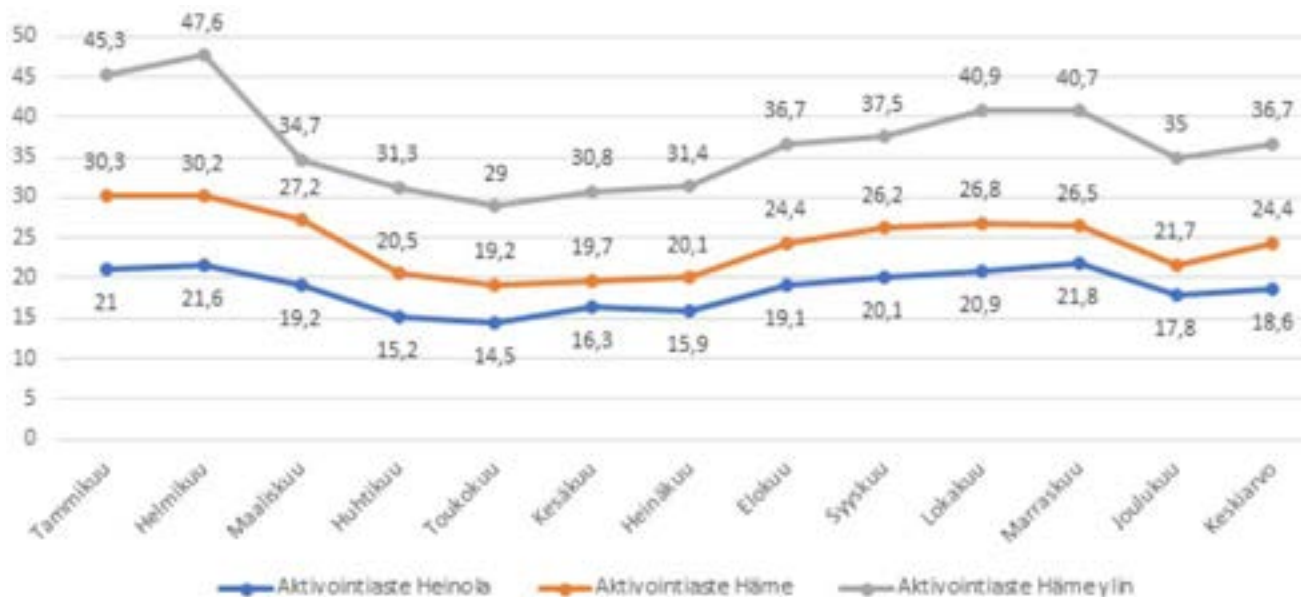
2.4.2 Työllistymistä edistävät palvelut

Työttömien henkilöasiakkaiden palveluihin on panostettu Heinolassa voimakkaasti viime vuosien aikana. Yhtenä syynä tähän oli työttömyyden kustannusten suuri nousu, joka näyttäytyy erityisesti työmarkkinatuen Kelan-kuntaosuudessa. Aktiivisiin palveluihin luetaan: palkkatuilla työllistetyt, työ- ja koulutuskokeilussa olevat, vuorotteluvapaatyöpaikkaan työllistetyt, työvoimakoulutuksessa olevat, valmennuksissa olevat, työttömyysetuudella omaehtoisesti opiskelevat sekä kuntouttavassa työtöinnässä olevat.

Työttömien aktivointiasteella tarkoitetaan aktiivisten työvoimapolitiittisten palveluiden piirissä olevien prosenttiosuutta työttömien työnhakijoiden ja palveluiden piirissä olevien summasta.

Hämeessä kyseisten aktivointitoimenpiteiden piirissä oli vuonna 2020 keskimäärin noin 37 prosenttia työnhakijoista, Heinolassa noin 19 prosenttia. Heinolassa aktivointimahdollisuuksia on lisätty ja pystytty koronan aikanakin jatkamaan erityisesti työpaja Torpalla. Epidemiatilanteen hellittäessä Torppa pystyy lisäämään eri sopimusalojen mahdollisuuksia osallistua toimintaan 30–40 %.

Aktivointiaste 2020 (ELY-raportit) Heinola-Häme vertailu

Vaikkeimmin työllistyvät

Vaikkeimmin työllistyvien taustalla voi olla työllistymistä haittaavaa sairautta tai sosiaalisia ja taloudellisia ongelmia, jotka voivat rajoittaa työnhakijan osallistumista aktivointitoimenpiteisiin. Työttömien terveydenhoitajan palvelut voivat toimia ponnahduslautana matalan kynnyksen palveluihin (sosiaalinen kuntoutus, kuntouttava työtoiminta). Työpajat ja niiden tarjoama valmennus tarjoavat mahdollisuuksia esim. talousasioiden selvittelyjen käynnistämiseksi.

Kuntouttava työtoiminta on sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu. Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on ehkäistä työttömyyden aiheuttamia kielteisiä vaikutuksia asiakkaan toimintakykyyn vahvistaa asiakkaan elämän- ja arjenhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä ehkäistä syrjäytymistä tarjoamalla mahdollisuutta työtoimintaan ja muihin palveluihin. Kuntouttavasta työtoiminnasta säädetään kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa. Lain keskeisenä ajatuksena on tiivis yhteistyö kuntien ja työ- ja elinkeinotoimistojen (TE-toimisto)

kesken. Heinolassa juuri kuntouttavan työtoiminnan lisäämisellä voidaan saada aikaan merkittävää aktivoinnin kasvua. Tulee kuitenkin muistaa, että kuntouttava työtoiminta ei ole ensisijainen työttömälle tarjottava aktivointipalvelu. Kaupunki on ottanut käyttöön kuntouttavan työtoiminnan ostopalvelusetelin ja palvelun tuottajaksi on ilmoittautunut yksi kolmannen sektorin toimija.

Työmarkkinatuen kuntaosuus

Kunta maksaa työmarkkinatuesta sitä suuremman osan, mitä kauemmin henkilö on ollut työttömänä. Valtio rahoittaa työmarkkinatuen kokonaan sen maksuerän loppuun, jonka aikana henkilölle on maksettu työmarkkinatukea työttömyyden perusteella yhteensä 300 päivää. Sen jälkeen valtio ja työmarkkinatuen saajan kotikunta rahoittavat työttömyyden ajalta maksetun työmarkkinatuen puoliksi sen maksuerän loppuun, jonka aikana henkilölle on maksettu työmarkkinatukea 1 000 päivää. Sen jälkeen kotikunnan rahoitusosuus suurenee 70 %:iin.

Heinolassa työmarkkinatuen kuntaosuus on laskenut tasaisesti vuodesta 2015. Vuonna 2020 tavoiteltiin jo alle 1.5 M euron alitusta, mutta vallitsevan koronatilanteen vuoksi tavoitteeseen ei päästy. Työllisyydenhoidon vaikuttavuustutkimuksen (2018) mukaan kokonaisvaikutukset ovat Heinolassa merkittävät. Palkkatuki-työllistäminen on verrattain laajaa.

2.5 Talouden ja elinvoiman ilon- ja huolenaiheita

Ilonaiheet

- Positiiviset tilinpäätökset
- Valtionosuuksien määrä
- Positiiviseksi kääntynyt kokonaisnettomuutto
- Työllisyydenhoidon uudet rakenteet

Huolenaiheet

- Asukasluvun ja syntyvyyden lasku
- Kaupungin korkea lainakanta/asukas
- Väestöllisen huoltosuhteen heikkeneminen
- Matala työttömien aktivointiaste

3. HYTE-TYÖN TEEMA 1: TOIMIVA JA TURVALLINEN ARKI

“Kaikki on lähellä, liikkuminen nopeaa ja helppoa. Kaunis luonto ja hyvät ulkoilureitit. Hyvä tieverkko ja nopeat yhteydet.”

3.1 Ravitsemus

Ruoka on iloa, nautintoa, arkea, juhlaa, yhdessä oloa, jakamisen ja turvan kokemusta, kulttuuria, identiteettiä, työllisyyttä, toimeentuloa, terveyttä, hyvinvointia ja taloutta.

Ennakointia ja yhteistyötä

Ravitsemuksen näkökulma on vahvasti mukana Heinolan HYTE-työssä. Toimintaa ohjaa maakunnallinen ravitsemusterveyden suunnitelma sekä kaupungin omat tavoitteet. Toiminnassa huomioidaan eri ikäryhmien tarpeita, haavoittuvassa asemassa olevia väestöryhmiä, eriarvoisuuden vähentämistä, sekä kansallisia ravitsemusterveyden suosituksia ja linjauksia mm. ikäihmisten ruokasuositusten käyttöönotto. Heinolan ruokapalvelun tarjoamat ateriat täyttävät sydänmerkkiateria kriteerit. Ruokahävikin vähentäminen on ollut hyvinvointia edistävää kestävän kehityksen ja ilmastomuutoksen hillinnän näkökulmista.

Kaupungin ravitsemuspalveluiden toimintaa kuvaa ajantasainen ja nopea reagoiminen muuttuviin olosuhteisiin. Esim. korona-aikana tilanteiden muutoksissa ruokajakelutoiminta on käynnistynyt nopeasti ja toiminta on ollut joustavaa ja ennakoivaa. Poikkialhallinnolliset prosessit esimerkiksi koulujen etäopetuksen aikaisessa toiminnassa ovat osoittautuneet toimiviksi.

Ravitsemusteemaan ovat Heinolassa paneutuneet mm. Lanupe (Lasten, nuorten ja perheiden ravitsemusterveyden ohjausryhmä), HeiPete (Heinolan ehkäisevän työn työryhmä), energiajuomatyöryhmä, varhaiskasvatuksen Sapere-vastaavat (aistilähtöinen pienten lasten ruokakasvatusmenetelmä) sekä ikäihmisten työryhmä. Lisäksi yhteistyötä tehdään maakunnallisessa verkostossa.

Hyvä ravitsemus on myös poliittinen päätös. Kunta huolehtii yhdessä muiden toimijoiden kanssa ravitsemuksen edistämisestä rakentamalla toimivia ympäristöjä, tarjoamalla hyvät tätä tukevat palvelut, viestimällä asukkaille hyvästä ravitsemuksesta, kehittämällä ruokakasvatusta, tekemällä kestävä kehityksen ravitsemussitoumuksia, tarjoamalla asukkaille matalan kynnyksen ravitsemusneuvontaa ja tarjoamalla saavutettava hoidollinen tasavertainen palvelu.

Yhteisöllinen ruokailu

Seurakunnat (Vapaaseurakunta, helluntaiseurakunta ja ev.lut. seurakunta) ovat toteuttaneet yhteisöllisiä ruokailuja kukin taho 1–2 kertaa kuu-kaudessa. Jyränkölän Settlementin alaisuudessa toimivassa Heimo-kahvilassa on puolestaan ollut mahdollisuus istua kansainväliseen kahvipöytään. Kahvilassa järjestetään aika-ajoin eri maiden ruokaviikkoja. Monikulttuuriset kahvi- ja ruokailuhetket ovat omiaan kaksisuuntaisen kotoutumisen edistämiseksi, kun eri kulttuureista tulevat ihmiset voivat kohdata ja oppia toisiltaan. Näin ollen ruokailuhetketkin saavat suuremman merkityksen osallisuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäjinä. Yhteisölliset ruokailut ovat olleet kaikille avoimia, osa niistä on kohdennettu pääsääntöisesti vähävaraisille. Korona-epidemian myötä ruokailuista luovuttiin, ja siirryttiin ruoka-annosten tai -kassien jakeluun.

Ruoka-apu ja ylijäämäruokajakelu

Vuonna 2018 toteutettu maksuton kouluruuan lahjoitusruokailu-pilotti oli suunnattu vähävaraisille. Ruokailu tapahtui yläkoulun tiloissa kouluruokailun päätyttyä ja tarjolla oli ruokaa ylijäämän mukaisesti. Ruoka syötiin paikan päällä. Koulun alueella tapahtuvalle toiminnalle oli tarkat säännöt, koulun alueella ei saanut tupakoida eikä sinne voinut tulla päihtyneenä. Koulu paikkana ei ollut tähän toimintaan hyvä ja pilotista luovuttiin.

Ylijäämäruokateemaa on työstyetty viime vuosina useaan otteeseen. Sitä syntyy ruokapalveluiden lisäksi kauppojen toiminnasta. Ruokajakelupiste Kämmen jakaa kaupoista syntyvää ja kouluruuasta pakastettua ruokaa hakijoille (keväällä 2021). Kämmenen toiminta perustuu vapaaehtoistyöhön. Toimintaa rahoittaa Kolli-säätiö, Heinolan seurakunta ja Heinolan kaupunki. Kämmenen koko vuoden keskiarvo hakijamäärissä vuonna 2020 oli yhteensä 187 henkeä/kk. Keväällä koronaepidemian alkuvaiheessa jakelumäärä oli huomattavasti keskiarvoa korkeampi.

Kampanja energiajuomien käytön rajaamiseksi yli 15-vuotiaille

Heinolassa on kampanjoitu nuorten liiallista energiajuomien käyttöä vastaan vuodesta 2018 alkaen. Energiajuomat voivat olla ensimmäinen askel kohti päihteitä, joten riittävän varhainen puuttuminen on tärkeää. Kampanjaan on lähtenyt mukaan mm. kauppiaita, huoltoasemia ja seuroja. Mukaan lähteneet tahot saavat diplomin, mukana olosta tärkeässä konkreettisessa ehkäisevässä päihdetyössä.

Teema on kulkenut mukana ehkäisevän päihdetyön työryhmä HeiPetin vuosittaisissa toimintasuunnitelmissa. Teeman äärelle on perustettu myös oma ryhmänsä, jonka tehtävänä on mm. verkostoida toimijoita, organisoida alaikäisten energiajuomien käyttöä ehkäisevää toimintaa, tehostaa puuttumista, lisätä viestintää, rakentaa toiminnalle vuosikello ja arvioida hyvinvointivaikutuksia. Toiminnassa voidaan hyödyntää ravitsemusterapeutin vuosittaista ravintotottumukset -kyselyä yläkoulun oppilaille. Lyseonmäen koulun järjestyssääntöihin on lisätty suositus, ettei energiajuomia tuoda kouluun. Mm. nuortentalolla kieltä on ollut jo onnistuneesti käytössä vuosien ajan.

Tapahtumat ja teemaviikot

Heinolassa on vietetty useita ravitsemusaiheisia tapahtumia ja teemapäiviä ja -viikkoja. Toiminta on löytänyt korona-aikana uudenlaisia toteutuksen muotoja. Päijät-Hämeen ravitsemusviikkoa on toteutettu yhdessä ympäristöviikon kanssa, viimeisin näistä toteutettiin Koronan vuoksi some-kanavilla ja lehdistössä. Perinteinen "Syömissen ja liikunnan iloa-ilta" lapsiperheille sai uuden, ulkona tapahtuneen, sovelluksen. Massiivisin tapahtuma teeman äärellä on vuosittainen sadonkorjuujuhla, joka on koontunut runsaasti perheitä läheisineen Tommola-taloon. Toiminnoilla tähdätään kannustaan yhteisöllisyyteen, terveyteen, syömisen iloon ja sen merkitykseen.

Hyvinvointitietoa ravitsemukseen liittyen

29 % alakoulun vastaajista kertoo, että ei syö aamupalaa joka arki aamu (Kouluterveyskysely 2019). Yläkoulun vastaajista näin kertoo 46 %, lukion 40 % ja ammatillisten oppilaitosten 50 %. Maksuttoman aamupalan tarjoaminen koulussa on noussut Heinolassa puheenaiheeksi aika-ajoin, joten asiasta tehtiin ennakkovaikutuksen arviointi vuonna 2020. Salpauksen maksuttomasta aamupuurosta on tullut suosittu ja sillä nähdään olevan ravitsemuksen lisäksi myönteisiä yhteisöllisiä vaikutuksia.

Kouluruuan syöminen yläkoulussa on kouluterveyskyselyn mukaan lisääntynyt selkeästi. Lukiolaiset vastaajat sen sijaan kertovat kyselyssä jättävänsä kouluruuan väliin useammin. Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien vastaukset kouluruuan syömisestä olivat samalla tasolla perusopetuksen kanssa. Aikuisväestön tilannetta kuvaavan hyvinvointikyselyn (2021) kaikista vastaajista 72 % ja 66 vuotta täyttäneistä 92 % kertoo syövänsä päivittäin monipuolisesti.

Vanhuspalveluiden työntekijöitä on koulutettu ikääntyneiden ravitsemustilan seurantaan ja vanhustenpalvelut ovat hyödyntäneet myös ravitsemusterapeutin osaamista. Ravitsemusterapeutti on jalkautunut myös erilaisiin ikääntyneiden ryhmiin kertomaan ravitsemukseen liittyvistä asioista. Heinolassa seurataan kotihoidon ja laitoshoidon laatua Rai-mittariston avulla. Tulosten mukaan kotihoidon asiakkaiden ateriat ovat riittävydeltään parantuneet ja ovat 2020 tilanteen mukaan valtakunnallisella tasolla (12 %). Tahaton painonlasku asiakkailta on vähäistä. Laitoshoidon asukkailla (Mäntylä ja Hopeasilta) painon lasku on valtakunnan keskiarvoa suurempaa.

3.2 Terveys

3.2.1 Fyysinen terveys

Lapset ja nuoret

4-vuotiailla (LTH 2018) heinolalaisilla on yökastelua 24 %, ruokahaluttomuutta 14 %, yöheräilyä 38 %, jännittyneisyyttä tai pelkoja 14 %. Vähintään kolme oiretta kerran viikossa tai useammin kyselyä edeltäneen puolen vuoden aikana oli 14 %. Terveystenhoitajan tekemässä LENE-testissä (leikki-ikäisen lapsen neurologisen kehityksen arviointimenetelmä) löytyi vähintään yhdellä osa-alueella selvästi poikkeava tulos 10 % tutkituista.

Alakouluikäisten kokema terveys on kouluterveyskyselyn (2019) mukaan kokonaisuutena hieman heikentynyt. Silmiin pistävää on erityisesti poikien kokemus keskinkertaisesta tai huonosta terveydestä ja terveydentilan muutos huonompaan suuntaan, 3,8 % (2017), ja 11,7 % (2019). Tytöillä muutos oli päinvastainen ollen viimeisessä kyselyssä 8,3 %. Yleisesti hartiaseudun vaivat, vatsa- ja pääkivut ovat vähentyneet.

Yläkoulun, lukion ja ammatillisten oppilaitosten vastaajista noin joka viidennellä on lääkärin toteama pitkäaikainen sairaus tai terveysongelma. Noin joka viides peruskoulun ja lukion vastaaja kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Taso on hyvin lähellä maakunnan ja koko maan tilannetta. Ammatillisissa oppilaitoksissa taso on hiukan perusopetusikäisiä huonompi. Nuorilla tyttöjen tilanne on selkeästi poikia huonompi. Niska- ja hartiakipu viikoittain kokee tytöistä 27 % ja pojista 13 %. Lukiolaisilla vastaavat luvut ovat tytöillä 37 % ja pojilla 16 %. Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoilla puolestaan tytöillä 36 % ja pojilla 11 %. Viikoittaiset päänsäryt ovat vähentyneet, mutta tytöillä niitä on huomattavasti enemmän kuin

pojilla. Viikoittaisia tyttöjen vatsakipuja on peruskoulun puolella yli neljänneksellä oppilaista, lukiolaisilla vastausten mukaan tilanne on parantunut huomattavasti ja ammatillisissa oppilaitoksissa joka kolmannella on näitä oireita viikoittain.

Väsymystä tai heikotusta peruskoulun vastaajista vähintään viikoittain kokee pojista 20 % ja tytöistä 58 %. Lukiolaisilla vastaajilla luvut ovat, pojista 32 % ja tytöistä 62 %. Ammatillisissa oppilaitoksissa tilanne hiukan vielä pahenee, pojista väsymystä kokee 34 % ja tytöistä 64 %.

Kouluterveydenhuollon lääkärikäynnit ovat lähellä maan keskitasoa, ollen vähän sen yli. Kouluterveydenhuollon käyntimäärät ovat vertailukohteita selkeästi suuremmat. Lasten psykiatrian käynnit ovat maakunnan keskitason alapuolella mutta maan keskitason yläpuolella. Heinolalaisten (13–17v.) nuorisopsykiatrian avohoitokäynnit ovat voimakkaassa kasvussa ja korkeammalla tasolla kuin koko maassa tai Päijät-Hämeessä keskimäärin.

Aikuiset

Perusterveydenhuollon lääkärikäyntien määrät asukasta kohden Heinolassa ovat koko maata ja maakuntaa korkeammalla tasolla. Diabetes on lääkärin avosairaanhoidon vastaanoton kirjatusta käyntisyistä prosentuaalisesti hitaasti laskenut ja on maakunnan keskitasoa alempana, ollen 2,2 % (2019). Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutetuista on kuitenkin diabetesta sairastavia eniten ja määrä on kasvussa (yli 8 %). Toiseksi eniten Heinolassa on verenpainelääkkeisiin oikeutettuja (yli 6 %). Verenpainelääkkeitä käyttävät on tilaston ainoa, jossa on laskeva kehityssuunta. Kolmanneksi tavallisin sairausryhmä on astmaan läikehoitoa saavat. Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit ovat kasvussa samoin kuin niiden nettokustannukset.

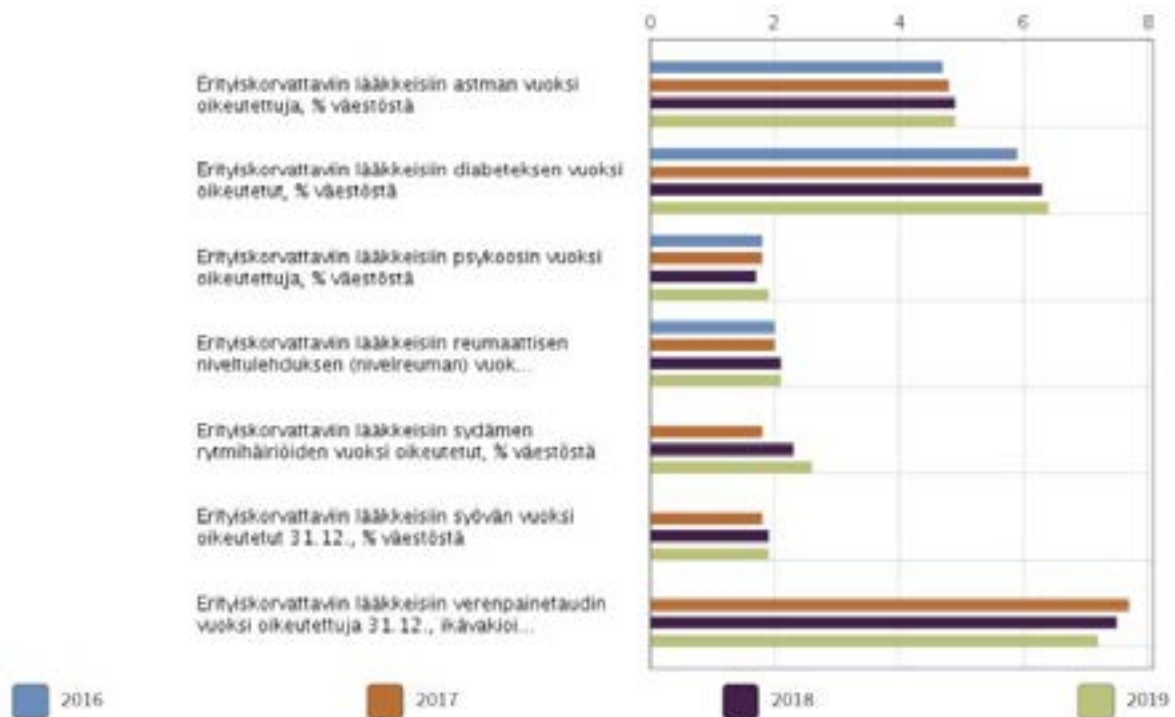
Perusterveyden avohuollon lääkärikäynnit 15–49-vuotiailla/1 000 vastaavan ikäistä

	2015	2016	2017	2018	2019
Heinola	1 331	1 344	1 708	2 068	1 444
Päijät-Häme	807	735	1 299	1 540	867
Koko maa	941	932	917	883	805

Perusterveyden avohuollon lääkärikäynnit 50–64-vuotiailla/1 000 vastaavan ikäistä

	2015	2016	2017	2018	2019
Heinola	1 214	1 189	1 741	2 149	1 398
Päijät-Häme	806	732	1 529	1 877	1 046
Koko maa	1 046	1 014	1 024	986	906

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutetut, Heinola

Rai-tulosten mukaan (2020) kotihoitoon asiakkaiden kaatumiset ovat valtakunnan keskiarvon tasolla (24 %). Lääkärin tekemät lääkityksen tarkistukset ovat toteutunut paremmin kuin valtakunnassa keskimäärin (94 %). Myös sairaalahoitoa tai päivystyksessä käynnin tarvetta on Heinolassa ollut selkeästi vähemmän. Laitoshoidon asukkailla kaatumiset ovat valtakunnan keskitason alapuolella (10 %), mutta vuoteessa elävien osuus Heinolassa on merkittävästi valtakunnan tasoa korkeampi. Vähintään 9 lääkettä käyttäviä laitoshoidon asukkaita on 39 %, määrä on hiukan valtakunnallista keskitasoa pienempi.

Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä

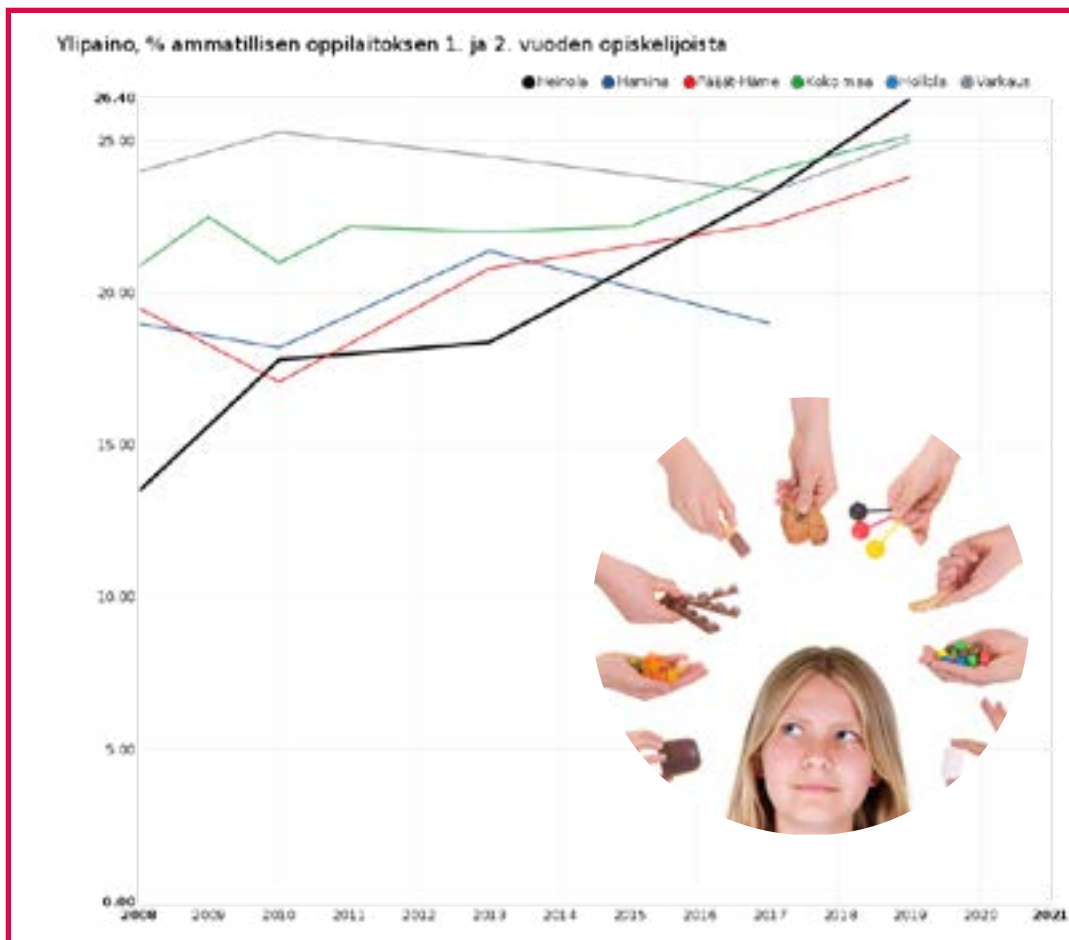
Suun terveys

Kouluterveyskyselyn (2019) mukaan 32 % alakoulun, 32 % yläkoulun, 34 % lukion ja 49 % ammatillisten oppilaitosten vastaajista kertoo harjaavansa hampaat harvemmin kuin kahdesti päivässä. Tytöillä tilanne ja kehitys on parempi kuin pojilla. Kouluasteiden vertailussa alakoulusta toiselle asteelle, harvemmin kuin kahdesti päivässä hampaansa harjaavien osuus lisääntyy pojilla iän myötä selkeästi. Ammatillisten oppilaitosten pojilla luku on jo 60 %. Tytöillä vastaava luku on 31 %.

Ylipaino

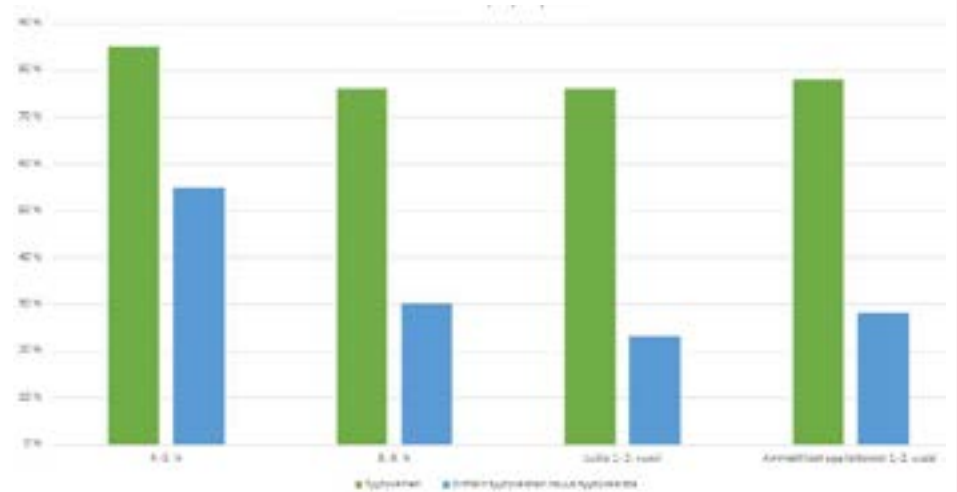
2–6-vuotiailla ylipainoisten osuus on 16 %, joka on maan keskitason (19 %) alapuolella. 7–12-vuotiailla ylipainon yleisyys Heinolassa on 27 % ja 3–16-vuotiailla 26 %, jotka ovat hyvin lähellä maan keskitasoa. Yläkoulun viimeisillä luokilla ylipainoisia on 16 %, joka puolestaan on maan keskitasoa vähemmän. Kehityssuunta nuorilla Heinolassa on hyvä. Ammatillisissa oppilaitoksissa ylipainoisia on noin neljännes ja suunta on lisääntyvä. Lukiolaisilla vastaava luku on noin 15 %. Aikuisväestöstä tietoja ei ole saatavilla.

3.2.2 Psyykkinen terveys

THL:n 4-vuotiaiden tutkimuksen (LTH 2018) mukaan prososiaalisuus, eli lapsen käyttäytyminen muiden lasten seurassa, avun tarjoaminen muille lapsille, osallistuminen innokkaasti yhteiseen toimintaan, yhteistyö muiden lasten kanssa, kyky olla hyvä kaveri ja ottaa muut huomioon sekä muiden lasten tunteiden huomioiminen ja kyky osoittaa muille lapsille hyväksyntää, toteutui Heinolassa erittäin hyvin (100 %).

Tyytyväisyys elämään Kouluterveyskysely 2019

Oppilaat ja opiskelijat kouluterveyskyselyn (2019) mukaan ovat melko tyytyväisiä elämäänsä. Pojat olivat yleisesti tyytyväisempiä kuin tytöt.

Poikien ahdistuneisuus on alakoulun vastaajien (10 %) keskuudessa yleisempää kuin yläkoulussa (5 %) (Kouluterveyskysely 2019). Tytöillä sen kokemus on alakoulussa 18 % ja yläkoulussa 23 %. Huomion arvoista tytöillä on kyselyjen välillä tapahtunut negatiivinen kehitys. Ammatillisissa oppilaitoksissa tytöillä sitä esiintyy huomattavasti paljon enemmän kuin pojilla. Joka neljäs toisen asteen (lukio ja ammatilliset oppilaitokset) tyttö vastasi kokeneensa kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kyselyä edeltäneen kahden viikon aikana.

Positiivista mielenterveyttä sekä usein iloa koulussa ja kotona kokeneiden osuus alakoulun vastaajista oli 42 %, yläkoulusta 22 %, lukiosta 38 % ja ammatillisista oppilaitoksista 24 %.

Pojilla tätä oli enemmän kuin tytöillä, paitsi ammatillisissa oppilaitoksissa sukupuolien välistä eroa juuri ollut.

Pienten lasten vanhemmista 95 % koki olevansa elämäänsä tyytyväinen. 86 % heistä kokee olevansa tärkeä osa ystäväjoukkoa ja 33 % harrastusporukkaa. Yli neljännes vastaajista kertoo tarvitseensa tukea jaksamiseensa kyselyä edeltäneen vuoden aikana. (LTH, 2018).

Heinolan hyvinvointikyselyn (2021) mukaan asukkailla on paljon tyytyväisyyttä ja myönteisiä ajatuksia elämästä Heinolassa. Vastauksista nousee myös tyytymättömyyttä ja pettymystä ja kysely toimi yhtenä kanavana niistä kertomiseen. Parannettavat asiat liittyivät mm. palveluiden kehittämiseen, liikenteeseen, päihdehaittoihin, eri kaupunginosien ja kylien asemaan kaupungissa, elinkeinoelämän tukemiseen ja päätöksenteon läpinäkyvyyteen.

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, Lasten psykiatria/1 000 0–12-vuotiasta

	2015	2016	2017	2018	2019
Heinola	392,80	516,30	449,50	409,80	435,10
Päijät-Häme	334,40	445,90	523	514,80	523,80
Koko maa	277	300,90	329,10	342,70	338

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, Nuorisopsykiatria/1 000 13–17-vuotiasta

	2015	2016	2017	2018	2019
Heinola	1030,70	1273,90	1377,80	1273,70	1513,40
Päijät-Häme	915,70	1044,30	1134,90	937,20	894,60
Koko maa	1024,80	1041	1157,10	1174	1149,20

Kansallinen mielenterveysstrategia julkaistiin alkuvuonna 2020 ja siinä on viisi painopistealuetta:

1. Mielenterveys pääomana.
2. Lasten ja nuorten mielenterveyden rakentuminen arjessa.
3. Mielenterveysoikeudet.
4. Ihmisen tarpeiden mukaiset, laaja-alaiset palvelut.
5. Hyvä mielenterveysjohtaminen.

Strategiaa toteutetaan sekä hallinnollisten ratkaisujen kehittämisen että sosiaali- ja terveysministeriön hankekokonaisuuksien kautta.

3.3 Koronan vaikutus hyvinvointiin

Lasten ja nuorten näkökulmasta

Keväällä 2021 toteutettava kouluterveyskysely kerätonee, millaisia nopeita vaikutuksia Korona-aika on lasten ja nuorten elämään tuonut. Nuorten ahdistuneisuuden uutisoidaan yleisesti lisääntyneen epidemian aikana. Yläkouluikäisillä keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa vähenivät pitkään, mutta viimeisimmän kouluterveyskyselyn mukaan tilanne oli kääntynyt huonompaan suuntaan. Ajoittaiset ahdistuksen tunteet ovat osa nuoren normaalia elämää. Läheiset ihmiset voivat tukea ahdistuksen tunteiden kanssa pärjäämistä ja nuoren selviytymistä iänmukaisista haasteista. Varsinaisen ahdistuneisuushäiriön syntyyn vaikuttavat perinnöllinen alttius ja ympäristötekijät, erityisesti lapsuusiässä ja nuorena koettu väkivalta, hylkäämiskokemukset ja muut liiallisesti kuormittavat ympäristötekijät.

Opiskeluhuollon henkilöstön mukaan lapsilla ja nuorilla on paljon piilevää ongelmaa. Valtakunnallisesti uutisoidaan sekä rohkaisevia että huolestuttavia uutisia lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Psykologien ja kuraattorien asiakkuuksissa Heinolassa yhteyden oton syynä karkeasti ottaen kolmanneksella on tunne-elämään, kolmanneksella käyttäytymiseen ja kolmanneksella oppimiseen, sosiaaliin suhteisiin, koulunkäyntijärjestelyihin, elämänhallintaan tai perheisiin liittyvät asiat. Keskittymiseen ja tarkkaavaisuuteen liittyvät syyt näkyvät vahvasti ja tilanteet ovat voineet korona-aikana vielä kärjistyä. Korona-rajoitustoimenpiteiden ulottuminen lasten harrastamiseen ja kavereiden kanssa olemiseen, voi näkyä lapsen käyttäytymisessä niin kotona kuin koulussa.

Etäopetusaika näyttäytyy kaksijakoisesti. Toisille etäopetus sopii, toisille ei. Etäkoulun etuina on näyttäytynyt työrauha, mikäli asiassa on ollut haasteita koulussa. Kotiin on ollut hyvä jäädä myös, jos kouluun meneminen on syystä tai toisesta ahdistanut. Toisaalta huolet putoamisista kuitenkin lisääntyvät. Avun pyytäminen on toisille vaikeampaa etäältä. Koulun tai opiskelun päivärytmi ja struktuurit luovat monille lapsille ja nuorille turvaa.

Useissa palveluissa otettiin käyttöön etävastaanottoja. Kasvokkain tapahtuvat tapaamiset jatkuivat silti toiveiden ja tilanteen mukaan. Myös ulkona tapahtuvat ja luovat ratkaisut tulivat ratkaisuvaihtoehtoiksi. Etätapaamiset ovat parantaneet sopivien tapaamisaikojen löytymistä sekä mahdollistaneet esim. etävanhempien tai kesken työpäivän osallistuvien osallistumisen neuvotteluihin. Myös eri paikkakunnalla asuvan opiskelijan tapaamiset pystyivät jatkumaan välimatkoista huolimatta. Koulutsempparit ovat olleet etäkouluarjessa nuorten tukena.

Aikuisten näkökulmasta

Korona-epidemiolla on ollut vaikutus sekä fyysiseen että psyykkiseen hyvinvointiin. Valtaosalla kaupungin hyvinvointikyselyyn (2021) vastanneista hyvinvointi oli pysynyt korona-aikana ennallaan. Eniten hyvinvoinnin heikkenemistä oli tapahtunut sosiaalinen kanssakäymisen ja harrastusmahdollisuuksien osa-alueilla. Noin kolmannes (32 %) kyselyyn vastanneista kokee, että mieliala on heikentynyt, samoin kuin yleinen hyvinvointi. Viidenneksen (20 %) mukaan yksinäisyys on lisääntynyt. Yleinen hyvinvointi on vastaajien keskuudessa huomattavasti heikentynyt. Lisääntynyt kotona oleminen on voinut lisätä perheen läsnäoloa ja yhteistä aikaa. Näin ei välttämättä kuitenkaan ole kaikissa perheissä tapahtunut.

18–30-vuotiaiden ikäryhmässä merkittävin korona-vaikutus on tapahtunut hyvinvointikyselyn mukaan sosiaalisessa kanssakäymisessä (74 %). Mieliala oli heikentynyt 45 %:lla vastaajista. Harrastuksista oli joutunut luopumaan lähes puolet. Taloudellinen tilanne oli heikentynyt lähes kolmanneksella vastaajista. Oma päihteiden käyttö oli tässä ikäryhmässä lisääntynyt 17 %:lla ja läheisen päihteiden käyttö 19 %:lla.

Yli 80-vuotiaista vastaajista 56 %:lla hyvinvointi oli heikentynyt koronan aikana. Negatiivinen vaikutus oli myös mielialaan ja harrastusmahdollisuuksiin (40 %). Yksinäisyyden kokemuksessa kokemukset olivat jakautuneet.

Korona-ajan vaikutus hyvinvointiin

Hyvinvointikysely 2021

3.4 Lasten ja nuorten nukkuminen

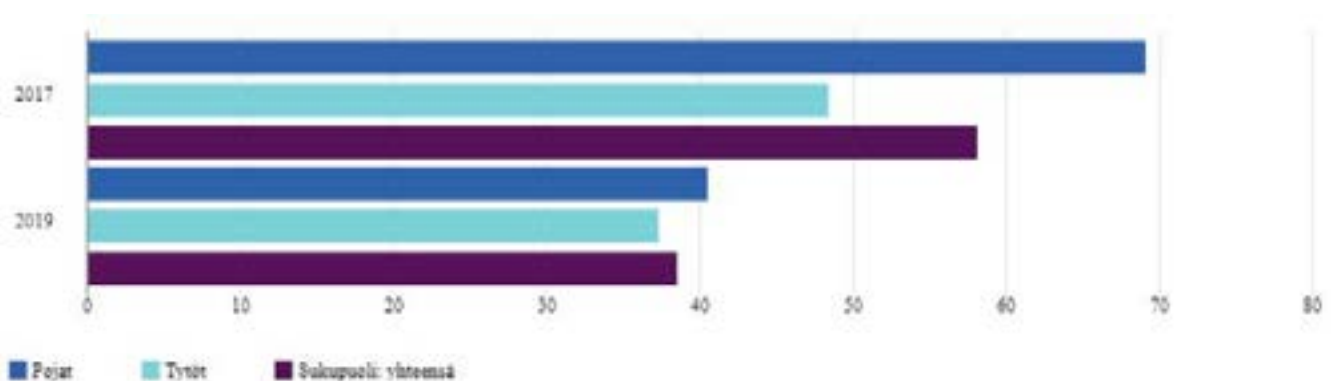
Nukahtamiseen tai yöllä heräilemiseen liittyviä vaikeuksia on 4-vuotiailla 16 %:lla ja alakoulun kouluterveyskyselyyn vastanneista 10 %:lla. Alakoulussa niitä on pojilla enemmän kuin tytöillä. Yläkoulun vastaajista 26 %:lla on viikoittaisia nukahtamiseen tai uneen liittyviä haasteita (tytöillä 37 %) ja lukiossa 54 %:lla tytöistä. Ammatillisten oppilaitosten tytöt ovat lukiolaisten kanssa lähes samalla tasolla, mutta pojilla haasteita on lukiota enemmän.

Lukiolaisten kuulemisen seurauksena opiskelun alkamista aamuisin myöhäistettiin puolella tunnilla. Kouluterveyskyselyjen 2017 ja 2019 ero arkisin alle kahdeksan tuntia nukkuneiden määrässä on lukiolaisilla vähentynyt selkeästi, erityisesti pojilla. Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista yli puolet ilmoittaa nukkuvansa arkisin tuon alle ja yläkoulun vastaajista 42 %. Nuorten parissa työskentelevän ammattilaisen mielestä nuorten uni-valverytmiä häiritsee monet asiat.

Paineet olla jatkuvasti saavutettavissa somessa ja puhelimen ääressä tulee usein esiin. Monen nuoren pitää mielestään olla koko ajan saatavilla ja mahdollinen viesti/päivitys pitää tarkistaa heti sen tultua. Unen lisäksi keskittyminen mm. koulutehtävien tekoon voi häiriintyä. Lapsi tai nuori voi kokea pelkoa siitä, että joku asia tai ihminen "menee ohi" tai jää ulkopuoliseksi, jos ei ole online-tilassa kaiken aikaa. Monesti puhelin on iltaisin se viimeinen, mitä katsotaan ennen nukahtamista. Joillekin ainoat ihmiskontaktit perheen ulkopuolella voivat olla netin pelikaverit. Kaikenlainen ahdistus ja huolet lisäävät myös uni- ja nukahtamisvaikeuksia.

Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, lukion 1. ja 2. luokka

3.4 Turvallisuus

Turvallisuus tilastoissa

Heinolan hyvinvointikyselyn (2021) mukaan vastaajien määrittelemä turvallisuudentunteen keskiarvo asteikolla 1–10 oli 8,4. Ikäryhmittäin tarkasteltuna vahvin turvallisuuden tunne oli nuorilla (9,1) ja heikoin yli 80-vuotiailla (8,0).

Poliisin tilastojen perusteella rikokset 2017–2020 välillä Heinolassa ovat kokonaisuutena laskeneet. Omaisuusrikokset ovat voimakkaassa kasvussa. Myös luvatta tunkeutuen varkaudet, huumausainerikokset ja liikenne rikokset yhteensä ovat lisääntyneet. Väkivaltarikokset ovat puolestaan laskeneet.

Poliisin tilastot 2017–2020	2017	2018	2019	2020
Kaikki rikokset	4 475	5 788	3 395	3 419
Omaisuusrikokset yhteensä	592	465	529	854
Luvatta tunkeutuen varkaudet yhteensä	97	85	104	137
Väkivaltarikokset yhteensä	99	105	105	81
Huumausainerikokset yhteensä	34	37	52	58
Liikenne rikokset yhteensä	850	951	779	1 103
Poliisin hälytystehtävät yhteensä	4 429	5 210	4 882	5 276
Kotihälytystehtävien osuus hälytystehtävistä	401	294	302	381

Lähde: poliisin mediatilastot

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen tilastot 2017–2020	2017	2018	2019	2020
Rakennuspallo	11	11	10	6
Rakennuspalovaara	15	16	15	8
Maastopalo	12	41	16	10
Liikennevälinepalo	12	14	12	13
Muu tulipalo	9	15	7	10
Liikenneonnettomuus	85	72	91	78
Öljyvahinko	13	20	15	17
Vaarallisten aineiden onnettomuus	0	0	1	6
Häkeen liitetyn paloilmoittimen tarkastustehtävä	127	125	95	95
Muun paloilmoittimen tai palovaroittimen tarkastustehtävä	11	18	13	9
Muu tarkistustehtävä	52	68	56	47
Ensivastetehtävä	89	89	128	89
Ihmisen pelastaminen	13	13	12	12
Eläimen pelastaminen	8	8	6	4
Vahingontorjuntatehtävä	59	59	33	63
Avunantotehtävä	27	27	43	26
Virka-aputehtävä	5	5	7	17

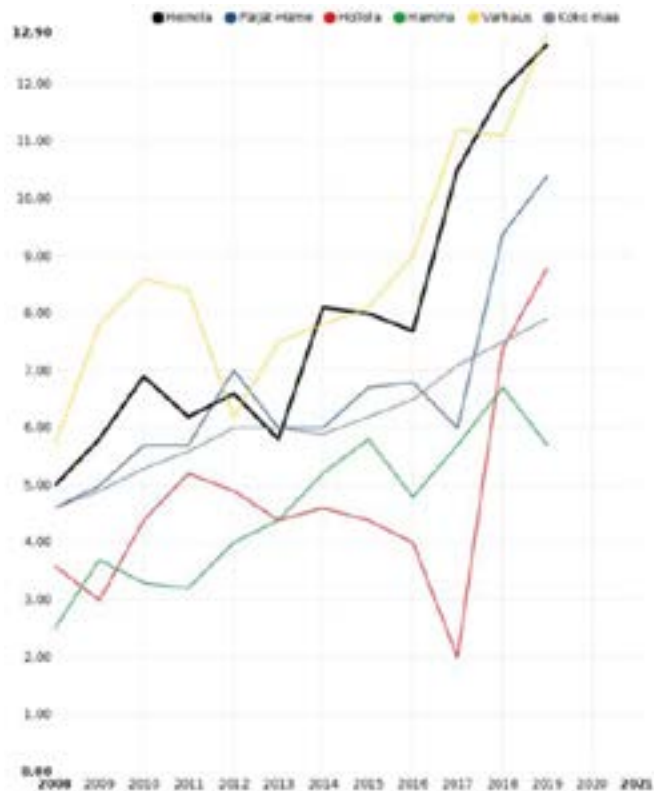
Lähde: Päijät-Hämeen pelastuslaitos

Turvallisuus lähisuhteissa

Lapsiperheissä esim. valvominen, arjen hektisyys tai yksinäisyys voi viedä voimia. Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen voi näyttäytyä haastavana. Lasten kasvu voi tuoda vaiheita, joissa kysymyksiä on enemmän kuin vastauksia. Pariskuntien erilaiset ajatukset esim. päihteistä tai rahankäytöstä voivat aiheuttaa ristiriitaa. Ikääntyessä toimintakyvyn rajoitukset tai omaishoitajuus muuttavat rooleja parisuhteissa tai sukupolvien välillä. Tavallisen arjen tavalliset asiat voivat tuoda haasteita suhteisiin läheisten kanssa.

Haasteiden keskellä on tärkeää saada apua. Omien voimien lähteiden lisäksi matalan kynnyksen vertaistuki ja ammatillinen apu voivat auttaa jaksamaan. Heinolassa on panostettu vanhemmuuden tukeen sekä toimintamallien kehittämiseen ja niiden tuntemiseen (mm. perhe- ja lähisuhdeväkivaltatilanteissa) sekä omaishoitajien huomioimiseen ja jaksamisen lisäämiseen. Työntekijöitä on koulutettu asioiden puheeksi ottamiseen. Ryhmämuutoinen toiminta on suurelta osin ollut korona-aikana tauolla, mutta niiden käynnistäminen rajoitusten purkauksessa on tärkeää.

0–17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

Työhyvinvoinnilla on tärkeä rooli yksilön hyvinvoinnissa. Sen laiminlyönnit sekä voimaa tuottavat asiat heijastuvat herkästi vapaa-aikaan ja koko elämään. Tyhy-toiminta ja erilaiset sen kampanjat (unelmien työpäivä ym.) ovat osa jaksamista lisäävää työtä. Tietoa asukkaiden yleisestä jaksamisesta on mahdollista kerätä monikanavaisesti asiakaspalautteissa, kaupungin hyvinvointikyselyn, työpaikkojen henkilöstökyselyjen ja kehityskeskustelujen avulla sekä työterveyshuollon ja poliisin tilastoista.

Turvallisuuden tunnetta vahvistavaa

Hyvinvointikyselyn (2021) mukaan eniten turvallisuudentunnetta vahvistavat henkilökohtainen taloudellinen toimeentulo, asuinympäristön turvallisuus sekä ihmissuhteet ja yhteisöllisyys (n. 70 % vastaajista). Kodin olosuhteet, kuten paloturvallisuuden ja tiedon saatavilla olevasta avusta arvioitiin tärkeäksi lähes 60 %. Rikosten torjunta, poliisin läsnäolo ja liikennekäyttäytyminen nousivat myös merkityksellisiksi asioiksi. Huomioitavaa oli myös, että mitä vanhempi vastaaja, sitä enemmän arvostaa asuinympäristön turvallisuutta. Nuorille poliisin läsnäololla oli merkitystä.

Työikäisten turvallisuuden tunnetta vahvistaa selvästi eniten oma taloudellinen tilanne ja toimeentulo (78 %). Ikäihmisten turvallisuudentunnetta vahvistavia tekijöitä olivat erityisesti apuvälineet ja asuinympäristön turvallisuus (84 %), kodin olosuhteet (79 %), tieto, mistä saadaan apua tarvittaessa sekä ihmissuhteet ja yhteisöllisyys (74 %). Naapurivuon merkitys puolestaan oli tärkein turvallisuuden tunnetta vahvistava tekijä 66–80-vuotiaiden vastaajien keskuudessa (47 %).

Turvallisuuden tunnetta heikentävää

Kouluterveyskyselyn (2019) perusteella arjen turvallisuutta heikentää koulukiusaaminen, joka on lisääntynyt ja jota Heinolassa on enemmän kuin maassa keskimäärin. Henkinen väkivalta näkyy erityisesti tyttöjen kokemuksissa. Kokemus fyysisestä uhasta näkyy erityisesti yläkouluikäisten poikien vastauksissa, jota joka neljäs vastaaja oli kokenut kyselyä edeltäneen vuoden aikana. Netin ja puhelimen kautta tapahtuva seksuaalinen häirintä on kasvanut voimakkaasti ja näkyy kaikilla kouluasteilla, noin kolmannes yläkoulun tytöstä ja joka viides pojista vastasi näin. Lukion vastaajista

joka viides tyttö ja ammatillisissa oppilaitoksissa tytöistä 37 % oli kokenut tätä. Päihtyneenä tapahtuneet tapaturmat ovat lisääntyneet pojilla, tyttöjen tapaturmat puolestaan koulussa tai koulumatkoilla. Fyysiset työolot ovat häirinneet erityisesti toisella asteella, lukiossa kolmatta osaa tytöistä. Vanhempien liiallinen päihteiden käyttö haittaa yläkoulussa yli 8 % vastaajista ja ammatillisissa oppilaitoksissa 7 % (tytöt yli 10 %).

Kiusaamisen vastainen työ

Kehittämistyötä kiusaamisen vastaisessa työssä on tehty koko valtuustokauden ajan. Sitä lähdeettiin entisestään vahvistamaan vuonna 2020. Kiusaaminen ilmiönä on monitahoinen ja sitä voi näyttäytyä kaikissa ikäryhmissä. Lasten ja nuorten lähellä elävien on mahdollista nähdä ja kuulla tilanteita ja aistia ilmapiiriä. Kiusaamisen muodot ovat kuitenkin monimuotoistuneet ja muuttuneet osittain näkymättömämmiksi. Netissä tapahtuva ja syrjivä kiusaaminen ei aina ole yhtä helposti havaittavaa kuin näkyvämpi sanallinen tai fyysinen pahoinpitely. Lasten ja nuorten kiusaamisilmiötä seurataan mm. opiskeluhollossa kouluterveyskyselyissä sekä koulukohtaisten puuttumisen mallien (kuten Kiva-koulu) raporteissa.

Heinolassa ilmiö näyttäytyy huolestuttavampana kuin valtakunnassa keskimäärin. Loppuvuodesta 2020 toteutettu kysely sai kaupungissa hyvään vastaanoton. Vastauksia tuli 963 ja aineistoa voi kuvata kokonaisuutena arvokkaaksi. Vastaajista noin 450 kertoi tulleen kiusatuksi. Valtaosa kiusaamisesta näyttäytyi psyykkisenä väkivaltana. Kyselyyn vastaajien mukaan kiusaaminen tapahtuu pääasiassa koulussa.

Kiusaamisen vastainen työ ja siihen puuttuminen kuuluvat kaikille. Sen kehittämisessä huomioidaan ehkäisevän työn merkitys, kuten jo ennen kouluiäkää alkavat tunne- ja kaveritaitojen vahvistaminen. Opiskeluhollosuunnitelmat, kiusaamisen vastaiset suunnitelmat ja puuttumisen mallit tarkistetaan ja henkilöstön toimintakäytänteet päivitetään. Kehittämistyössä hyödynnetään OKM:n rahoitusta 2020–2021.

Kokemuksia kiusatuksi tulemisesta

Kysely kiusaamisilmiöstä 2020, Vastaajia 963

Millaista kiusaamista oli kohdannut

- Psyykkinen väkivalta (esim. nimittely) 70%
- Sosiaalinen väkivalta (esim. poissulkeminen) 57%
- Fyysinen väkivalta 37%
- Some-kiusaaminen 32%

En ole kohdannut kiusaamista 12%

Toiminta kaltoinkohtelupeäilyssä

Maakuntaan on luotu toimintaohje tilanteisiin, joissa herää epäily lapsen kaltoinkohtelusta tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Toimintaohjetta yhteystietoineen on jaettu Heinolassa verkostolle vuosittain. Monipuolista materiaalia löytyy myös Väestöliiton sivuilta. Henkilöstöä on koulutettu suodatinkysymysten käyttöön ja aiheen puheeksi ottoon. Käytänteet ja toimintaohje tulisi huomioida myös uusien työntekijöiden perehdytyksessä. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta-teema otettiin osaksi kaupungin strategian arviointia, hyvinvointi-indeksin kautta.

Turvallisuustyöryhmiä ja -verkostoja

Heinola on osa Sosiaalialan osaamiskeskus Verison koordinoimaa perhe- ja lähisuhdeväkivallan seutuverkostoa, jonka yhdyshenkilönä kaupungissa toimii hyvinvointipäällikkö.

Turvallisuustyöryhmä on kaupungin poikkihallinnollinen ryhmä, joka koostuu kaupungin eri toimialojen, Jyränkölän Settlementin, Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen, Hämeen poliisilaitoksen, Heinolan työnantajayhdistyksen, Heinolan Yrittäjät ry:n, Heinolan seurakunnan ja Heinolan kyläyhdistysten edustuksesta. Lisäksi mukana oli vastaanottokeskuksen edustus vok-toiminnan Heinolassa olo aikana.

Turvallisuusasioita käsitellään myös johtoryhmissä ja liikenneturvallisuuden osalta omassa ryhmässään. Korona-aikana kaupungissa on toiminut myös häiriötilanteiden johtoryhmä Härö ja korona-johtoryhmä Kojo. Henkisen huollon organisaatio (HeHu) on PhPelan alueella toimiva ryhmä, joka antaa psykososiaalista apua suuronnettomuus- ja kriisitilanteissa.

Esimerkkejä eri työryhmissä käsitellyistä turvallisuusteemoista:

- Koulujen ja varhaiskasvatuksen turvallisuusasiat, kuten ympäristön turvallisuus, turvapäivät ja -koulutukset (esim. Vapaus on vastuuta 9.-luokkalaisille, yhteistyössä kirjaston, poliisin ja nuorisopalveluiden kesken).
- Liikenneturvallisuus.
- Kylien turvallisuussuunnitelmat, yleiset turvallisuussuunnitelmat ja tapahtumakohtaiset turvallisuussuunnitelmat, valmiussuunnitelma.
- Kriisiviestintäsuunnitelman päivittäminen.
- Kiinteistöjen turvallisuuskävelyt, poistumisharjoitukset.
- Alkusammutus- ja ensiapukoulutukset
- Tietoturvakoulutukset (mm. Navisec) ja läheltä piti -tilanteet/ tietoturvarikkomukset.
- Työturvallisuus-, turvakielto-, vartija- ja hälytysasiat.
- Ikääntyneiden arjen turvallisuus -koulutukset mm. kotihoidolle, seurakunnalle.
- Hyvinvointitoimialan kaikissa yksiköissä on nimetyt turvallisuusvastaavat ja turvallisuustoiminnan vuosikello.

3.5 Toimivan ja turvallisen arjen ilon- ja huolenaiheita

Ilonaiheet:

- Pienten lasten sosiaalisuus.
- Lukiolaisten yöunien lisääntyminen.
- Palvelujen saatavuus ja käyttö
- Ikäihmisten lääkitysten tarkistusten toteutuminen.
- Ikäihmisten päivittäinen monipuolinen syöminen.

Huolenaiheet:

- Väliin jätetyt aamupalat lapsilla ja nuorilla.
- Alakouluikäisten poikien ja nuorten kokemus terveydentilan heikentymisestä.
- Erityisesti nuorten tyttöjen ahdistuneisuus.
- Hampaiden harjauksen vähentyminen lapsilla ja nuorilla.
- Koronan vaikutukset niin fyysiseen kuin psyykkiseen terveyteen (sosiaalisen kanssakäymisen väheneminen, harrastusten keskeytyminen ja mielenalan lasku).

Kehitettävää:

- Ravitsemuksella hyvinvointia -tarkistuslistojen 1 ja 2 (VRN ja Kuntaliitto) käyttöönotto ja läpikäynti hyryssä vuosittain.
- Ruokajakelutarve ja käytännöt Heinolassa.

4. HYTE-TYÖN TEEMA 2: INSPIROIVA YMPÄRISTÖ - ULOS

”Kompakti pikkukaupunki keskellä metsiä ja vettä. Keskuksen alueella kaikki tavoitettavissa kävellen. Lenkille pääsee suoraan kotiovelta.

4.1 Liikkuminen

Liikkumisen edistämistä Heinolassa

Liikuntapalvelut ja koko virikkeellinen elämä tarjoaa Heinolassa monipuolista ja aktiivista toimintaa kaikille ikäryhmille. Toimintaa kuvaa yhteistyö eri hallinnonalojen kesken sekä vahva yhteistyö kolmannen sektorin kanssa. Heinolalla on pitkät perinteet terveystaika-kaupunkina (vuodesta 2006), Lasten, nuorten ja perheiden varhaisen tuen liikunnallisen toimintamallin kehittämisessä sekä Kunnossa

Kaiken ikää -toiminnoissa. Heinola ympäristönä tarjoaa erinomaiset puitteet liikkumiselle. Kaupungista löytyy 130 km merkittyjä ulkoilureittejä.

Heinola on ollut varhaiskasvatuksen ja koulun liikkumisen edistämässä edellä kävijöiden joukossa. Liikkuva koulu -toiminta teki Suomen liikkuvimmasta koulusta Euroopan liikkuvimman vuonna 2018, kun Jyrängön koulu valittiin Euroopan Unionin komission toimesta Euroopan aktiivisimmaksi liikkujaksi Bulgarian Sofiassa.

Toimivan poikkihallinnollisen palveluverkoston kehittäminen on mahdollistanut sen, että tavoitetaan vähän liikkuvia, syrjäytymisvaarassa ja sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevia lapsia, nuoria ja perheitä. Palveluverkoston asiantuntijoita ovat neuvola, kouluterveyshuolto, sosiaalipalvelut, koulut, nuorisopalvelut, etsivä nuorisotyö, työpajat, työttömien terveyshuolto (maksuton KKI työttömille), seurakunta ja uusina avoimet perhekerhot ja varhaiskasvatus sekä äitiysneuvola (Äidin 1. vuosi-ryhmä). Mm. nuorten työpajojen kautta löydetty nuorten aikuisten liikuntaryhmään osallistujia ja poikkeusolojen aikaan yksilöohjauksen tarpeessa olevia nuoria. Sosiaalipalvelujen ja seurakunnan perhekerhojen kautta on löytynyt perheitä mm. maksuttomaan perheliikkariin. Kouluterveyshuolto ja sosiaalipalvelut jakoivat mm. harrastepasseja. Yhteistyötahot ovat ottaneet avoimesti vastaan hankkeen tarjoamat palvelut. Näin ollen tieto

kohderyhmälle tarjotuista palveluista on tavoittanut kohderyhmän.

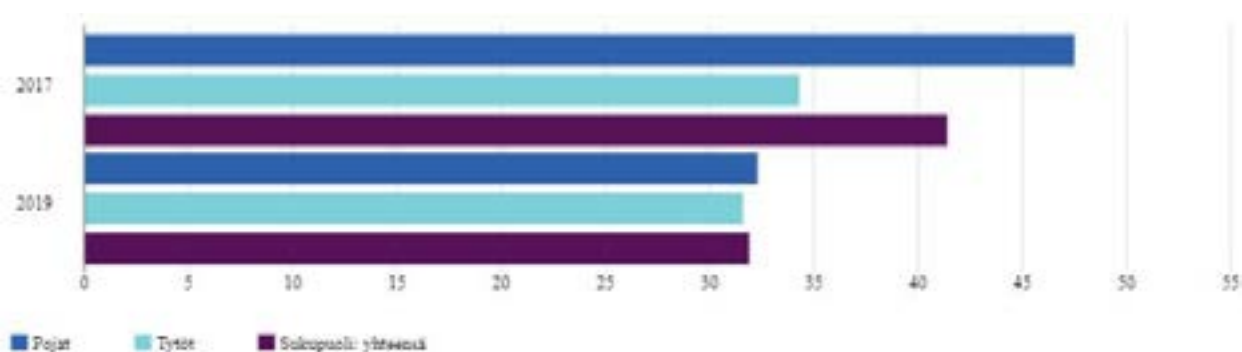
Matalankynnyksen palvelutarjotin sai kohderyhmän kiinnostumaan ja palvelutarjonta oli tarpeeksi monipuolista sekä kohtasi kohderyhmän tarpeet. Matalan kynnyksen liikuntaryhmät olivat tarpeeksi matalan kynnyksen toimintaa eikä vaatineet sitoutumista. Esimerkiksi lapsiperheille tarkoitettuun avoimeen perheliikkariin sai tulla liikkumaan yhdessä perheenä. Toiminta ei ollut tiukasti ohjattua ja kiitosta tuli mahdollisuudesta vaikuttaa toiminnan sisältöön.

Muita esimerkkejä yhteistyöstä ovat toiminnalliset vanhempain illat, tapahtumat, kuten #BeActive-päivä peruskoululaisille sekä yläkoululaisten kouluttaminen liikuntakavereiksi pienemmille lapsille. Liikuntapalveluilla on aktiivista hanketoimintaa, jossa on huomioitu eri ikäryhmien tarpeita.

Liikuntatottumukset

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, %. 4.-5. lk, Heinola

Liikunnan määrä on vähentynyt alakoululaisilla (10 %), erityisesti pojilla. Noin 34 % 8.–9.-luokkalaisista kertoo harrastavansa hengästyttävää liikuntaa korkeintaan yhden tunnin viikossa. Hengästyttävää liikuntaa harrastavien osuus on toisella asteella kasvanut, erityisesti liikkumisen lisääminen on nähtävissä tyttöjen keskuudessa.

Move!- testaa mm. fyysisiä ominaisuuksia, kestävyys, nopeus, voima ja liikkuvuus sekä motorisia taitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Testit kohdennetaan vuorovuosin kouluterveyskyselyn kanssa 5. ja 8.-luokkalaisille. Tavoitteena on lisätä laajojen terveystarkastusten, kouluterveyskyselyn ja move-mittausten hyödyntämistä keskenään.

- 20 m viivajuoksu, 5.lk: maan keskiarvoa hieman paremmat
- 20 m viivajuoksu, 8.lk: maan keskiarvoa tytöillä hieman paremmat ja pojilla heikommät
- Ylävartalon nosto 5.lk: maan keskitasoa hieman heikompi tulos.
- Ylävartalon nosto 8.lk: maan keskitasoa huomattavasti heikompi tulos.
- Etunojapunnerrukset 5.lk ja 8.lk: hieman maan keskitasoa heikommät.
- Liikkuvuus: heikentynyt, mutta seuraa maan keskitasoa. Tytöillä poikia parempi.

Hyvinvointikyselyssä (2021) kysyttiin omaa arviota ja kokemusta liikkumisen määrästä. Vajaa puolet aikuisista vastaajista tyytyväisiä liikkumisensa määrään. Tämä korreloi kyselyn kokonaistuloksen kanssa. Vastaajat olivat tyytyväisiä Heinolan liikkumismahdollisuuksiin ja luonnon läheisyyteen. Liikkumista tukeviksi asioiksi nousivat liikuntapaikkojen sijainti lähellä arkisia ympyröitäni 64 %, liikuntapaikkojen maksuttomuus/edullisuus 50 %, liikuntakaveri tai ystävä 33 %, liikuntapaikkojen aukioloajat 31 % ja tieto liikuntamahdollisuuksista; esitteet ja sähköiset materiaalit 30 %.

Liikkumistani tukevat, hyvinvointikysely 2021, kaikki ikäluokat (463 vastaajaa)

31–65-vuotiaiden vastaajien ryhmässä nousivat merkitykselliseksi sijainnin sekä maksuttomuuden lisäksi myös liikuntapaikkojen aukioloajat. Liikkumista tukevia tekijöitä yli 80-vuotiailla olivat ulkoilureittien levähdyspaikat (67 %) sekä liikuntakaveri tai ystävä (44 %). 66–80-vuotiailla puolestaan nousivat liikuntapaikkojen sijainti (58 %), maksuttomuus (56 %) ja liikuntakaveri tai ystävä (37 %). Vuonna 2019 uimahallin kävijöistä 24 % oli yli 70-vuotiaita.

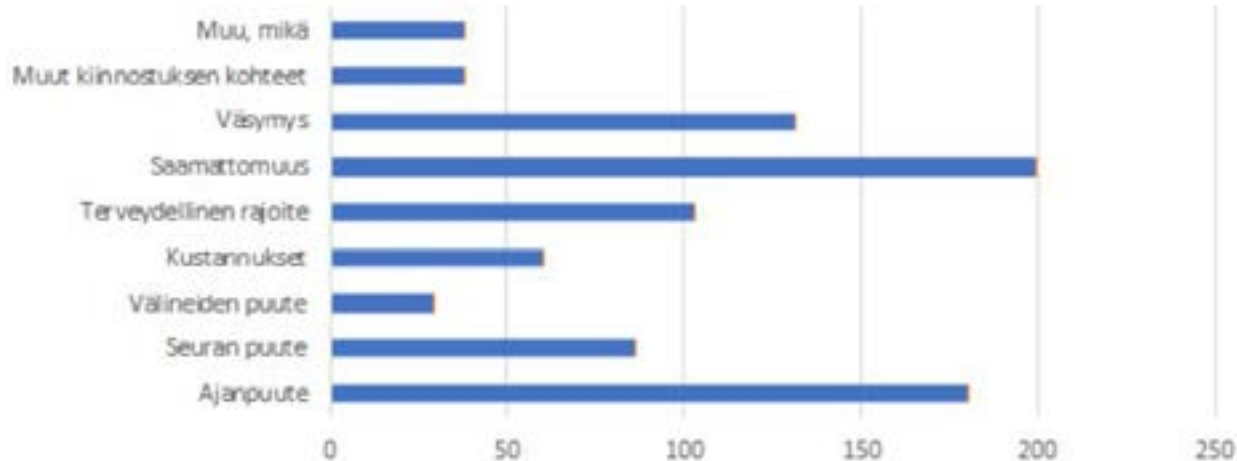
Avoimissa vastauksissa liikkumisen kannalta merkityksellisiksi tekijöiksi mainittiin:

- Luonnon läheisyys ja sen tarjoamat mahdollisuudet.
- Liikuntareitit ja ulkoilukartat.
- Kävelykatujen ja ulkoilureittien hyvä kunnossapito.
- ”Minä itse”; oma aktiivisuus, ajankäyttö, tahtotila.
- Myös hyötyliikunnan huomioiminen liikkumisena.
- Lemmikkien rooli liikuttajina.

Suurimmiksi esteiksi liikkumiselle nousivat:

- saamattomuus 50 %
- ajanpuute 45 %
- väsymys 33 %.

Esteitä liikkumiselleni ovat, hyvinvointikysely 2021, kaikki ikäluokat (463 vastaajaa)

Neljännes vastaajista kokee esteeksi terveydellisen rajoitteen ja viidennes seuran puutteen. Vähiten esteeksi koetaan välineiden puute (7 %). Ikäryhmässä 31–66-vuotiaat merkittävimmin liikkumisen esteinä koettiin ajanpuute (54 %) ja saamattomuus (49 %). Väsymys oli tässä ikäryhmässä alhaisin, vaikkakin huomattava (32 %). Muu mikä -kohtaan tuli 42 vastausta. Näissä korostuivat huomattavimmin koronan vaikutus sekä työn ja perhe-elämän yhdistämisen haasteet.

66–80-vuotiaiden esteitä liikkumiselle olivat saamattomuus 56 % ja terveydellinen rajoite 36 %. Ikäryhmässä yli 80-vuotiaista jopa 80 % koki esteeksi terveydellisen rajoitteen.

Väsymys oli toiseksi suurin este 50 %:lla vastaajista. Seuranpuute nousi puolestaan 25 %:lla vastaajista. Vastauksissa nousi merkittävimmäksi esteeksi myös korona ja sen tuomat rajoitukset ja liikuntapaikkojen sulkeutumiset.

KÄPY - Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen

Keväällä 2019 koostettiin kartta, johon merkittiin olemassa olevat kevytväylät, koulut, päiväkodit, pysäkit, penkit, roskikset ja viheralueet. Kartalle hahmoteltiin jo mitkä voisi olla ns. ykkösluokan reitit eli parhaan hoitoluokan reitit sekä yhteys- ja korjaustarpeita. Suunnitelmaa on laadittu poikkiallinnollisessa työryhmässä, jossa on ollut mukana kaavoitusarkkitehti, teknisen toimen johtaja, rakennuspäällikkö, katumestari, työnjohtaja, kunnallistekninen suunnittelija, liikunnan palvelupäällikkö, kaavoituspäällikkö, kaupunkikehityssuunnittelija ja paikkatietoinsinööri. Tekninen lautakunta ja kaupunginhallitus on hyväksynyt suunnitelman vuonna 2020. Kävelyn ja pyöräilyn edistämistä tukeviin hankkeisiin saadaan rahoitusta Traficomilta (vuosille 2021–22) ja Ympäristöministeriöltä (2021).

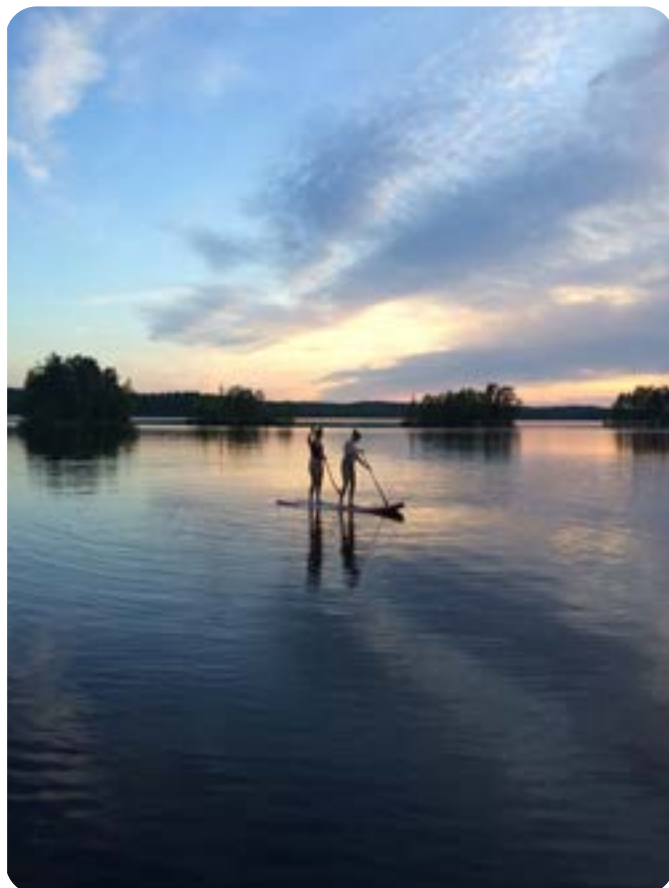
Keuyen liikenteen kannalta on tärkeää hyvä reittien ja väylien kunnossapito. Kevytväylien ja katujen päällysteiden uusimistöitä on tehty useissa kohteissa. Keskustan katuosuudelle on rakennettu pyörätie. Yhdyskuntatekniset palvelut 2020 -kyselyn talvihoito-mittarin mukaan keskustan katujen puhtauden hoidossa Heinola sijoittuu hyvin ja taso on yli kuntavertailun keskitason. Keskustan ulkopuolisten katujen tulos jäi vähän tämän alapuolelle. Pyöräteiden kunto on 46 % vastaajien mielestä hyvä. Liukkauden torjuntaan jalankulku- ja pyöräteillä on tyytyväisiä 57 % vastaajista.

Puistojen hoidossa Heinola on hiukan keskitason alapuolella, keskustan alueen puistoissa tilanne on parempi. Lähimetsien hoitoon puolet vastaajista on tyytyväisiä. Noin joka viidenneksen mielestä hoito ollut huonoa. Leikkipaikkojen siisteyteen erittäin tyytyväisiä on 64 %.

4.2 Harrastaminen

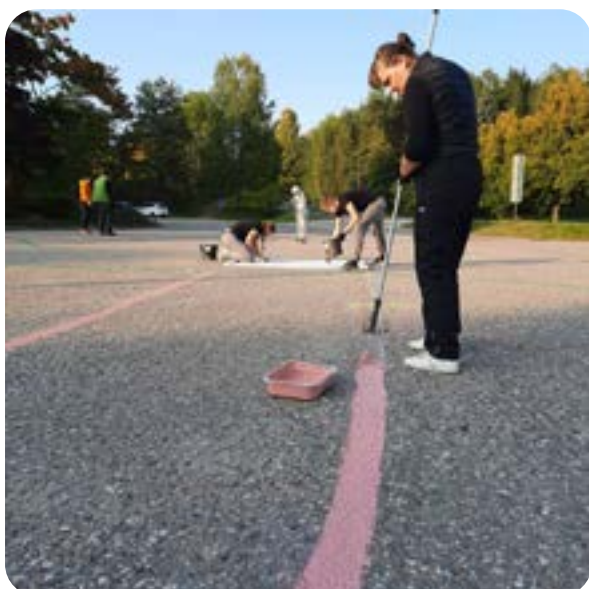
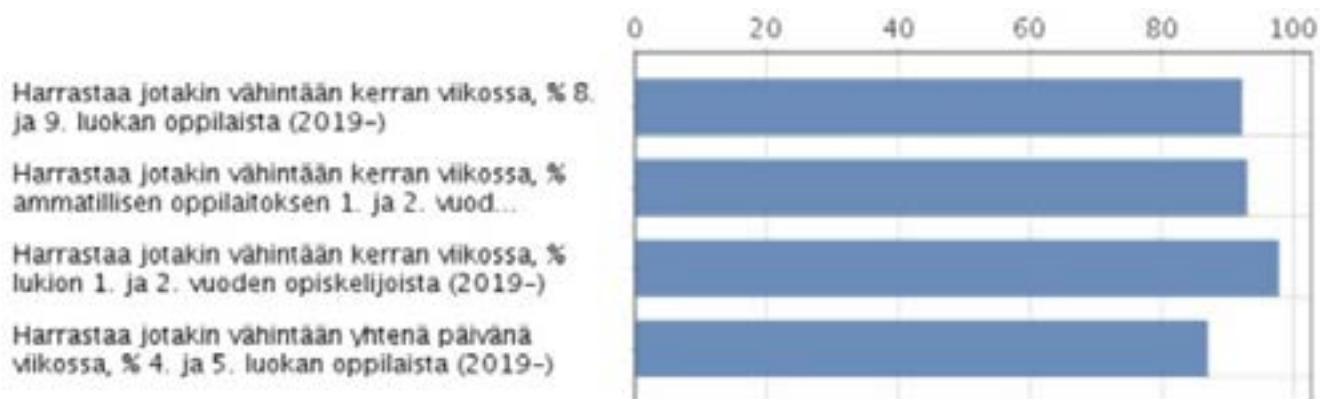
Heinolalaiset harrastavat monipuolisesti. Kaupungista löytyy liikuntaharrastajien kirjon lisäksi monipuolisia muita mahdollisuuksia vapaa-ajan viettämiseen yksin tai yhdessä. On järjestettyä ja omaehtoista toimintaa, on maksullista ja maksutonta. Kulttuurista löytyy hyvinvointia vahvistavaa toimintaa runsain mitoin ja kirjasto tarjoaa kirjojen lisäksi teemailtoja tapahtumia ja välinelainausta. Koululaisille kohdennettu kulttuuripolku-toiminta lisää yhdenvertaisuutta ja mahdollistaa näin elämyksiä kaikille lapsille.

Perinteiseen kirjoon kuuluu niin lukeminen, käsityöt, lemmikit, leipominen (ja muu kotoilu), elokuvat, pelit sisällä ja ulkona, musiikki eri muodoissaan, moni luova tekeminen, kävely, lenkkeily, hiihto, luistelu, metsäretket, metsänhoito, marjastus, metsästys, kalastus, matkailu, vapaaehtoistyö jne. Uusina suosiotaan kasvattavina ajankäytön tapoina on lisääntynyt somen käyttö ja netissä tapahtuva pelaaminen.

LTH-kyselyn (2018) mukaan 72 % pienten lasten vanhemmista kokee, että kaupungissa järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa lapsiperheille. 14 % kokee sopivien vapaa-ajan toimintapaikkojen sijaitsevan liian kaukana. 21 % vastaajista kokee, että kiinnostavat harrastus- ja vapaa-ajan toiminnot ovat liian kalliita.

Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)

Hyvinvointikyselyyn (2021) vastanneista 69 % ovat osittain- tai täysin samaa mieltä siitä, että harrastusmahdollisuudet toteutuvat heidän asuinympäristössään. Harrastamismahdollisuudet koettiin korona-aikana heikentyneen merkittävästi ja vastaajien mukaan sillä oli vahvasti hyvinvointia heikentävä vaikutus.

Kuntalaisia osallistettiin kehittämään Heinolaa. Näiden pohjalta tehtiin mm. kolmivuotinen kehityssuunnitelma perhepuiston kehittämiseksi vanhalle linja-autoasemalle. Perhepuiston rakentaminen aloitettiin syksyllä 2020 maalaamalla talkoovoimin liikennepuiston viivoja.

Koronapandemia toi haasteita Virikkeellisen elämän palvelualueen toimintojen järjestämiseen vuoden 2020 aikana. Kävijämäärät eivät ole verrannollisia edellisvuosiin, koska toiminnot olivat suljettuina keväällä, osin syksyllä ja loppuvuodesta.

Virikkeellisen elämän kävijätilastoja 2019/2020	2019	2020	Muutos %
Kirjasto	205 531	134 652	-34,5 %
Liikunta	142 944	93 637	-34 %
Museo	12 200	6 897	-56 %
Nuoriso	23 320	24 508	+5 %

4.3 Hyvinvointia metsästä

Heinolalla on pitkät perinteet luonnon hyödyntämisessä, sillä kaupunki on ollut kansallinen kaupunkipuisto vuodesta 2002. Metsä ja luonnon merkitys hyvinvoinnin edistäjänä on ollut HYTE-työssä paljon esillä. Heinola oli mukana Metsä-Tapion "Hyvinvointia metsästä" -hankkeessa 2018–2020. Teemoina ovat olleet mm. luonnon hyödyntäminen toiminnassa, sen terveysvaikutusten ymmärryksen lisääminen, merkittyjen reittien suunnittelu sekä poikkihallinnollinen yhteistyö.

Erityinen tavoite oli metsän tarjoamien mahdollisuuksien käyttöönotto kaupungin perustoinnoissa. Esimerkkinä luonnon hyödyntämisestä toiminnassa on Miepän luontoryhmä. Metsistä saatu hyöty voi näyttäytyä lyhyellä aikavälillä palautumisena, rentoutumisena ja yhteisöllisyyden lisääntymisenä (+yksinäisyyden vähenemisenä). Erityisen tärkeää tämä on korona-ajan keskellä ruutuajan lisääntymisen takia. Pidemmällä aikavälillä hyödyt voivat näkyä mielenterveyden ja fyysisen terveyden kohentumisena (tuki- ja liikuntaelinsairaudet, sydän ja verenkiertoelinten sairaudet, jne.) sekä virikkeellisenä elämänä erilaisissa elämänvaiheissa. Samalla luontoliikkumistaidot kohenevat ja luontosuhde säilyy. Kokonaisvaltainen luonnon hyödyntäminen vaatii esteettömyyden huomioimista puistoissa ja reiteillä.

Useilla kolmannen sektorin toimijoilla on runsaasti asiantuntijuutta metsä-/luontoteeman ympärillä. Yhteistyötahoja voivat olla esim. kyläyhdistykset, frisbeegolfaajat, Heinolan Latu ry, maastopyöräilijät, geokätköilijät, liikuntaystävät (Jyränkölän Settlementti), suunnistajat jne.

Metsäympäristön ja luonnon merkitys näyttäytyi Heinolan hyvinvointikyselyssä (2021) selkeimpänä hyvinvointiin vaikuttavana tekijänä läpi kyselyn. Lähellä olevat ulkoilureitit saivat paljon kiitosta asukkailta. 66 % vastaajista ilmaisi, että omaa lähimetsän.

4.4 Puhdas ympäristö

Kestävän kehityksen ohjelma (2017–2021) on panostanut ympäristön hyvinvointiin ja sen hyvinvointivaikutuksiin ihmisille Heinolassa. Se huomioi niin kauniin ja roskattoman ympäristön, metsät, historialliset kohteet, kierrätyksen kuin kestävän talouden, liikenteen, ilmaston ja vesien suojelun (Water safety plan-laatiminen 2018) sekä sosiaalisen ja kulttuurisen hyvinvoinnin. Mukana olo Green Lahti - ympäristöpääkaupunki yhteistyössä tuo uusia mahdollisuuksia myös Heinolalle.

Ympäristökasvatus alkaa jo pienenä kotona ja varhaiskasvatuksessa. Se on kestävän kehityksen kasvatusta, jonka tavoitteita ovat luontosuhteen muodostuminen, elämyksellisyys, kestävään elämäntapaan kasvaminen, luonnon ja lajien tuntemus sekä monikulttuurisuus. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan viikoittaiset metsäretket (mahdollisuuksien mukaan), retket lähikohteisiin esim. lintutarhalle. Tutkimusprojektit (veden olomuodot, maatumisen, ilma, mistä ruoka tulee, tavaran tarina jne.) lisäävät kiinnostusta ja ymmärrystä luonnon ilmiöihin. Myös kierrätys (jätejuna) ja lajittelu, omasta ympäristöstä huolehtiminen: roskien kerääminen, tavaroista ja omista välineistä huolehtiminen, omista vaatteista huolehtiminen jne. ovat varhaiskasvatuksen arkea.

Sapere ruokakasvatuksen avulla opitaan ruuan hävikin vähentämistä. Ruokahävikki mitataan jokaisessa jakelukeittiössä Heinolassa. Syksyinen Sadonkorjuujuhla Tommola-talossa tuo näyttävästi ja konkreettisesti esiin luonnon tarjoaman värit ja maut. Varhaiskasvatuksessa opitaan kasvattamista (yrtit, kasvit), käyttämään kasviksia entistä enemmän, uusien makujen maistelemista ja rohkeutta tutustua ruokaan ja terveellisiin ruokailutottumuksiin kaikkien aistien avulla.

Ilmaston näkökulmasta kaupunkilaisia kannustetaan ympäristöystävällisiin lämmitysratkaisuihin, kuten öljylämmityksestä luopumiseen.

4.5 Toimivat rakenteet

Yhdyskuntatekniikka

Yhdyskuntatekniikka 2020 -kyselyn katuvalaistusmittarissa Heinola on hieman keskitason alapuolella. 69 % ilmaisee tyytyväisyytensä siihen oman asuinkadun osalta. Paloturvallisuuteen liittyvissä tarkastus- ja neuvontapalveluissa Heinola sijoittui vertailun kärkisijoille. 90 % vastaajista oli tyytyväisiä sammutus- ja pelastuspalveluihin Heinolassa. Ensihoitopalveluissa Heinola jäi keskitason alapuolelle. Tyytyväisiä näihin palveluihin oli 77 %.

Liikuntapaikkojen hoitomittari osoittaa Heinolan jäävän hieman vertailun keskitason alapuolelle. Veden laatu Heinolassa arvioidaan puolestaan erittäin hyväksi samoin kuin veden toimitusvarmuus. Jätehuollon osalta Heinola on vertailukohteiden keskitasolla ja jätteiden kuljetus toimii 84 % mielestä hyvin. 89 % vastaajista on tyytyväinen paperinkeräyspisteiden sijaintiin. Jätevesipuhdistamon toimintaan tyytyväisiä on 83 % vastaajista. Vesihuollon tiedotuksessa Heinola on onnistunut 55 % mukaan hyvin.

Monitoimitalot

Koulu- ja päiväkotikiinteistöjä suunniteltaessa ja toteutettaessa otetaan huomioon monipuolinen ja joustava leikki- ja oppimisympäristö, joka tukee nykyistä oppimiskäsitystä niin sisätiloiltaan kuin pihapiiriltään. Sisätilat on suunniteltu tukemaan samanaikaisopettajuutta ja vahvaa vuorovaikutteisuutta. Tilat ovat muokattavissa lapsi-, oppilas- ja opiskelijaryhmän sekä opetusmenetelmän tarpeiden mukaisesti pienempiin ja isompiin tilaratkaisuihin. Tavoitteena on ollut tilojen joustomuunneltavuus ja käytettävyys vuosikymmeniksi aina sen hetkisen oppimiskäsityksen mukaisiksi. Tilat tarjoavat mahdollisuuden monikäyttöisyyteen niin päiväkotitiloihin ja koulupäivän aikana kuin iltaisin erilaisiin harraste-toimintoihin sekä kokoontumisiin.

Uudet liikuntasalit on profiloitu erilaisiksi, kokonsa ja materiaalisensa puolesta eri lajeille sopiviksi. Näin saadaan monipuoliset ja laadukkaat olosuhteet palvelemaan kuntalaisten ja seurojen tarpeita sekä eri lajien harrastajia. Pihapiiri on monipuolinen oppimis- ja harrastusympäristö aktiiviselle liikkujalle leikkiin, oppitunneille ja vapaa-ajalle. Samalla tilat tarjoavat puitteet lähiliikunnalle.

Heinola investoi vahvasti uusiin ja kunnostettuihin monitoimirakennuksiin, joihin kootaan varhaiskasvatukseen, koulun, liikuntapalveluiden, ravitsemuspalveluiden ja kolmannen sektorin toimintaa. Rakennushankkeita suunniteltaessa on otettu käyttäjien, seurojen ja asiakkaiden toiveita huomioon. Rakennettavia ja remontoitavia kohteita Heinolassa on useita, mm. uusi Sinilähde-talo, uusi Heinolan lukio ja nuorisopalvelut, Lusin koulukiinteistön kunnostus, uusi Kailas-talo ja Kirkonkylän koulun remontti. Uudet tilat mahdollistavat mm. kulttuuri- ja liikuntatapahtumat toimivissa ympäristöissä.

Liikenne

Liikennekäyttäytymiseen on vaikutettu kaupungin ja poliisin yhteistyöllä asentamalla tilapäisiä nopeusnäyttötauluja eripuolille kaupunkia. Katu- ja puistovalaistusta on kehitetty. Suojatievalaistusta parannettiin koululaisten liikenneturvallisuuden parantamiseksi yhdeksässä pisteessä. Katu- ja siltaremontit ovat tuoneet kaupunkiin uutta ilmettä.

Julkisen liikenteen hyödyntämistä on edistetty tarjoamalla alle 17-vuotiaille matkustaminen paikallisliikenteen bussikortilla puoleen hintaan. Oppilas- ja lapsiryhmien on mahdollista käyttää maksutta julkista liikennettä päivisin klo 9–15 välillä. Julkisen liikenteen toimivuuteen asuinalueella oltiin hyvinvointikyselyn (2021) mukaan vaihtelevan tyytyväisiä, asuinalueesta riippuen. Esteettömyys sen sijaan asuinalueella toteutuu valtaosan mielestä hyvin tai jokseenkin hyvin.

Vesiliikenteen näkökulmasta sataman kunnostus ja venepaikat eri puolilla vesistöistä kaupunkia sekä Kimolan kanavan valmistuminen parantavat Heinolan mahdollisuuksia etappina vesistöisessä ympäristössä kaupunkien välillä.

Vähintään kaksi koulumatkoilla tapahtuvaa tapaturmaa vuodessa kokee kouluterveyskyselyn (2019) mukaan 4 % alakoulun 4.–5.-luokkalaisista, 7 % yläkoulun 8.–9.-luokkalaisista, 2 % lukiolaisista ja 3 % ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista.

Heinolan kansallisen kaupunkipuiston hankkeet

- Isiäisen lintutornin rakentaminen
- Jyrängön rantareitin kunnostus
- Koskensaaren reittien kunnostus
- Opasteiden rakentaminen (tämä ei suoraan ole hyvinvointiasia, koska lähinnä kkp-infoa)
- Paviljonginharjun liikunta- ja näköalaporaiden rakentaminen

Näiden kaikkien suunnittelu on menossa. Ympäristöministeriön antamat rahat käytetään lokakuun 2021 loppuun mennessä.

4.6 Inspiroivan ympäristön ilon- ja huolenaiheita

Ilonaiheita:

- Heinolassa harrastetaan aktiivisesti
- Lähimetsät
- Monipuoliset ulkoilumahdollisuudet
- Luonnonläheisyys ja sen merkitys asukkaiden hyvinvoinnille
- Tyttöjen liikkumisen lisääntymisen toisella asteella

Huolenaiheita

- Alakouluikäisten poikien liikkumisen väheneminen
- Koronarajoitusten vaikutus harrastusmahdollisuuksiin ja hyvinvointiin kaikissa ikäluokissa

Edelleen kehitettävää:

- Metsien hyödyntämisen lisääminen edelleen
- Luontotarjotin valintojen tueksi
- Profiloituneet reitit: esteettömät, kevyet, vaativat. Kartta tai mobiilisovellus.
- 365 päivän polkua Heinolassa
- Vaikuttaminen valtakunnallisen kyselyn sisältöön/koulumatkojen kulkeminen

5. HYTE-TYÖN TEEMA 3: MIELEKÄS ARKI JA PÄIHDE- HAITTOJEN VÄHENEMINEN

“Upeaa kehitystä Heinolassa on useammat ystävälliset, nuorekkaat, aikaa seuraavat ja oikein Heinolaa kehittävät avoimet some-yhteisöt.”

5.1. Mielekäs arki

5.1.1 Osallisuus

Osallisuuden kokemus on mm. joukkoon kulumisen, hyväksytyksi tulemisen, arvostuksen, vaiku-

tusmahdollisuuksien ja kuulluksi tulemisen kokemisesta. Kokemus joukkoon kuulumisesta koulu- ja luokkayhteisössä on kahden viimeisen kouluterveyskyselyn mukaan Heinolan vertailukohteissa yleisesti heikentynyt ja Heinolassa puolestaan hieman parantunut. Perusopetuksen 4.–5.-luokkalaisista 5 %, yläkoulun 8.–9.-luokkalaisista ja lukion 1.–2. vuoden opiskelijoista 12 % ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista 10 % ei kuitenkaan koe kuuluvansa kumpaankaan yhteisöön koulussa. Heinolan yläkoululaiset kokivat vaikuttamismahdollisuutensa koulussa vertailukohteita vahvemmaksi.

Nuoret ovat osallisina nuorisopalveluiden toiminnoissa päivittäin. Nuoret järjestävät koulunuorisotyössä välituntitoimintaa ohjaajan tuella, toimivat apuohjaajina leiritoiminnassa, vaikuttavat nuorisotilan aukioloaikoihin ja päiviin sekä ohjelmiin. Heidän mielipidettensä kysellään päivittäisten keskustelujen ja Webropol-kyselyjen kautta. Lisäksi isoissa nuoria koskevissa asioissa järjestetään ideointi-pajoja. Nuorisotilalla järjestetään säännöllisesti talokokouksia, joissa päätetään yhteisistä asioista. Oppilasraadit kouluilla 2–3 kertaa vuodessa puolestaan lisäävät vaikuttamismahdollisuuksia kouluruuan suhteen.

Kouluterveyskyselyn mukaan nuoret saavat teke-
misistään positiivista palautetta. Sen sijaan hy-
vinvointikyselyyn vastanneista ikäihmisistä 36 %
koki näin. Ikäihmiset kokivat heikkona myös omat
vaikutusmahdollisuutensa elinympäristön asioihin
(16 %). Väittämistä korkeimman positiivisen arvon
sai avun saaminen silloin kun kokee sitä tarvitse-
vansa (82 %). Ikäihmisten Rai-tulosten mukaan
(2020) kotihoidon asiakkaiden osallistuminen oman
hoitonsa arviointiin on toteutunut huomattavasti
valtakunnallista tasoa paremmin (42 %). Kerran vii-
kossa tapahtuva ulkoilu on täysin valtakunnallisella
tasolla (54 %).

THL:n osallisuusindikaattori nosti Heinolan hyvin-
vointikyselyn (2021) mukaan aikuisten näkökul-
masta vahvimmiten asioiksi

- Vaikuttamismahdollisuuden oman elämän kul-
kuun 78 %
- Kokemuksen luottamisesta, minuun luotetaan
67 %
- Kokemuksen tarpeellisuudesta muille ihmisille
66 %

Yleisesti ottaen vastaajat kokivat osallisuuteen ja
omaan elämään vaikuttamisen väittämien pitävän
melko hyvin heidän kohdallaan paikkansa.

Alle 50 %:n jäivät vain väittämät myönteisen
palautteen saamisesta (46 %) ja elinympäristöön
vaikuttamisesta (40 %).

Osallisuusindeksi (THL) Heinolan hyvinvointikysely 2021

5.1.2 Yksinäisyyden vähentäminen

Yksinäisyyden vähentäminen on ollut hyvinvointityöryhmän erityisenä painopisteenä koko valtuustokauden ajan. Teema on sisällynyt moneen kehiteillä olleeseen toimintamalliin eri ikäryhmissä, vauvakahvilasta liikuntakavereihin ja etsivään vanhustyöhön. Yksinäisyyden tunne on subjektiivinen kokemus, jota voi kokea myös silloin, kun on ihmisten ympäröimä. Sosiaalinen yksinäisyys on tunne siitä, että ei kuulu muiden joukkoon. Emotionaalisesti yksinäinen kokee, että hänellä ei ole läheistä ystävää. Lapsista ja nuorista lähes joka viides kokee jossakin vaiheessa elämäänsä yksinäisyyttä.

Panostuksia yksinäisyyden vähentämiseksi ovat olleet mm. lasten tunnetaitojen vahvistaminen, kiusaamisen ehkäisy, työllisyyspalveluiden uudet toimintamallit, kävely- ja pyöräilyreittien kehittäminen, omaishoitajuuden huomioiminen ja harrastusmahdollisuuksista tiedottaminen. Korona-aikana yhteisöllisyys ja lähimmäisistä huolehtiminen saivat uusia muotoja.

Yksinäisyyden vastavoimat

Vastavoimaksi yksinäisyydelle Heinolassa nähdään yhteisöllisyyden kokemus. Yksinäisyyden vähentymisen kannalta kasvokkain kohtaaminen on tärkeää, mutta ei pidä unohtaa puhelimitse tai sähköisten kanavien kautta tapahtuvan yhteydenpidon merkitystä. Kohtaamispaikkoja Heinolassa on eri ikäisille ja erilaisiin tarpeisiin suunnattuna. Toimintaa tarjoaa kaupunki sekä kolmannen sektorin toimijat. Merkittävä voimavara on Tutta-vantuvan, seurakuntien, järjestöjen ja yksittäisten kaupunkilaisten vapaaehtoistyö yksinäisyyden vähentämiseksi.

Perhekeskustoiminnan verkostossa olevien kohtaamispaikkojen myötä tarjotaan vertaistukea lapsille ja lapsiperheille (esim. Tommola-talon avoimet palvelut tai Kirkonkylän perhekahvilatoiminta jne.). Nuorille kohtaamispaikkoja ovat mm. Pleissi, Arkki tai Ruksin nuorten toiminta. Aikuisille ja ikäihmisille yhteisöllisyyttä tarjoavat monipuolisella tarjonnallaan mm. harrastusryhmät, seurakunta ja järjestöt, Tuttavantupa, Terveystupa, ikäihmisten avoin päivätoiminta. Monikulttuurista vertaistukea saa Jyränkölän Heimo-kahvilasta. Jotta tuki tavoittaa tarvitsijan, on tärkeää toiminnan tekeminen tutuksi, siitä tiedottaminen ja osallistumisen mahdollistaminen. Esimerkkinä uusista ryhmämuotoisista toimintamuodoista on museon muistelupiiri.

Erilaisilla tapahtumilla ja tilaisuuksilla on merkittävä hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä lisäävä vaikutus. Näistä erimerkkeinä ovat olleet kaupunkilaisille maksuttomat jääkiekko-ottelut, illallinen taivaan alla-tapahtumat, kesäteatteri, konsertit, juhlat ja useat muut eri toimijoiden järjestämät tilaisuudet. Maaherran puiston pitkä pöytä on koonnut kahtena vuonna ruokaryhmiä viettämään yhteistä iltaa, niin sateella kuin auringonpaisteessa. Yhteisöllisyyttä on vahvistettu myös "Heinolassa sanotaan hei"-kampanjalla.

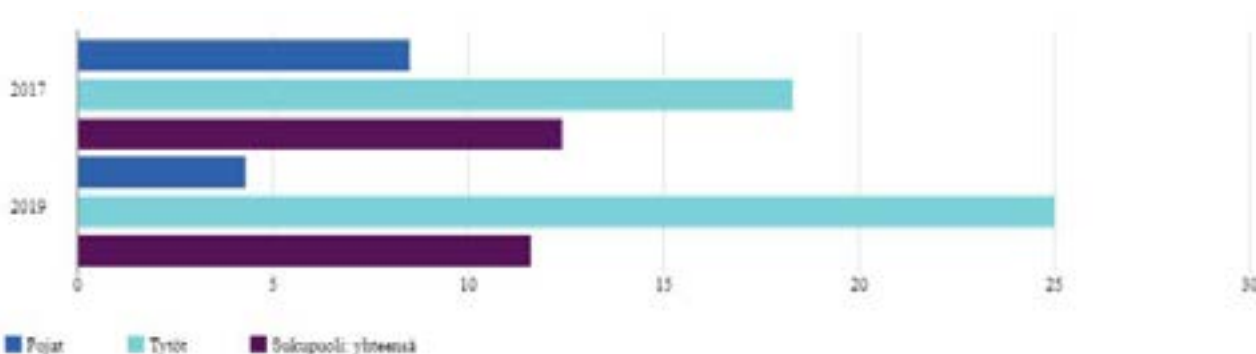
Illallinen taivaan alla v. 2019 (Heinola 180 v.)

Hyvinvointitietoa yksinäisyydestä

Kouluterveyskyselyn mukaan 1% alakoulun vastaajista ja noin 10 % yläkoulun ja toisen asteen vastaajista kertoo, että heillä ei ole yhtään läheistä ystävää. Yläkoululaisista ja lukiolaisista 13 % ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoita 12 % tuntee itsensä yksinäiseksi. Sukupuolten väliset erot ovat merkittävät niin yläkoulussa kuin toisella asteella.

Yli neljännes pienten lasten vanhemmista tuntee itsensä joskus yksinäiseksi (LTH 2018). Hyvinvointikysely (2021) vahvistaa asiaa, sillä sen mukaan aikuisväestöstä 36 % kokee näin. Myös Heinolan etsivän vanhustyön loppuraportin (2020) mukaan noin 40 % hankkeen yksilöasiakkaista koki yksinäisyyttä. Näistä noin kymmenellä prosentilla tunne oli pitkittynyt ja siihen liittyi sekä sosiaalisen että emotionaalisen yksinäisyyden kokemuksia. Näihin liittyi mm. elämänmuutoksien myötä tullutta yksinäisyyttä.

Kouluterveyskysely: Tuntee itsensä yksinäiseksi %, ammatilliset oppilaitokset, Heinola

5.1.3 Vaikuttaminen

Heinolassa toimivat ja kaupungin vaikuttamistoimielinten toimintaohjeessa (2017) määritetyt, vaikuttamistoimielimet ovat nuorisovaltuusto (Nuva), lapsiperheraati, vammaisneuvosto, vanhusneuvosto, kylä- ja kaupunginosaraati sekä elinkeinoasioiden raati. Raadit toimivat asukkaiden osallistumisen ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi. Osallistuminen raatien toimintaan on ollut Heinolassa aktiivista.

Lapsiperhe-, elinkeino- ja kylä- ja kaupunginosaraadit

Raadit ovat kaikille avoimia ja kokoontuvat kahdesti vuodessa. Kokoontumisiin on valitaan ajankohdaisia teemoja ja ne voivat kokoontua eri puolilla kaupunkia tai eri kanavien kautta. Raatien keskustelut ovat julkisia.

Nuorisovaltuusto (Nuva)

Nuva koostuu heinolaisista nuorista yläkoulusta toiselle asteelle. Nuorisovaltuuston jäsenet osallistuvat lautakunnan kokouksiin ja tuovat siellä nuorten näkökulmaa esiin. Heitä pyydetään osallistumaan myös lukuisiin kunnan tapahtumiin. Nuva kokoontuu kouluaikoina lähes kuukausittain. Nuvalle on kohdennettu oma määräraha, minkä he käyttävät nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi.

Lapsi- ja nuorisoparlamentti kokoaa vuosittain Lapsen oikeuksien päivän läheisyydessä koulujen oppilaskuntien edustajat kokoon päättävien aikuisten kanssa (luottamusmiehet ja virkamiehet). Lapset ja nuoret kertovat kehittämissideoitaan omaan toimintaympäristöönsä. Vuoden aikana toteutetut toimenpiteet puolestaan kerrotaan lapsille ja nuorille parlamentissa. Ehdotukset viedään käsittelyyn tekniseen – ja hyvinvointilautakuntaan. Kehittämissideiden toteutukseen on tekniikan – ja hyvinvoinnin toimialalla määräraha.

Vammaisneuvosto

Vammaisneuvosto on kaupungin ja sen alueella toimivien vammaisten henkilöiden, heidän omaistensa ja vammaisjärjestöjen yhteistyöelin. Neuvostoon kuuluu 7 kaupunginhallituksen nimeämää jäsentä. Jäsenet edustavat vammaisia henkilöitä, heidän omaisiaan ja vammaisjärjestöjä. Kaupunginjohtaja on nimennyt neuvostoon neljä kaupungin edustajaa. Vammaisneuvoston tehtävänä on

- edistää viranomaisten, vammaisten henkilöiden ja vammaisjärjestöjen yhteistyötoimintaa kaupungissa.
- seuraa kunnallishallinnon päätöksentekoa vammaisten kannalta sekä edistää vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa kunnallishallinnon päätöksentekoon.
- edistää vammaisten henkilöiden tasa-arvoista osallistumista yhteiskunnan eri toimintoihin kuten koulutukseen, työhön, asumiseen, sosiaali- ja terveystalouteen, kulttuuri- ja harrastustoimintaan.
- seuraa vammaisten henkilöiden tarpeiden kehitystä ja heille tarkoitettujen palvelujen, tukitoimien ja muiden etuuksien kehitystä kaupungin alueella.
- tekee aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja kaupungin eri viranomaisille vammaisuuden liittyvissä asioissa.
- huolehtii käsittelemiensä asioiden tiedottamisesta.

Vanhusneuvosto

Vanhusneuvosto on kaupungin ikäihmisten, heidän omaistensa ja vanhus- ja veteraanijärjestöjen sekä SoTeKon (Heinolan Sosiaali- ja Terveyskonakti) yhteistyöelin. Neuvostoon kuuluu 7 jäsentä. Jäsenet edustavat ikääntyneitä henkilöitä, heidän omaisiaan ja järjestöjä. Kaupunginjohtaja on nimennyt neuvostoon neljä kaupungin edustajaa. Vanhusneuvoston tehtävänä on

- edistää viranomaisten, vanhusten ja järjestöjen yhteistoimintaa.
- mahdollistaa ikäihmisiä osallistumaan ja vaikuttamaan kunnalliseen päätöksentekoon
- tukea ja rohkaista ikääntyviä oman elämänsä hallintaan.
- edistää ikäihmisten selviytymistä eri toiminnossa kuten asumisessa, sosiaali-/terveystalouden saatavuudessa sekä kulttuuri-, liikunta- ym. harrastuksissa.

- seurata kaupungin päätöksentekoa ikääntyviä koskevissa kysymyksissä.
- vaikuttaa ja tehdä aloitteita palvelujen, tukitoimien ja muiden etuuksien kehittämiseksi ja saatavuuden parantamiseksi.
- vaikuttaa kaupunkisuunnitteluun tekemällä aloitteita ikäihmisille sopiviksi liikennejärjestelyiksi ja tilaratkaisuiksi.

5.1.4 Kolmas sektori hyvinvoinnin edistäjänä

Kansalaisjärjestöillä ja yhdistyksillä sekä seurakunnilla on tärkeä rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Toiminta on usein lähellä ihmisten elämää ja merkittävä osa vapaa-ajan ajankäytöstä ja harrastamista. Toiminta tarjoaa virkistystä, elämän mielekkyyttä, osallisuuden kokemusta, elämän ikäistä oppimista ja tärkeää vertaisuuden kokemusta ja jakamista. Toiminta vahvistaa yhteisöllisyyttä ja sosiaalista pääomaa. Lisäksi toiminta antaa yhteiskunnallisia vaikuttamismahdollisuuksia myös niille kansalaisille, joiden ääni tulee muutoin heikosti kuulluksi. Hyvinvointitalouden näkökulmasta kansalaistoiminnassa ja järjestöissä tehtävä työ ja sen näkyväksi tekeminen kaipaa uusia välineitä. Kolmannella sektorilla on myös paljon oleellista ja vielä hyödyntämätöntä hyvinvointitietoa ihmisten elämästä.

Järjestetyn toiminnan lisäksi yksittäisten ihmisten vapaaehtoistyöllä on sen palkitsevuuden lisäksi merkittävä yhteiskunnallinen tehtävä. Läheisapu lisää turvallisuuden tunnetta. Heinolassa on hyvät mahdollisuudet toimia vapaaehtoistyössä. Kaupungissa on järjestetty koulutusta vapaaehtoistehtävissä toimimiseen ja vapaaehtoisten koordinaatiota tapahtuu mm. Tuttavantuvan vapaaehtoistyön ja seurakuntien taholta.

Yhteistyötä Heinolassa julkisen ja kolmannen sektorin kesken on tehty pitkään. Heinolassa monitoimijainen yhteistyö on luontevaa ja uusia yhteistyökuvioita syntyy tilanteen ja tarpeen mukaan joustavasti. Tämä näkyy kaikkien ikäryhmien palveluissa ja toiminnassa. Viime vuosina yhteistyötä on vahvistettu mm. yhdistysten aamukahvien myötä. Kuukauden ensimmäisenä perjantaina kokoontuu joukko kolmannen sektorin toimijoita Jyränkölän Kestiin keskustelemaan erilaisista teemoista ja jakamaan ajatuksia. Tutuus lisääntyy ja vuoropuhelu kaupunkitoimijoiden ja yhdistysten vahvistuu. Lisäksi yhdistyksillä on mahdollisuus käyttää veloituksetta kaupungintalon KahVilla-tilaa.

Yhteinen Päijät-Häme -hankkeen yhdistyskyselyn (2020) mukaan vastaajista 16 % arvioi edustamansa yhdistyksen toimintaedellytysten parantuneen vuosien 2017–2020 välisenä aikana. 40 % katsoi toimintaedellytysten pysyneen samana ja 37 % koki heikentyneen. Vastaajat, jotka kokivat toimintaedellytysten heikentyneen, perustelivat vastausta koronaepidemian tuomilla haasteilla, kuten rahoituksen vähentymisellä tai toiminnassa mukana olevien määrän supistumisella. Tärkeimpinä tarpeina yhdistysten yhteistyölle koettiin mm.

tapahtumayhteistyö, tiedottaminen ja koulutukset. Kyselyn mukaan 46 % vastaajista arvioi, että yhdistykset ja järjestöt on huomioitu sote-palveluiden kehittämisessä satunnaisesti. Vain 7 % vastaajista arvioi, että yhdistykset ja järjestöt ovat yhdenvertaisia kumppaneita kehittämisessä tai että järjestöjä ja yhdistyksiä on hyödynnetty kehittämisessä säännöllisesti.

5.2 Päihdehaittojen ehkäisy

5.2.1 Seudullinen ehkäisevä työ: Arki terveeksi – mieli hyväksi

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain (523/2015) tavoitteena on edistää terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvoa varmistamalla ehkäisevän työn toimintaedellytykset koko maassa sekä tukemalla erityisesti kunnissa ja alueilla tehtävän työn kehittämistä ja tehostamista. ”Laki kokoaa yhteen alkoholin riskikäyttöön, huumausaineiden ja tupakkatuotteiden käyttöön ja rahapelaamiseen liittyvät haitat ja niiden ehkäisy. Lain piiriin kuuluvat myös kaikki päihtymiseen käytettävät aineet, kuten lääkkeiden väärinkäyttö ja muuntohuumeet sekä sähkösavuke ja muut nikotiinituotteet, joita ei ole määritelty lääkkeiksi.” (Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma, 2015.).

Tuoreen päihde ja riippuvuusstrategian (2021–2030) tavoitteena on ehkäistä ja vähentää näistä aiheutuvia haittoja kaikissa ikäryhmissä. Strategian mukaan ongelmia voidaan ehkäistä ja hoitaa nykyistä paremmin. Työssä onnistuminen edellyttää kokonaisvaltaista suunnittelua ja tehokkaita toimia eri aloilla. THL:n ja Avin mukaan kunnan johto ja luottamushenkilöstö vastaavat ehkäisevän päihdetyön resursseista ja rakenteista.

Johtaminen nojautuu tietoon kunnan päihdetilanteesta (Markkula & Taulu 2020).

- Ehkäisevä päihdetyö kuuluu maakunnassa osaksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ja johtamista. Päijät-Hämeen ehkäisevän työn rakenteen muodostavat seutukoordinaattori ja seudulliset koordinaatioryhmät sekä tiivis yhteistyö terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen toimijoiden kanssa. Heinola on mukana Sosiaalialan osaamiskeskus Verson koordinoimassa maakunnallisessa Pete-seutukoordinaatioryhmässä. Toimintaa on ohjannut maakunnan kuntien hyväksymä yhteinen suunnitelma 2018–2021, jonka tavoitteet olivat
- Ehkäisevä päihdetyö, pelihaittojen ehkäisy ja edistävää mielenterveystyötä toteutuu koordinoituna verkostoyhteistyönä.
- Päihde-, mielenterveys- ja pelihaittakysymyksistä on saatavilla tietoa helposti ja riittävästi.
- Ammattilaiset tunnistavat päihteisiin, mielenterveyteen ja ongelmapelaamiseen liittyviä riskejä ja haittoja ja osaavat tukea asiakasta varhaisessa vaiheessa.
- Kuntien toimet sovitetaan yhteen eri toimijoiden kanssa.
- Ehkäisevä työ kuuluu kaikille.

Markkula & Taulu, THL, 2020

Ehkäisevä päihdetyö kuuluu maakunnassa osaksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ja johtamista. Päijät-Hämeen ehkäisevän työn rakenteen muodostavat seutukoordinaattori ja seudulliset koordinaatioryhmät sekä tiivis yhteistyö terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen toimijoiden kanssa. Heinola on mukana Sosiaalialan osaamiskeskus Verson koordinoimassa maakunnallisessa Pete-seutukoordinaatioryhmässä. Toimintaa on ohjannut maakunnan kuntien hyväksymä yhteinen suunnitelma 2018–2021, jonka tavoitteet olivat

- Ehkäisevä päihdetyö, pelihaittojen ehkäisy ja edistävää mielenterveystyötä toteutuu koordinoituna verkostoyhteistyönä.
- Päihde-, mielenterveys- ja pelihaittakysymyksistä on saatavilla tietoa helposti ja riittävästi.
- Ammattilaiset tunnistavat päihteisiin, mielenterveyteen ja ongelmapelaamiseen liittyviä riskejä ja haittoja ja osaavat tukea asiakasta varhaisessa vaiheessa.
- Kuntien toimet sovitaan yhteen eri toimijoiden kanssa.
- Ehkäisevä työ kuuluu kaikille.

5.2.2 Ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö Heinolassa

Ehkäisevän päihdetyöstä vastaava toimielin

Lakisääteinen ehkäisevän päihdetyön toimielin Heinolassa on hyvinvointilautakunta. Toimielimen tehtävänä on

- Huolehtia kunnan päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta
- Huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle
- Lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa kunnan tehtävissä
- Esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kunnan hallinnossa, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimessa sekä elinkeinotoimessa
- Huolehtia siitä, että 4 kohdassa tarkoitettujen kuntien toimet sovitaan yhteen poliisin, alkoholilain (1143/1994) ja tupakkalain (693/1976) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

Hyvinvointilautakunta on saanut toiminnasta ajan-kohtaiskatsauksen kahdesti vuodessa. Lautakunta on antanut myös evästyksiä toiminnan edelleen kehittämiseksi. Valtuustokauden aikana toiminnasta on tiedotettu myös sosiaali- ja terveystieteiden lautakunnalle (kokousasioita tiedoksi).

Monialainen työryhmä ja työtä ohjaava suunnitelma

HeiPete-työryhmä koordinoi ”neljän tuulen ilmiötä” ehkäisevää (päihteet, mielenterveys, ongelmapelaaminen ja perhe- ja lähisuhdeväkivalta) toimintaa Heinolassa. Seudullisen suunnitelman pohjalta laaditaan vuosittain Heinolan oma kuntakohtainen ehkäisevän päihdetyön suunnitelma, jonka vuosittaiset toimintakertomukset raportoidaan toimielimelle sekä seutukoordinaatiolle. Heinolan tavoitteet ja toimenpiteet ovat olleet osa hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteuttamista.

Erityisinä ehkäisevän päihdetyön kohteina ovat olleet yksinäisyydestä ja ihmissuhteista johtuvan päihteiden käytön vähentäminen sekä energiajuomien käytön rajaaminen yli 15-vuotiaille. Useilla yhteisöllisyyttä vahvistavilla tilaisuuksilla, uusilla toimintamuodoilla (esim. Miepä-kahvila) oppilaiden kouluttamisilla vertaisohjaajiksi (Nuuska-agentit ja liikuntakaverit) sekä tapaamisilla paikallisten kauppioiden kanssa on edistetty työtä. Nepsy-tuen vahvistaminen kaupungissa on ollut vahva ehkäisevään työhön panostus ja arvovalinta, sillä vaikuttavan tuen puuttuessa näillä nuorilla ja aikuisilla on suurempi riski joutua päihteiden väärinkäyttäjiksi. Valtakunnallisiin tiedottamiskampanjoihin osallistuminen, kuten ”Anna lapselle raitis joulu”, ”Selvin päin kesään” ja ehkäisevän päihdetyön viikon julistekampanjat ovat olleet näkyvä toimintamuoto.

Työryhmä on lisäksi organisoitunut kyselyjä ja käsitellyt hyvinvointitietoa (kuten kouluterveyskyselyt, kiusaamiskysely ja päihdetilannekysely), jakanut tietoa teemoihin liittyvistä koulutuksista, jalkautanut teemoja erilaisiin tapahtumiin, edistänyt puheeksi ottamisen käytäntöjä, luonut varhaisen puuttumisen mallia, edistänyt kirjaamiskäytäntöjen kehittämistä ja jakanut toimintaohjeita verkostolle (esim. toimintaohje epäiltäessä seksuaalista hyväksikäyttöä tai kaltoinkohtelua). Työryhmä on vaalinut kaikkien ikäryhmien huomioimista teemojen äärellä.

Hyvinvointitietoa päihteiden käytöstä

Huolta herättävää päihteiden ja tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä ja rahapelaamista on Heinolassa enemmän kuin maakunnassa tai koko maassa keskimäärin. Haasteet näkyvät eri kyselyjen tuloksissa, mutta myös arkitiedossa kuten ikääntyneiden palveluohjauksessa.

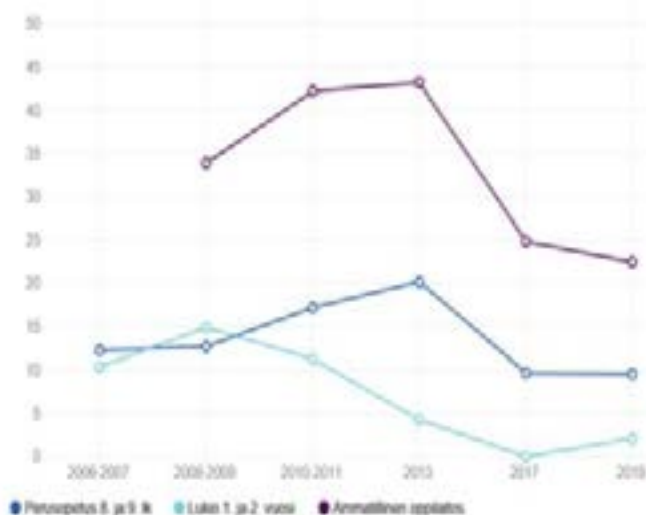
Nikotiinituotteet

Tupakka- ja päihdekokeilut alkavat jo alakouluikäisillä. Kouluterveyskyselyn (2019) mukaan päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta käyttää 12 % yläkoulun vastaajista. Yli 9 % vastaajista kertoi tupakoivansa päivittäin, mikä on enemmän kuin maassa keskimäärin. 11 % heistä ilmoitti ostavansa käyttämänsä savukkeet itse kaupasta, 87 % hankii ne välittämisen kautta. Nuuskan käyttö on kasvussa, sitä kertoi käyttävänsä noin 7 %.

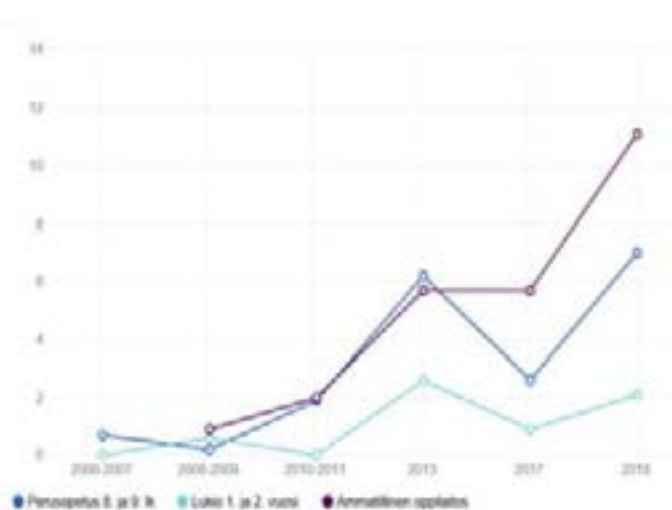

Lukiolaisista vastaajista 4 % ilmoitti käyttävänsä nikotiinituotteita päivittäin, ammatillisten oppilaitosten vastaajista puolestaan noin 30 %. Tämän joukon alaikäisiä 86 % kertoo saavansa tuotteet välittämisen kautta, tosin yli viidennes kertoo ostaneensa niitä myös itse kaupoista kioskeista tai huoltoasemilta. Tupakka on yhä yleisin nikotiinituote.

Tupakoi päivittäin, %

Nuuskaa päivittäin, %

Alkoholi

Kouluterveyskyselyn (2019) mukaan 58 % yläkoulun vastaajista kertoo, ettei käytä alkoholia lainkaan. Raittiiden lukiolaisten osuus on kasvanut lisääntynyt huomattavasti ollen 37 %. Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista 23 % vastaa että ei käytä alkoholia. Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa puolestaan kertoo olleensa yläkoulun 14 %, lukion 14 % ja ammatillisten oppilaitosten vastaajista 31 %.

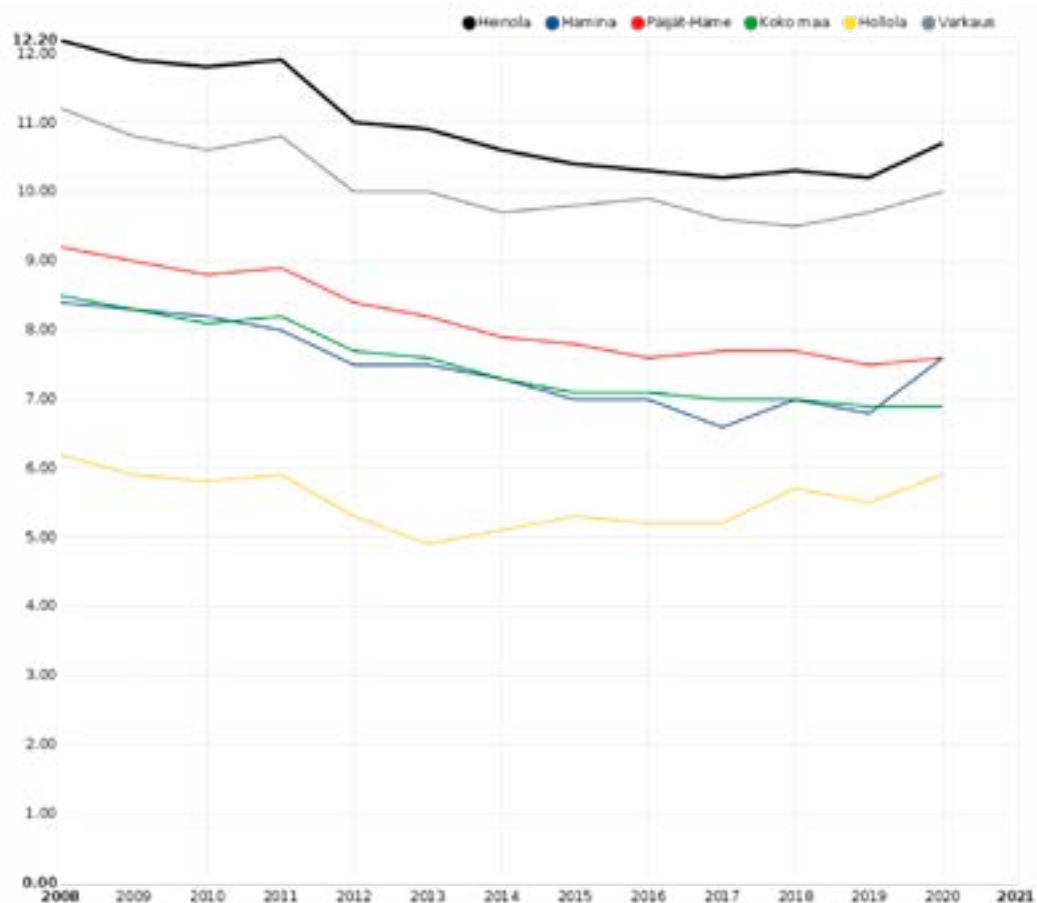
Pienten lasten vanhemmista 16 % kertoi käyttäneensä alkoholia humalahakuisesti vähintään kerran kuukaudessa (LTH 2018). Vanhempien liiallinen alkoholin käyttö haittaa kouluterveyskyselyn mukaan yläkouluikäisiä Heinolassa enemmän kuin valitsemissamme vertailukunnissa, maakunnassa ja koko maassa.

Päihdetilannekyselyn (2019) mukaan noin 60 % vastaajista tiukentaisi suhtautumista alkoholin myyntiin ja tarjoiluun selvästi päihtyneille Heinolassa.

Lähes puolet rajoittaisi julkisella paikalla tapahtuvaa alkoholin käyttöä. 33 % on pelännyt kadulla tai muulla julkisella paikalla kohtaamiaan päihtyneitä. Alle viidennes kertoo kohdanneensa näissä tilanteissa ahdistelua tai kiusaamista. 72 % ilmaisee olleensa joskus huolissaan läheisensä alkoholin käytöstä.

Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina, litraa

Huumeet

Laittomien huumeiden kokeilu on lisääntynyt. Kouluterveyskyselyn (2019) mukaan 12 % yläkoulun, 10 % lukion ja 25 % ammatillisten oppilaitosten vastaajasta kertoo kokeilleensa laittomia huumeita ainakin kerran. Kannabiksen käyttö on lisääntynyt jo yläkoulussa ja erityisesti poikien keskuudessa. Asenteet kannabiksen polttamista kohtaan ovat huolestuttavalla tavalla muuttuneet myönteisemmäksi. 20 % yläkoulun oppilaista, 10 % lukion ja 24 % toisen asteen opiskelijoista suhtautuu hyväksyvästi ikäistensä kannabiksen käyttöön Heinolassa.

Riippuvuudet

Haitallinen fyysinen, psyykinen tai sosiaalinen riippuvuus voi kehittyä mihin tahansa toimintaan tai aineeseen, josta saa aluksi mielihyvää, esim. päihteisiin tai peleihin. Riippuvuudessa elimistö on tottunut aineeseen tai asiaan, jolloin käytön lopettaminen aiheuttaa erilaisia vieroitusoireita.

Netti, pelimaailma ja sosiaalinen media voivat olla koukuttavia. Oppilaiden ja opiskelijoiden, jotka ovat yrittäneet usein viettää vähemmän aikaa netissä, mutta eivät ole onnistuneet, osuus on kasvanut kouluterveyskyselyn (2019) kaikissa ikäryhmissä. Noin joka kolmannes alakoulun ja yläkoulun vastaajista, lukiolaisista 40 % ja ammatillisten oppilaitosten vastaajista 28 % kertoo huomanneen olevansa usein netissä, vaikka heitä ei ole edes huvittanut olla. Yläkoululaisista 15 %, lukiolaisista 12 % ja ammatillisten oppilaitosten vastaajista 9 % on jättänyt syömisen tai nukkumisen väliin tai vähemmälle netin takia. 17 % alakoulun, 21 % yläkoulun, 14 % lukion ja 15 % ammatillisten oppilaitosten vastaajista on tuntenut itsensä hermostuneeksi, jos ei ole päässyt nettiin.

Maakunnallinen päihdetilannekysely (2019)

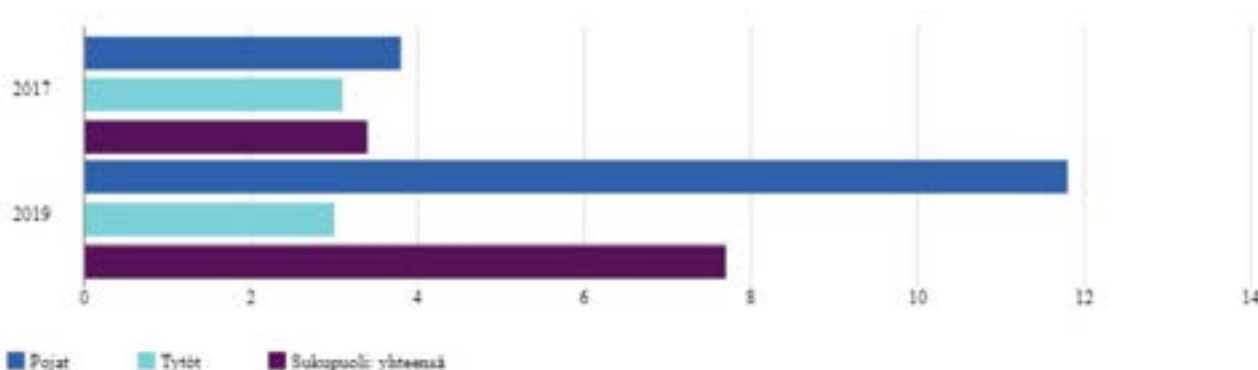
Kysely toteutettiin myös Heinolassa ja sen tulokset raportoitiin kuntakohtaisesti. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen puhekeskiön ja neuvontaa alkoholista ja tupakasta oli päihdetilannekyselyn mukaan kokenut noin 45 % vastaanotolla viimeisen vuoden aikana käyneistä. Huumeiden puhekeskiöstä kertoi 19 %, lääkkeiden 11 % ja rahapelaamisesta puhumisesta kertoi 3 % vastaajista. 80 % vastasi, että ei osaa sanoa, saako Heinolassa helposti tukea tupakoinnin lopettamiseen.

“ Toivoisin että asiasta puhuttaisiin koulussa jo mahdollisimman aikaisin. Jo eskari-ikäiset puhuvat tupakoinnista ja juomisesta ihannoivaan sävyyn.

Kyselyn tuloksissa nousseita toiveita:

PUUTTUMISTA. Vastauksissa toivottiin kouluille enemmän valtuuksia toimia. Toivottiin myös rohkeampaa puuttumista töissä tai esim. terveyskeskuskäynneillä. Poliisin ja kunnan puuttumista toivottiin lisättävän tupakan, nuuskan, sähkötupakan ja alkoholin välittämisissä alaikäisille.

Käyttänyt kannabista viimeisen 30 päivän aikana, %, perusopetus 8.- ja 9.lk

Erityisenä huolena mainittiin vanhempien alkoholin välittäminen omille alaikäisilleen.

TIETOA PÄIHTEISTÄ. Erityisesti toivottiin lapsille ja nuorille suuntautuvaa päihdekasvatusta. Kertominen tulisi aloittaa jo ennen yläkouluikää. Enemmän, tietoutta ja ohjeistusta myös kotiin vanhemmille, päihteiden saatavuudesta, helppoudesta ja käytön yleisyydestä, esimerkiksi lehtijuttujen avulla. Myös ei-saarnaavia päihdetilaisuuksia kaivattiin. Haasteeksi Heinolassa on osoittautunut osallistumisen niukkuus, tarvitaan uusia tapoja.

EHKÄISEVÄÄ TOIMINTAA. Keskustelua. Kotien tukemista asian kanssa. Lapsille ja nuorille vaihtoehtoja mielekkääseen elämään ja ajankäyttöön, nuorille mielekästä tekemistä. Tukea ja oppia erilaisten tunteiden käsittelyyn ilman päihteitä. Nuorten rohkaisemista sanomaan ”ei”, kun sosiaalinen paine houkuttaa päihteisiin.

HAVAITSEMISTA. Alaikäisten alkoholinkäytön, tupakoinnin, nuuskaamisen, kannabiksen käytön sekä rahapelaamisen havaitseminen on Heinolassa kyselyn mukaan yleistä. Kyselyyn vastanneista (N 232) 32 % oli havainnut viimeisen vuoden aikana alkoholin, 28 % savukkeiden, 27 % nuuskan ja 18 % huumeiden välittämistä alaikäisille. Noin 15 % vastaajista oli havainnut, että nuorelta näyttävän alkoholin tai tupakkatuotteiden ostajan ikää ei tarkastettu. Havaintoja nuorelta näyttävien rahapelaajien iän tarkastamattomuudesta oli 29 %:lla vastaajista. 52 % vastaajista on sitä mieltä, että Heinolassa käytetään liikaa alkoholia.

HOITOA. Katko- ja kuntoutuspaikkoja. Päihteiden käyttäjien läheisten huomioimista.

“ Pitäisi olla paikka, minne voisi mennä milloin vain. Puhelinpäivystys 24/7.

5.3 Mielekkääseen arkeen liittyviä ilon- ja huolenaiheita

Ilonaiheita:

- Aktiivinen kolmas sektori ja toimiva yhteistyö kaupungin eri tahojen kesken
- Vaikuttamistoimielinten vireys
- Tupakoinnin väheneminen
- Seutukoordinaatio ja Heinolan oma HeiPete -työryhmä
- Nimetty lakisääteinen ehkäisevän päihdetyön toimielin Heinolassa

Huolenaiheita:

- Yksinäisyyden kokemus
- Vähäinen myönteisen palautteen antaminen
- Korona-rajoitusten vaikutus ja niistä palautuminen
- Jo eskari-ikäisten puhuminen tupakoinnista ja juomisesta ihan- noivaan sävyyn.
- Alkoholin myynnin korkea taso
- Nikotiini/ päihteet/ rahapelaaminen, maakunnallista tasoa korkeammalla
- Lisääntynyt myönteisyys kannabistuotteita kohtaan
- Nettiriippuvuus lisääntynyt

Kehitettävää:

- perhe- ja lähisuhdeväkivallan puheeksiotto-/ suodatinkysymykset systemaattisesti käyttöön
- Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilön nimeäminen ja resurssin varmistaminen

6. HYTE-TYÖN TEEMA 4: TOIMIVAT MATALAN KYNNYK- SEN PALVELUPRO- SESSIT JA HYVÄ PALVELUKOKEMUS

”Kaikki tarvittavat palvelut löytyvät ja asiaa helpottaa tietysti se, että ison osan voi hoitaa jo verkossa.

6.1 Uudistettuja palveluita ja toimintamalleja

Hyvinvointisuunnitelman neljäs painopiste koostui kolmesta osakokonaisuudesta:

1. Kaupungin palveluiden kehittämisestä niin sähköisten, puhelimitse saatavien että kasvokkain tapahtuvien osalta.
2. Kotiin vietävien palveluiden kehittämisestä ja auttamisesta lähellä ihmisten arkisia ympyröitä.
3. Monialaisuudesta toiminnassa.

Valtuustokaudella on panostettu näistä kaikkiin, sekä kehittämällä vanhaa toimintaa että luomalla uusia toimintatapoja. Korona-aika osaltaan lisäsi digitaalisten ja muiden ei-kasvokkain tapahtuvien toimintamuotojen kehittämistä. Otteita hyvinvointisuunnitelman toteutumisesta.

6.1.1 Palveluita kasvokkain, puhelimitse ja netin kautta

Etävastaanotot ja -tapaamiset

Korona-aika opetti nopeasti ottamaan käyttöön uusia työskentelytapoja. Kasvotusten tapahtuvien yksilötapaamisten ja neuvotteluiden rinnalle syntyi sähköisten kanavien kautta tapahtuvia toimintamuotoja. Teams- ja VideoVisit- yhteydet ovat tuoneet asiakastyöhön myös joustavuutta ja lisänneet etäällä olevan asiakkaan tai verkoston osallistumismahdollisuuksia tapaamisiin.

Miepä-tiimi

Yli 18-vuotiaiden mielenterveys- ja päihdetyön palveluja on vahvistettu. Tiimissä on nyt viisi psykiatrista sairaanhoitajaa ja palveluihin pääsy on nopeutunut. Työryhmässä työskentelee lisäksi psykologi, jonka työn painopiste on alle 18-vuotiaiden psykiatrisessa hoitotyössä. Palveluihin ohjautuu aiempaa enemmän monipäihdeongelmaisia sekä psyykkisesti vakavasti oireilevia aikuisia. Palvelu on käytettävissä myös akuutissa kriisitilanteessa kuten tulipalo tai onnettomuus, jolloin palveluun ohjautuminen tapahtuu ensisijaisesti sosiaalityön päivystyksen tai Akuutti24:n kautta. Myös Lahden Kriisikeskus ja Akuutti24 psykiatrisen sairaanhoitajan palvelut ovat käytettävissä. Heinolan Mielenterveys- ja päihdepalveluista saa ajan viikon kuluessa. Kriisityötä toteutetaan esim. työparina esimerkiksi neuvolapsykologin tai muun sovitun tahon (työikäisten sosiaalipalvelujen työntekijän) kanssa asiakkaan tilanteen ja tarpeen mukaan.

Seniorikuntosali 70+

Heinolan kaupungin kaikki kuntosalit ovat tarkoitettu kaikille asukkaille. Seniorikuntosali 70+ aloitti toimintansa Heinolassa elokuussa 2018 terveyskeskuksen alakerrassa. Toiminta on saanut hyvän vastaanoton ja se onkin muodostunut tärkeäksi paikaksi monelle käyttäjälle. Korona-rajoitukset ovat vähentäneet ikäihmisten mahdollisuuksia liikua/harrastaa kodin ulkopuolella ja pääsy kuntosalille on estynyt. Kuntosali on ollut epidemian aikana osittain kokonaan suljettu. Kävijämäärä normaaloissa ennen epidemiaa oli keskimäärin 575 (talvi kuukausina 600–800) käyntiä/kk. Toimintaan on koulutettu 8 vertaisohjaajaa ohjaamaan laitteiden käyttöä, joiden toiminta loppui koronan takia maaliskuussa 2020.

Ikääntyneiden avoin päivätoiminta

Avointa päivätoimintaa järjestetään kerran viikossa (ma) päiväaikaan Nuorisotalo Pleissillä. Toiminnassa on mahdollisuus osallistua ohjattuun kuntosaliharjoitteluun terveyskeskuksen seniorikuntosalissa. Avoimessa päivätoiminnassa järjestetään erilaista vaihtuvaa ohjelmaa yli 65-vuotiaille. Toiminta on maksutonta, eikä vaadi ilmoittautumista.

Ikääntyneiden asiakasohjauspalvelut

Asiakasohjauspalveluihin kuuluvat ikääntyneiden palveluneuvonta ja ikäihmisten asiakasohjaus Terveystupa. Asiakasohjaus Terveystuvalla ohjautaan palveluneuvonnan tai ammattihenkilöstön yhteydenottojen kautta.

PalveluSantra edisti järjestö- ja yrittäjäyhteistyötä ikääntyneiden palveluneuvonnassa usean vuoden ajan. Uutena palvelun tarjoajana tehtävässä on aloittanut Luona. Palveluneuvonta toimii arkinen puhelimitse ja asioimassa voi käydä myös terveyskeskuksen tiloissa paikan päällä. Ikäihmiset saavat tietoa ja ohjausta kaikista ikääntyneiden arkea tukevista asioista. Tavoitteena on löytää oikeanlaisia apua oikeaan aikaan. Palvelu on maksutonta ja niissä voi halutessaan asioida myös anonymisti. Toiminnasta on koottu ikääntyneiden palveluopas.

Lisäksi sähköisiä palveluja ja on kehitetty mm.

- Tilavarausohjelma-Timmin käytön laajentaminen.
- Kaupungin verkkosivujen karttapalvelun E-tontti tonttipalveluohjelman käyttöönotto.
- Ulkoilukarttojen sähköistämisen prosessi.

6.1.2 Lähellä auttaminen

Heinolan harrastemalli

Syksyllä 2020 käynnistyneen Heinolan harrastemallin tavoitteena on

- tarjota kaikille lapsille tasapuolinen mahdollisuus osallistua maksuttomaan harrastustoimintaan heti koulupäivän jälkeen,
- mielekästä tekemistä aikoihin, jolloin lapset ovat yleensä yksin vanhempien ollessa töissä ja
- vähentää lasten ja nuorten yksinäisyyttä ja lisätä harrastuneisuutta.

Harrastetoimintaa tarjotaan jokaisessa alakoulussa kahtena arkipäivänä viikossa. Koulukyytietuuden piirissä oleville lapsille kyyti järjestetään heti harrastuksen päättyessä. Toiminnassa tarjotaan myös pieni välipala.

Syksyllä 2020 toimintaa järjestivät JuniorPelicans ry, Union Plaani ry, YMCA Heinola ry ja Intopiukee ry. Syksyllä noin 40 % alakoululaisista osallistui harrastemalliin. Lapsista, jotka eivät harrasta vapaa-ajalla, 25 % osallistuu harrasteryhmiin. Noin 70 %:lla osallistuneista lapsista, kokonaisharrastamisen määrä on lisääntynyt.

Palaute on ollut hyvää ja toimintaa kehitetään ja monipuolistetaan. Toimintamalli on kansallisen lapsistrategian mukainen ja tukee hyvin kaupungin strategista hyvinvointiohjelmaa, jonka tavoitteina on mm. lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin turvaaminen ja heinolalaisten liikunnallisen kokonaisaktiivisuuden lisääntyminen.

Koulujen hyvinvointiviikot

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät kehittämisteemat ja -toimet ovat olleet Heinolan kouluissa näkyvästi esillä useamman vuoden ajan. Kaikissa Heinolan kouluissa on nimetty hyvinvointivastaavat, jotka yhdessä oppilaiden ja koulun muun henkilökunnan kanssa pyrkivät edistämään niin yksilön kuin koko kouluyhteisön hyvinvointia.

Kevään 2021 kampanjan aikana lapsia ja nuoria ohjataan ja innostetaan seuraamaan omaan hyvinvointiinsa liittyviä tekijöitä kuten liikunta, tunnetaidot ja riippuvuudet. Edellisinä vuosina kampanjateemoina ovat olleet liikunta, erityisesti kestävyyskunto sekä ravinto ja uni. Kampanjaviikkojen aikana on mm. pidetty unipäiväkirjaa, tutustuttu terveellisiin välipaloihin sekä kerätty liikunta-merkintöjä.

Teemoja käsitellään kampanjaviikkojen aikana kaikkien luokka-asteiden oppitunneilla ikään sopivalla tavalla. Koulujen hyvinvointivastaavat ovat tuottaneet opettajille materiaalia ja oppituntimalleja kampanjaviikkoja varten.

Vaikuttavampi opiskeluhoolto

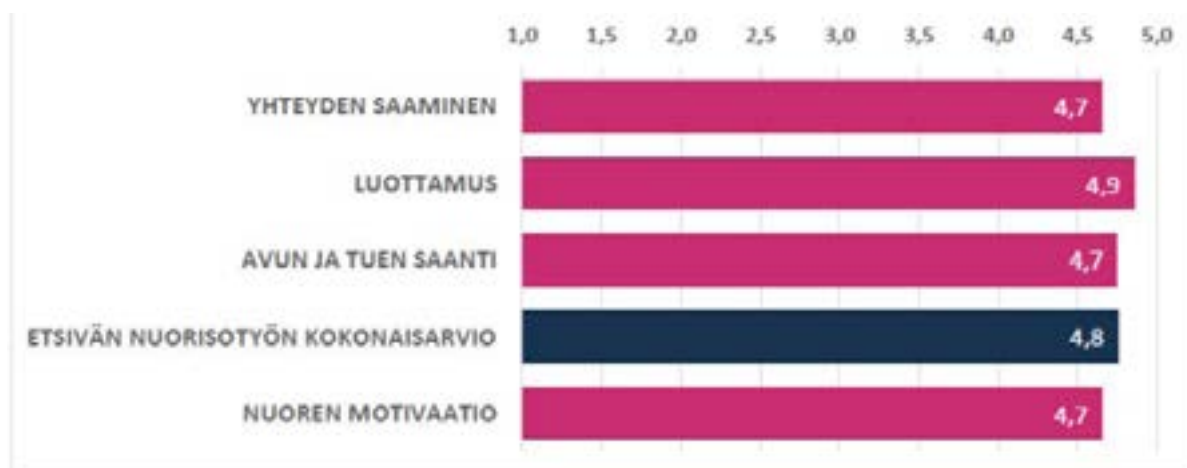
Koulujen opiskeluhooltoon kuuluvat useat lasten ja nuorten hyvinvoinnista huolehtivat ammattilaiset. Yhteistyötä toimijoiden kesken tehdään mm. yhteisöllisissä opiskeluhooltoryhmissä. Poissaoloon puuttumisen portaat ja kolmiportainen tuki ovat vahvistuneet. Lakisäätteistä opiskeluhoolto (terveydenhoitaja, kuraattori, vastaava kuraattori ja psykologi) on täydennetty psykologin ja koulun nuorisotyön ja yhteisöpedagogin resursseilla. Nuorisopalveluiden koulukokemusprojekti "Avasin mun silmät" -projekti toi oppilaiden näkökulmaa tuen merkityksestä.

Pakohuoneen rakentaminen yhdessä kirjaston kanssa on puolestaan vahvistanut mediakasvatusta. Vastaavan kuraattorin tehtäväkuvaa on tarkennettu. Kuraattorien, psykologien ja psykologin lyhytterapiatyöotteella panostetaan yksilökohtaisen opiskeluhoollon yhteiseen työmalliin ja työn vaikuttavuuteen. Koulujen iltapäivätoiminta on ollut vireää ja Kailaan ryhmä on palkittu ympäristöteemalla (2020) ja Luma-teemalla (2021).

Etsivä nuorisotyö

Heinolan etsivää nuorisotyötä tekevät kaksi vakiuista ja yksi määräaikainen etsivä nuorisotyöntekijä. Etsivä nuorisotyö on aluehallintovirastojen rahoituksella toimivaa, nuorisolain ohjaamaa erityisnuorisotyötä 15–29-vuotiaille nuorille. Etsivä nuorisotyö on maksutonta matalankynnyksen palvelua, joka perustuu vapaaehtoisuuteen. Yksilökohtaamisten lisäksi etsivä nuorisotyö järjestää vertaistukiryhmiä iltapäivisin ja iltaisin. Heinolassa toimii Lady's cafe, Etsivä cafe ja pelikerhot Skeepers ja Magic catering. Etsivän nuorisotyöhön ohjautuvia nuoria on Heinolassa vuositasolla noin 100–120. Toimintaa arvioidaan valtakunnallisesti Sovari-kyselyn avulla (sosiaalisen vahvistumisen vaikutusmittari etsivään nuorisotyöhön ja työpäivätoimintaan). Otteita Heinolan tuloksista:

Sovari 2020 - etsivän nuorisotyön arvioinnin keskiarvot

Etsivän nuorisotyön Sovari 2020 -tulokset

sovari

Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

“ On autettu saamaan asioita eteenpäin ja kerrottu useita vaihtoehtoja, miten voi edetä. Asioista on puhuttu suoraan, miten ne on, eikä kierrelty ja kaarreltu.

Perhetyö

Perhetyöllä on Heinolassa pitkät perinteet. Toiminnan resurssia vahvistettiin noin 10 vuotta sitten ja työmalli kehittyi kaiken aikaa. Se on vanhemmuutta tukevaa suunnitelmallista työskentelyä perheen kanssa perheen arjessa erilaisissa haastavissa elämäntilanteissa. Perhetyö on tarkoitettu kaiken ikäisten lasten perheille, vauvaperheestä murrosikäisten nuorten perheisiin. Teemoina ovat mm. perheen arjen sujumiseen, kasvatukseen, jaksamiseen, erilaisista kriiseistä selviämiseen ja vuorovaikutukseen liittyvä tuki. Työskentely perheessä sisältää keskustelua, ohjausta ja neuvontaa (lapsen kehitykseen liittyvät kysymykset, päivittäiset askareet ja rutiinit, perheen omien voimavarojen löytäminen, lähiverkoston kartoittaminen) sekä tavanomaiseen elämään kuuluvien tehtävien hoitamisesta ja niissä avustamisesta (lastenhoito, kevyet kotityöt).

Tehostettu perhetyö on tarkoitettu lastensuojelun asiakkuudessa oleville perheille, jotka tarvitsevat säännöllistä tukea ja ohjausta arkeen. Tehostettu perhetyö on perheen oman elämänhallinnan tukemista ja ohjaamista.

Kulttuuri- ja muuttokummit sekä liikuntaystävät ja -kaverit

Kulttuurikummi toimii osallistumisen mahdollistajana tilanteissa, joissa asukas kaipaa seuraa tai tukea erilaisiin kulttuuri- tai liikuntatapahtumaan osallistumiseen. Kulttuurikummi on tehtäväänsä koulutettu vapaaehtoistyöntekijä, joka lähtee maksutta asukkaan kanssa elokuviin, teatteriin, museoihin ja konsertteihin. Asukas maksaa vain oman matkansa ja pääsylippunsa. Kulttuurikummin voi tilata Tuttavantuvan kautta. Toiminta rohkaisee “lähtemään ulos” ja vähentää näin myös yksinäisyyttä.

Muuttokummit puolestaan auttavat uusia heinolalaisia kaupunkiin tutustumisessa. Liikuntaystävät mahdollistavat liikkumisen niillekin, joille se on yksin syystä tai toisesta vaikeampaa. Yläkoululaisia puolestaan koulutetaan liikuntakavereiksi pienemmille oppilaille. Näillä kaikilla on vahva yksinäisyyttä vähentävä vaikutus.

Etsivä vanhustyö

Etsivä vanhustyö -hanke käynnistyi elokuussa 2018 ja päättyi helmikuussa 2020. Hanke toteutettiin Heinolan kaupungin saamalla testamenttivaroilla. Projektiryhmään kuului työntekijöitä asiakasohjauspalveluista sekä sidosryhmien- ja yhteistyötahojen organisaatioista. Hankkeen kohdeyhtymänä olivat ensisijaisesti säännöllisten palvelujen ulkopuolella olevat heinolalaiset ikääntyneet ja heidän läheisensä. Toimintaan osallistui kuitenkin myös ikäihmisiä, joiden luona kävi muita auttajia. Hanke tavoitti lähes 1 500 iältään 59–96-vuotiasta haastavissa elämäntilanteissa elävää heinolalaista, mikä oli odotettua enemmän.

Etsivä vanhustyö -hankkeen tarkoituksena oli luoda etsivän vanhustyön toimintamalli Heinolaan yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa. Hankkeen tavoitteena oli löytää haavoittuvassa asemassa olevia ikäihmisiä, jotka tarvitsevat apua, tukea ja ohjausta sekä ohjauksen ja neuvonnan kehittämisen. Tavoitteina oli myös yksinäisyyden tunteen lievittäminen, mielekäs arkielämä ja elämänlaadun parantuminen. Hankkeella tavoiteltiin myös ikääntyvän väestön kotona asumista mahdollisimman pitkään. Hanke päätettiin kaupungin toimintana neljä kuukautta suunniteltua aikaisemmin, koska etsivä vanhustyö jatkui Jyrängön Setlementissä Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen rahoittamana Minä elän! -hankkeena.

Opinnäytetyötä varten haastatelluista hankkeen asiakkaista 78 % koki, että hanke oli lisännyt hyvää heidän elämässään. Lisäännytynyt hyvä konkretisoitui heidän elämässään ilona, piristykseenä, vaihteluna, sosiaalisen elämän rikastumisena, hyvän olon tai voimavarojen lisääntymisenä sekä turvallisuuden tunteen vahvistumisena. Turvallisuuden tunne koettiin lisääntyvän sen tiedon myötä, että apua on saatavilla tarvittaessa.

” Ystäviä, mielekästä tekemistä ja tietoa. Olen saanut täytettyä sosiaaliseen elämään. Pärjään yksin, mutta jos haluat voida hyvin, tarvitset toisia ihmisiä.

Jyrängön aluekehitysprojekti

Jyrängössä kokoonnuttiin moneen otteeseen vuonna 2020. Ensimmäinen tapahtuma oli Kylä- ja kaupunginosaraati, jossa painotettiin asukasosuuden merkitystä alueellisen kehittämisen suuntaviivojen löytämisessä. Kehittämiseen päästiin käsiksi Terveisiä Jyrängöstä -tapahtuman tehtävärasteilla ja Etu-Jyrängön kävelykierroksella. Yksi tärkeimmistä tavoitteista oli valita haaste tai tarve, jonka ratkaisemiseen keskityttäisiin seuraavalla tapaamisella. Teemaksi nousi yleisten alueiden kunnaspito, varsinkin ranta-alueen, Koskensaaressa ja Jyrängön koulun ympäristön kehitystarpeet nousivat vahvasti esille. Toisessa aluekehitystapahtumassa vieraili Heinolan kaupungin puistopuutarhuri. Jyrängön koululla oli tammenterhojen kylvötalkoot ja kyselimme esilaisten toiminnallisten tehtävien avulla, että millaisessa kaupungissa koululaiset haluaisivat asua.

Tapahtumat saivat Jyrängössä erinomaisen vastaanoton ja poikivat hyviä ajatuksia myös Heinolan kansallisen kaupunkipuiston kehittämiseksi. Rantareitin kunnostamisen lisäksi tapahtumissa keskusteltiin uimarannan kehittämisestä ja puistoreitin toteuttamisesta. Vuonna 2020 Ympäristöministeriö myönsikin kansallisten kaupunkipuistojen avustuksen Koskensaaressa luonnonhoitotoimiin ja Jyrängön rantareitin parantamista esteettömäksi.

Toimintaa on viritelty jo useammassa ”kylässä” (Mustikkahaka, Kirkonkylä, Myllyoja, Myllykylä ja Tähtiniemi), kaikki kaupunginosat on tarkoitettu huomioida korona-rajoitusten jälkeen. Kaupungin vuorovaikutussuunnittelija on ollut organisoimassa toimintaa.

TaloTsemppari-toiminta ja parvekejumpat

Ikääntyneiden liikuntakoordinaattori on tehnyt edelleen tiivistä yhteistyötä Jyrängön Setlementin kanssa. Yhteistyön tavoitteena oli käynnistää Ikäinstituutin TaloTsemppari-toiminta loppuvuoden 2020 aikana, mutta koronaepidemia esti koulutukset. TaloTsemppari on taloyhtiöissä tapahtuvaa vapaaehtoistoimintaa, jossa TaloTsemppariksi koulutautunut ohjaa iäkkäiden ryhmiä taloyhtiöissä. Ryhmissä esimerkiksi kahvitellaan, jutellaan, muistellaan, visailaan ja kuntoillaan. Epidemiatilanne salli syksyllä pidetyn infotilaisuudet, joihin osallistuikin lähes 20 kiinnostunutta. Etsivän vanhustyön jäljellä olevilla testamenttivaroilla hankittiin pienet liikuntaväline-asetit, jotka taloyhtiöt saavat käyttöönsä, kun toiminta saadaan toteutukseen.

Liikuntapalvelut tarjoaa parvekejumppia taloyhtiöille. Ohjaaja ohjaa pihalla ja asukkaat jumppaavat omilla parvekkeillaan. Ikäihmiselle pienikin liike on erittäin tärkeä fyysisen toimintakyvyn säilyttämiseksi. Kaikki keinot, joilla lisätään liikettä, ovat tarpeen. Taloyhtiöt voivat ilmoittautua mukaan liikuntapalveluiden kautta.

Kotisairaala

Kotisairaala mahdollistaa vaativiakin hoitoja (esimerkiksi suonensisäiset hoidot) kotona toteutettavaksi. Mikäli hoito soveltuu kotona toteutettavaksi, potilaan ei tarvitse lähteä vuodeosastolle hoidon takia. Kotisairaalan kautta annettava oireenmukainen hoito ja saattohoito auttavat ja hoitavat vaikeasti sairastunutta läheisineen. Myös kotisaattohoito on mahdollista. Kotisairaala tekee läheistä yhteistyötä vuodeosaston kanssa.

Ikäihmisten asiointiapu ja hyvinvoinnin tuki keväällä 2020 (Korona)

- Tiedotekirje kaikille kaupunkilaisille. Tietoa ja toimintaohjeistusta korona-aikaan.
- Korona-neuvontapuhelimen avaaminen
- Asiointiapua kauppa- ja apteekkiasiointiin
- Ikäihmisten (70+) tavoittaminen puhelimitse, yhteistyö Heinolan seurakunnan ja Jyränkölän Setlementin kanssa, mikäli tarvetta jatkokeskustelulle ilmeni.
- Vapaaehtois- ja naapuriapu

6.1.3 Monialaisia toimintamalleja

Perhekeskustoiminnan uusia kumppanuuksia

Perhekeskustoiminta on Heinolassa rakentunut vuosien myötä verkostomaiseksi toimintamalliksi, jossa yhteistyömahdollisuuksia arvioidaan avoimin mielin eri toimijoiden kesken. Perhekeskustoimintamallin mukanaan tuoma verkostomainen ja yli toimijarajojen rakentuva yhteistyön historia antaa hyvän pohjan uusille yhteistyön mahdollisuuksille.

Perhekeskustoiminnan piirissä olevat avoimet päiväkodit, vauvakahvila, perhekerhot ja päiväkerhot jne. toimivat osaltaan lapsiperheiden kohtaamispaikkoina Heinolassa. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat juurtuneet ja perheillä on hyvin tietoa näistä (LTH 2018). Ryhmämuotoista vertaistoimintaa on jouduttu koronan takia rajoittamaan. Toisaalta työmallit esim. perhekuraattorin ja seurakunnan lapsiperheille suunnatun toiminnan kesken ovat vahvistuneet.

Monialaisessa ja verkostomaisessa työssä on tärkeää olla riittävän yhtenevät ja molempia osapuolia hyödyttävät tavoitteet. Perhekuraattorin ja seurakunnan perhetyön yhtenevät tavoitteet ovat mm. vanhemmuuden tukeminen ja perheiden hyvinvointi. Yhteistyön tavoitteena ovat mm. toimijoiden keskinäisen tuttuuden lisääntyminen ja asiakkaan sujuvampi palveluun ohjautuminen, toimijoiden välisen tiedonkulun parantuminen, osaamisen jakaminen, ammatillinen kasvu, resurssien järkevä käyttö ja hyödyntäminen sekä työparityö.

Toimintaa koordinoi poikkihallinnollinen lasten, nuorten ja perheiden palveluiden ohjausryhmä, joka toimii maakunnallisen Lape-työn Heinolan työryhmänä.

Syty – Systemisen lastensuojelun työmalli

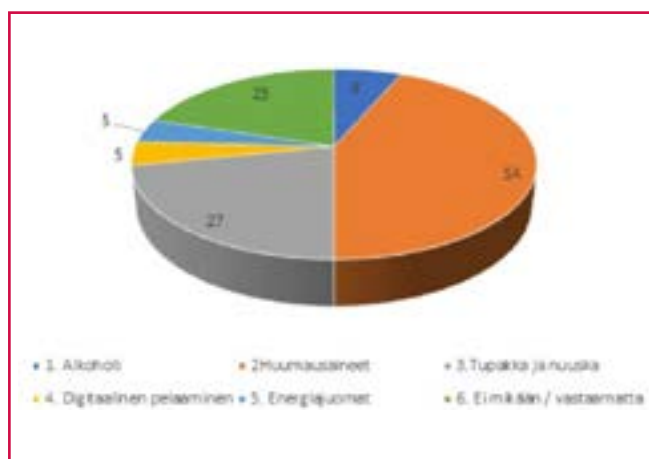
Systemisen työmallin käyttöönotto tapahtui vuonna 2020. Sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat koulutettiin työmalliin syksyllä 2019 ja perhetyöntekijät ja perheohjaajat syksyllä 2020. Kevään 2021 jälkeen koko lapsiperhepalveluiden henkilöstö on koulutettu. Systemisen työmallin keskeisenä ajatuksena on keskittyä ihmisten välisiin suhteisiin ja vuorovaikutukseen sen sijaan, että nähtäisiin ongelmia yksittäisessä perheenjäsenessä. Systemiseen työmalliin liittyy vahvasti perheterapeutin ajattelutapa.

Keväällä 2020 sytymäistä työskentelyä aloitettiin aktiivisesti, korona rajoitukset toivat rajoituksia tähän. Syksyn 2020 aikana sytymäistä työskentelyä on pyritty pitämään yllä ja pidetty konsultaatiotapaamisia. Kevään 2021 aikana toiminta tulee säännönmukaistumaan.

Sytyn tuomina etuina on nähty yhteistyön vahvistuminen perheen kanssa, yhdessä samaan suuntaan katsominen ja aidosti yhdessä ratkaisujen etsiminen, työntekijöille moniäänisyyden lisääntyminen, asian äärelle keskittyminen ja uusien näkökulmien huomaaminen edesauttavat asioiden hoitamista. Syty-neuvottelu (perhe ja useampi työntekijä paikalla, menetelmien käyttö) ei sovellu kaikille perheille, mutta sytymäistä työskentelyä voi käyttää siitä huolimatta perheiden kanssa.

Liikuntaneuvonta

Maksuton liikuntaneuvonta tarjoaa tukea arjessa jaksamiseen ja hyvinvointiin sekä jakaa tietoa liikuntamahdollisuuksista. Tavoitteena on edistää terveyttä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Liikuntaneuvojan kanssa keskustellaan sopivan liikkumisen aloittamisesta turvallisesti, sekä uni- ja ravitsemustottumuksista.

Liikuntaneuvonta tukee kaiken ikäisten terveellisemmän ja liikunnallisemman elämäntavan aloittamista. Liikuntaneuvojalle pääsee varaamalla ajan kaupungin terveyskeskuksesta tai pyytää lähete lääkärin, sairaanhoitajan, fysioterapeutin tai ravintoterapeutin vastaanotolta.

Terveyskeskuksen vastaanoton moniammatillinen tiimityö

Moniammatillisessa tiimityömallissa (1/2020 alkaen) jokaiselle asukkaalle on nimetty oma hoitaja, jonka kautta asiointi tapahtuu. Mallissa kartoitetaan aktiivisesti terveysriskejä sekä kirjataan ne rakenteisesti sairauskertomukseen. Tavoitteena on puuttua aiempaa varhaisemmin ja tällä ehkäistä niiden aiheuttamaa sairastumista.

Valintojen virta (Päihdeputki – valintojen putki)

Valintojen virta -tapahtuma järjestetään Heinolassa joka toinen vuosi. Tapahtumaviikon nimi ja sisältö on vaihdellut eri vuosina. Ehkäisevä päihdetyö teemanä on kuitenkin ollut aina keskeinen. Tapahtumaviikko kohdentuu Heinolan 6-luokkalaisille. Teeman työstämistä jatketaan kuitenkin seuraavana vuonna yläkoulun puolella oppituntien muodossa.

Koronatilanteen vuoksi tapahtuma järjestettiin vuonna 2021 Seppo.io -virtuaalialustaa hyödyntäen. Mukana Valintojen Virran toteutuksessa ovat olleet nuorisopalvelut, suun terveydenhuolto, Heinolan seurakunta sekä terveysneuvontapalvelut. Virtuaalialusta sisältää erilaisia kysymyksiä ym. tehtäviä tuttujen teemojen ympärillä (mm. alkoholi, tupakka, huumeet, nuuska ja energiajuomat). Yleisesti valintojen virta Seppo.io -muodossa oli toimiva sekä selkeäkäyttöinen.

Minkä aihealueen tehtävistä sait eniten uutta tietoa? Valitse yksi.

Alkoholi	8
Huumeaineet	54
Tupakka ja nuuska	27
Digitaalinen pelaaminen	5
Energiajuomat	5
Ei mikään / vastaamatta	25

Nepsy-tuki

Nepsy-haasteet (neuropsykiatriset häiriöt) ovat yleistyneet ja niiden tunnistaminen on lisääntynyt. Jos oikea apu toteutuu, lapsen tai nuoren on vaara joutua väärin ymmärretyksi ja leimautua hankalaksi, vaikka kyseessä on vaikeus toimia tietyssä tilanteessa odotetulla tavalla. Negatiivisessa kierteessä rangaistukset saattavat seurata toisiaan ja pitkityessään oireilu voi kärjistyä haastavaksi vuorovaihtuksen ja käyttäytymisen pulmaksi. Nepsy-tuen mallia kehitetään Heinolassa poikkihallinnollisessa yhteistyössä soten ja hyvinvointipalveluiden kesken. Tuki jakautuu arjen sujumiseen tähtäävään tukeen sekä Nepsy-hoitopolkuun.

Arjen tuki panostaa teeman ymmärrykseen, tunnistamiseen, apukeinojen käyttöönottoon, oppimisen tukeen, harrastusten sujumiseen, perheen voimavarojen vahvistamiseen, jne. Vertaistuella ja konsultaatiomahdollisuuksilla on tärkeä merkitys. Koko hyvinvointitoimialan vakituinen henkilöstö koulutettiin Mini-nepsyyn (2 pv) vuonna 2020. Lisäksi Heinolassa on nepsy-valmentajiksi koulutautuneita, joiden tuki on tärkeä verkostolle. Toimintamallin kehittämisessä hyödynnetään Tampereen Neptunus-toiminnan osaamista.

Nepsy-hoitopolku puolestaan on perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kesken luotu malli tutkimusten, diagnostiikan ja lääkehoidon arvioimiseksi ja toteuttamiseksi. Tuki käynnistyy luontevasti kouluterveydenhoitajan ja -lääkärin kautta, mutta koko opiskeluhuollolla on keskeinen rooli prosessin käynnistämässä. Kouluikäisten kuntoutustyöryhmä voi olla apuna tuen tarpeen arvioinnissa. Arjen tuen aloitus ei ole kiinni hoitopolun prosessista. Sillä on tärkeä rooli myös hoitopolun rinnalla.

Työpajatoiminnan uudistaminen

Työllisyysneuvonantopalvelut toimivat kaupungin elinvoimatoimialalla omalla palvelualueellaan, joka sisältää vuonna 2019 yhdistyneet nuorten ja aikuisten työpajatoiminnot. Toimintamallit ja asiakkuudet kyseessä olevissa palveluissa on kehitetty erityisesti aikuisten osalta voimakkaasti viime vuosien aikana. Torppa ei keskeyttänyt missään vaiheessa toimintojaan koronapandemian vuoksi. Valmennusta kehitettiin osin etäpalveluksi sekä ulkona (liikunta) tapahtuvaksi, jolloin tartuntavaara saatiin minimoitua.

Monialainen työelämäpalvelumalli

Yhteistyötä työllistymistä edistävien palveluiden kesken on kehitetty ja toteutettu painokkaasti vuodesta 2019 lähtien. Vuoden 2021 maaliskuun alusta TE-toimisto, kaupungin työllisyysyksikkö (työllisyyskoordinaattori sekä työ- ja yksilövalmentaja), työttömien terveydenhoitaja sekä sosiaaliohjaajan palvelut löytyvät toimivista yhteisistä tiloista osoitteesta Kirkkokatu 8.

Eräänä merkittävimmistä, henkilöasiakkaiden työllisyysneuvonantolaisista toimenpiteistä Heinolassa voidaan pitää uuden yhteistoimintamallin kehitystyötä. TE-toimisto lakkautettiin Heinolasta vuonna 2018 ja palvelut siirtyivät yhä enemmän sähköisiksi ja etänä toteutettaviksi Lahdesta käsin. Heinola ei päässyt myöskään mukaan maaliskuussa 2021 alkavaan kuntakokeiluun (2021–2023), jossa osa työnhakijoista siirtyy kunnan/kuntien järjestämien työllisyyspalveluiden asiakkaksi. Perimmäisenä tavoitteena kokeilujen käynnistämällä on halu tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä. TE-toimisto sopi kuitenkin kaupungin kanssa uuden toimintamallin kehittämisestä ja käynnistämistä, jotta työttömien lähipalvelut pystytään turvaamaan Heinolassa.

Asiakaskokemus työllisyysneuvonantopalveluista:

” Elämä oli jokin aika sitten sekaisin. Moni asia oli huonossa jamassa. Työllisyysneuvonantopalveluiden käynnistyessä oli aluksi vaikeuksia, tuntui, että asiat menevät pieleen ennen kuin pääsevät alkamaankaan. Kannustavan tuen, rakentavien keskustelujen ja eteenpäin tuuppaamisen avulla pää alkoi nousemaan. Myös omalla panostuksella oli tärkeä merkitys. Löytyi kiintopisteitä, apua niiden tavoittamiseen, työ sekä uusi elämänvaihe.

Työllistämistä tukevat hankkeet

Elinvoiman tiloista löytyy myös työllisyydenhoidollista hanketoimintaa. Tukirinki- hanke on TE-toimiston osarahoittama vaikeasti työllistyviä tukeva hanke.

Eka Tili -Nyt (ESR) hanke on nuorten työllistymistä tukeva hanke, jonka avulla kehitetään nuorten työllistymistä. Nuorten (alle 25-vuotiaat) työttömyystilanne on Heinolassa ollut viime vuosina keskimäärin 20 prosenttia, viime vuonna pandemian vuoksi jopa 23 prosenttia. EKA TILI – NYT! –hanke edistää nuorten työelämävalmiuksia, työllistymistä ja yrittäjyyden edellytyksiä Heinolan seudulla. Hankkeessa kokeillaan uudenlaista yhteiskehittämistä, etsitään uusia työkaluja tiedonkulkuun sekä luodaan ruohonjuuritason kontakteja paikallisiin yrityksiin. Perimmäisenä tavoitteena on löytää nuorelle ensimmäinen ”duuni” – vaikkapa työpaikka tai koulutus työn ohella – ja yrityksille taas ratkaisuja polttavaan työvoimapulaan nyt ja tulevaisuudessa.

6.2 Palvelukokemus

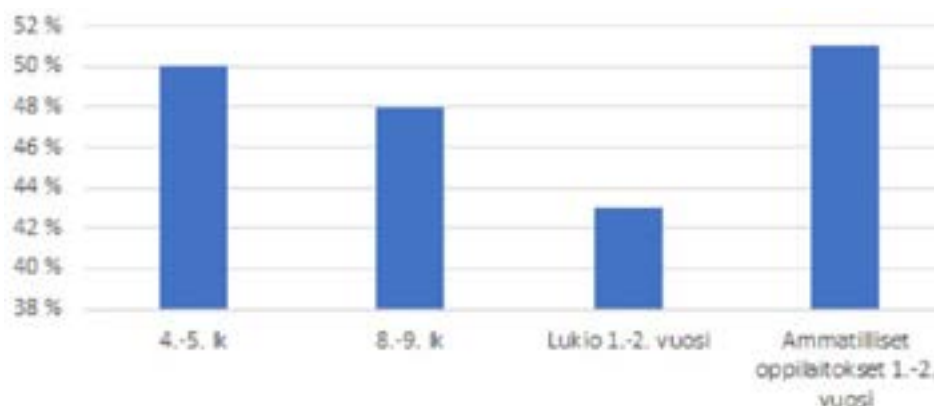
Useat paikalliset, maakunnalliset ja valtakunnalliset kyselyt tuottavat tietoa palvelukokemuksesta. Opiskeluhoitohenkilöstö kiittää kouluilla ja ei ole päivittäin paikan päällä. Avuntarve lapsilla on usein ”tässä ja nyt”. Tärkeää on huomioida, että lapsille ja nuorille pitää voida tarjota mahdollisuus käyttää palveluita myös kenenkään tietämättä.

Hyvinvointikyselyn (2021) vastaajista yli puolet oli sitä mieltä, että hyvinvointia tukevia palveluita on tarjolla riittävästi. Sähköisten palvelujen riittävyteen ja riittävään avunsaantiin oli tyytyväisiä lähes puolet vastaajista. 63% vastaajista kertoi palveluiden löytyvän helposti. Toisaalta noin joka viides (19%) ei niitä helposti löydä eikä koe saavansa niistä riittävästi apua. Vähän alle puolet vastaajista koki että ”ei osaa sanoa”, onko palveluita riittävästi puhelimitse tai kasvokkain saatavilla ja että toimivatko ne riittävän saumattomasti yhdessä. Tyytyväisimpiä hyvinvointia tukeviin palveluihin ja niiden saatavuuteen olivat ikäihmiset ja tyytymättöimpiä 18–30-vuotiaat.

Hyvinvointikyselyn tuottamina toiveina palveluiden kehittämiseen nousivat

- Eri ikäryhmien tarpeiden huomioiminen.
- Aukioloaikojen huomioiminen työssä käyviä palvelevammiksi.
- Pelko keskustan näivettymisestä, myös kylien näivettymisestä, eli vireyttä keskustaan ja kylille.
- Sosiaali- ja terveystalouden saatavuuden ja laadun varmistaminen.
- Liikuntapaikkojen määrä ja kunto.
- Kasvokkain tapahtuvien palveluiden saatavuus -ei vain sähköisenä.

Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista (%) Kouluterveyskysely (2019)

7. HYVINVOINTITYÖN EVÄSTYKSET VALTUUSTO- KAUDELLE 2021–2025

“Täällä koitetaan huolehtia kaikkien hyvinvoinnista.

1. Hyvinvointikertomus hyvinvointisuunnitelmaksi. Heinolan oman hyvinvointisuunnitelman 2021–2025 laatiminen HYTE-työn ohjenuoraksi. Suunnitelmassa tulee huomioida laajan hyvinvointikertomuksen hyvinvointitieto, Heinolan strategiset painopisteet, maakunnalliset HYTE-kärjet, maakunnalliset ja paikalliset erilliset suunnitelmat ja ohjelmat sekä valtakunnalliset HYTE-työtä ohjaavat linjaukset.

1. Mielen hyvinvointi
2. Osallisuus ja yhteisöllisyys
3. Arjen turvallisuus
4. Päihteettömyys ja terveelliset elintavat

Hyte-työn kärjet
Päijät-Hämeessä v. 2020-2025

2. HYTE-työn kytkeminen vahvemmin osaksi strategisen työn ja taloushallinnon prosesseja Heinolassa.

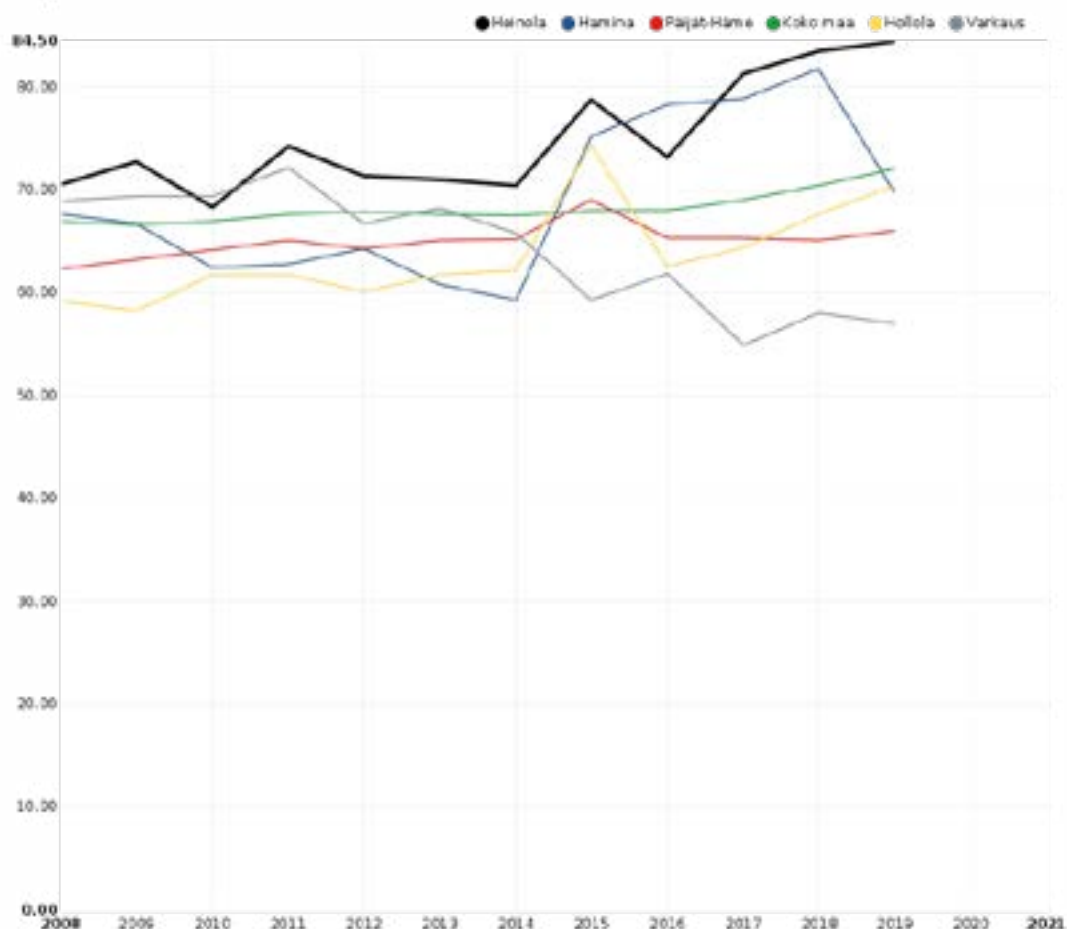
3. HYTE-toiminnan rakenteiden ja rytmin säilyttäminen ja kehittäminen. HYTE-rakenteet, vuosikello, raportointiaikataulu ja vahva poikkihallinnollinen yhteistyö turvaavat hyvinvointityön jatkuvuutta Heinolassa.

4. Koronaepidemian tuomien haasteiden huomioiminen sekä epidemian jälkeiseen aikaan panostaminen. Korona-aika on vaikuttanut Heinolaankin. Rajoitustoimenpiteillä on ollut vaikutusta asukkaiden hyvinvointiin kaikissa ikäryhmissä. Palaaminen “uuteen normaaliin” vaatii erityistä huomiota.

8. LIITTEET

8.1 Lapset ja nuoret

Lasten päivähoidossa olleet 3–5-vuotiaat % vastaavanikäisestä väestöstä

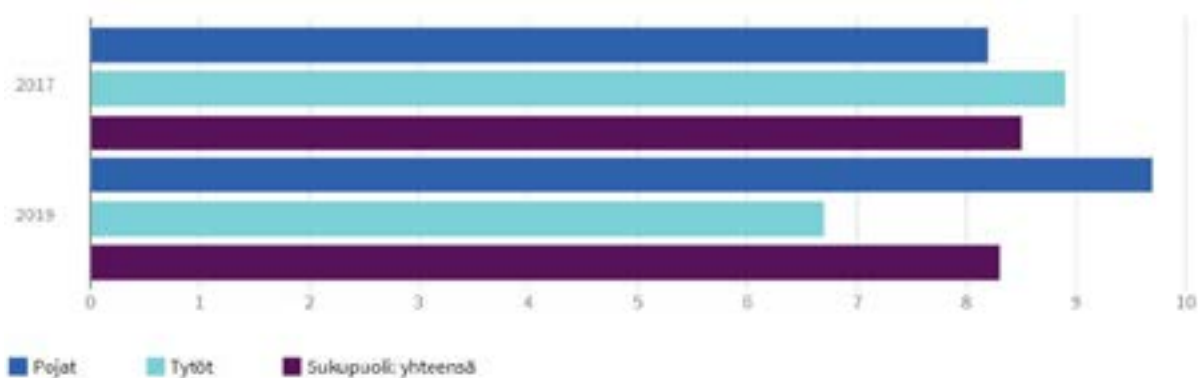
Perusopetus 4. ja 5. luokka, 2017 ja 2019

Lähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori: Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden lasten osuudesta (%), joita on kiusattu koulussa vähintään kerran viikossa lukukauden aikana.

Heinola

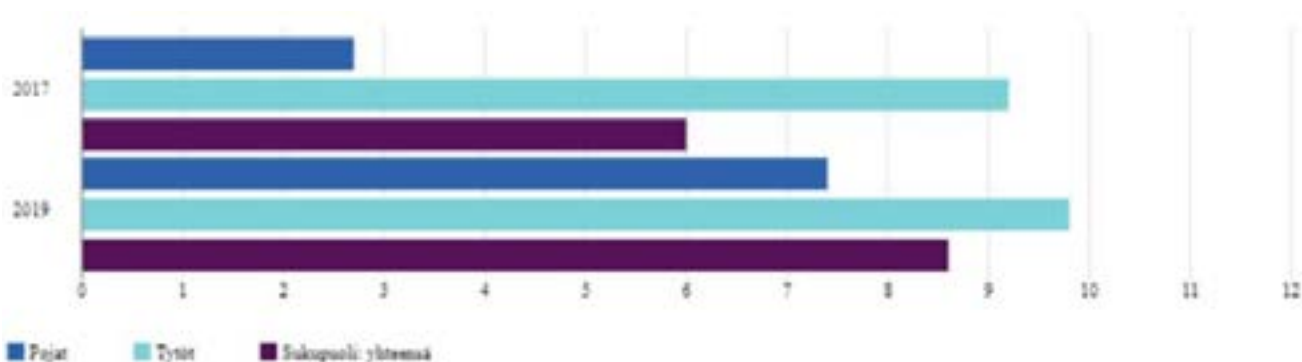

Missä kiusaaminen tapahtui?

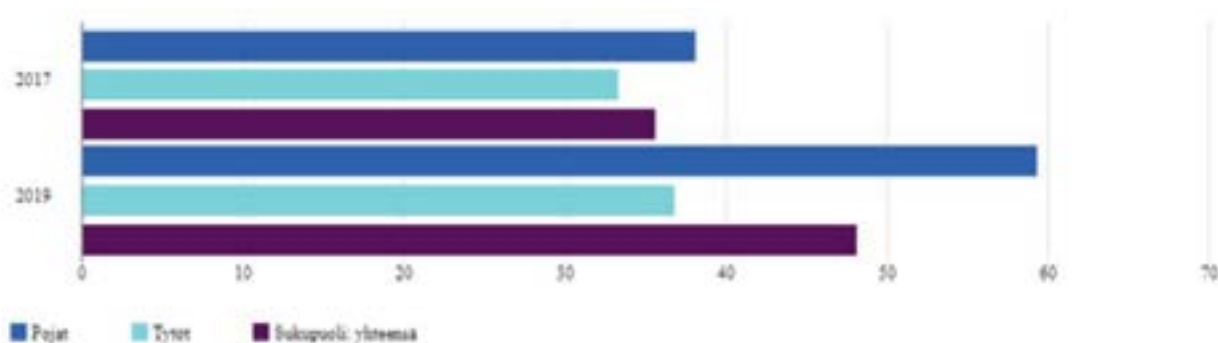

- Koulussa 85%
- Vapaa-ajalla 40%
- Somessa 32%
- Koulumatkalla 24%
- Työpaikalla 11%
- Harrastuksessa 10%
- Perheessä 8%
- Päiväkodissa 6%

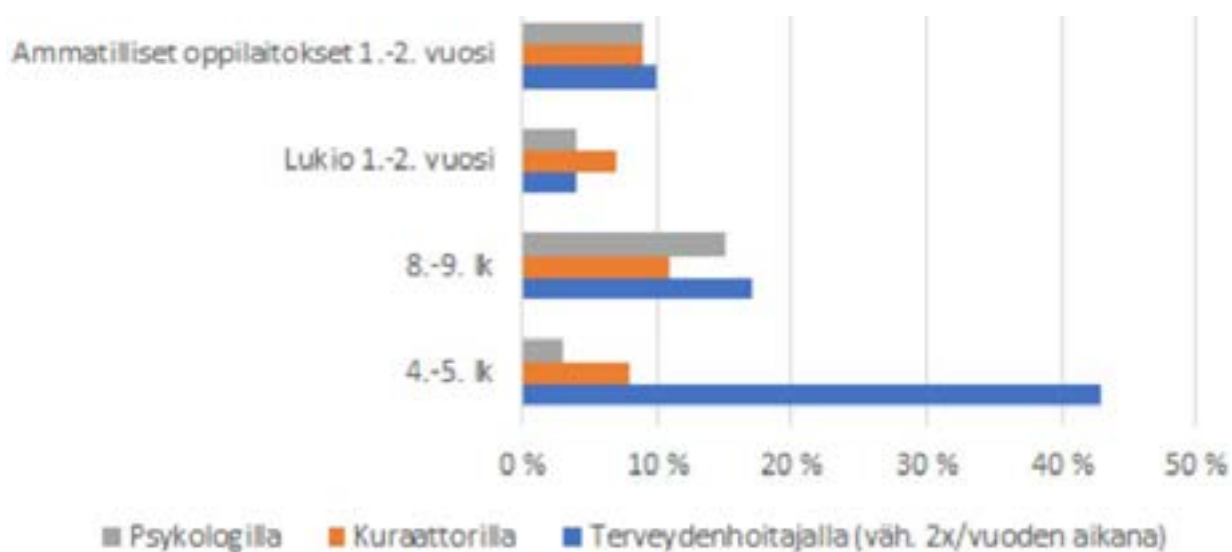
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa %, 8. ja 9. luokka, Heinola

Hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa %, 8. ja 9. luokka, Heinola

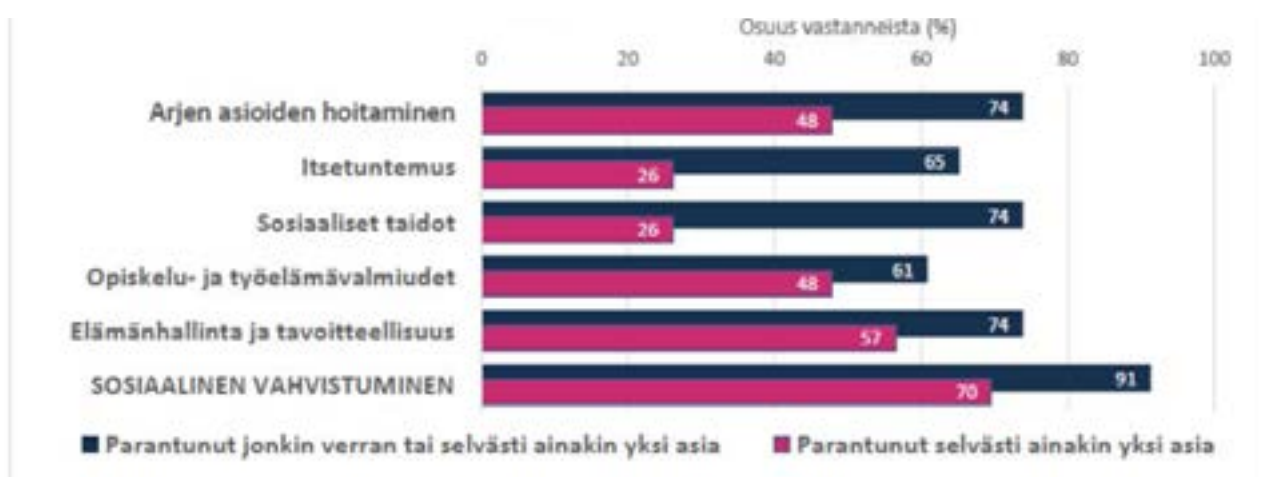
Palveluissa käynti vuoden aikana, kouluterveyskysely (2019)

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24...	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Heinola	14,10	12,70	14,10	13,20	12,40	10,60	9,90	10,30	10,30	9,90	10,40	10,90

Sovari 2020 - Nuorten kokema Sosiaalinen vahvistuminen etsivän nuorisotyön aikana

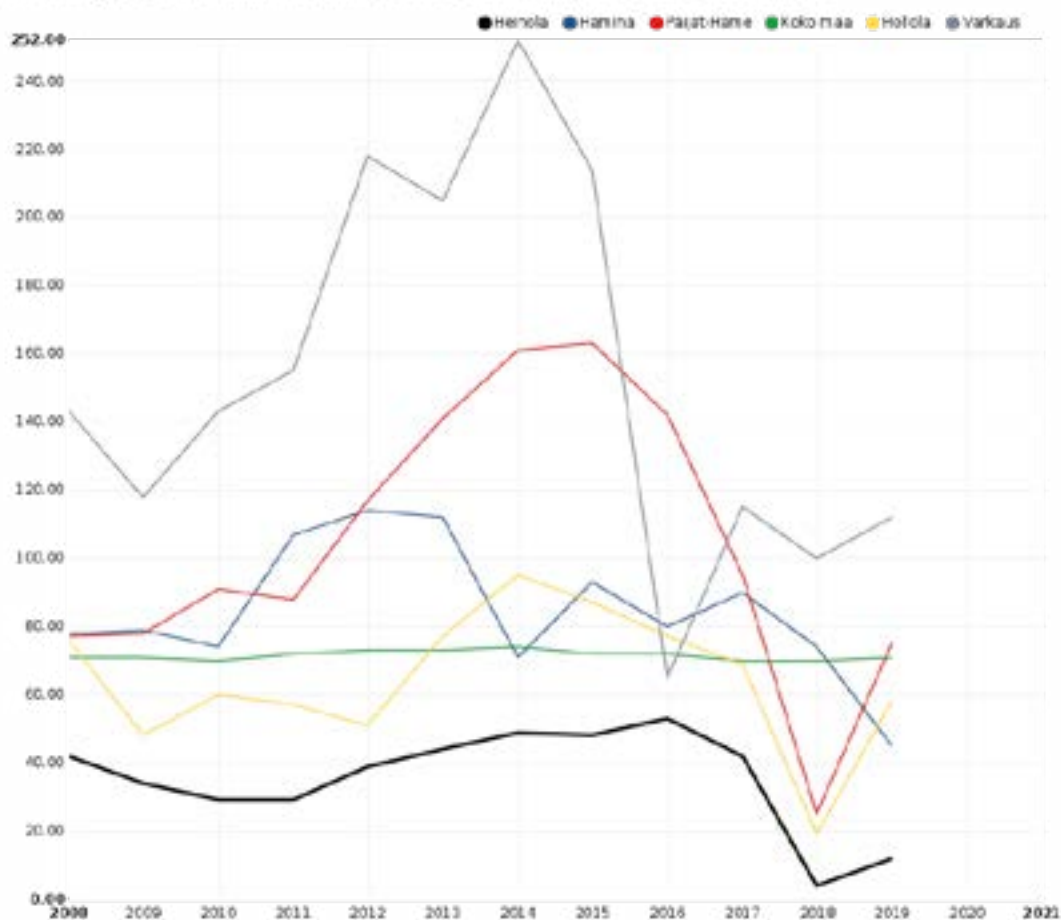
Etsivän nuorisotyön Sovari 2020 -tulokset

Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

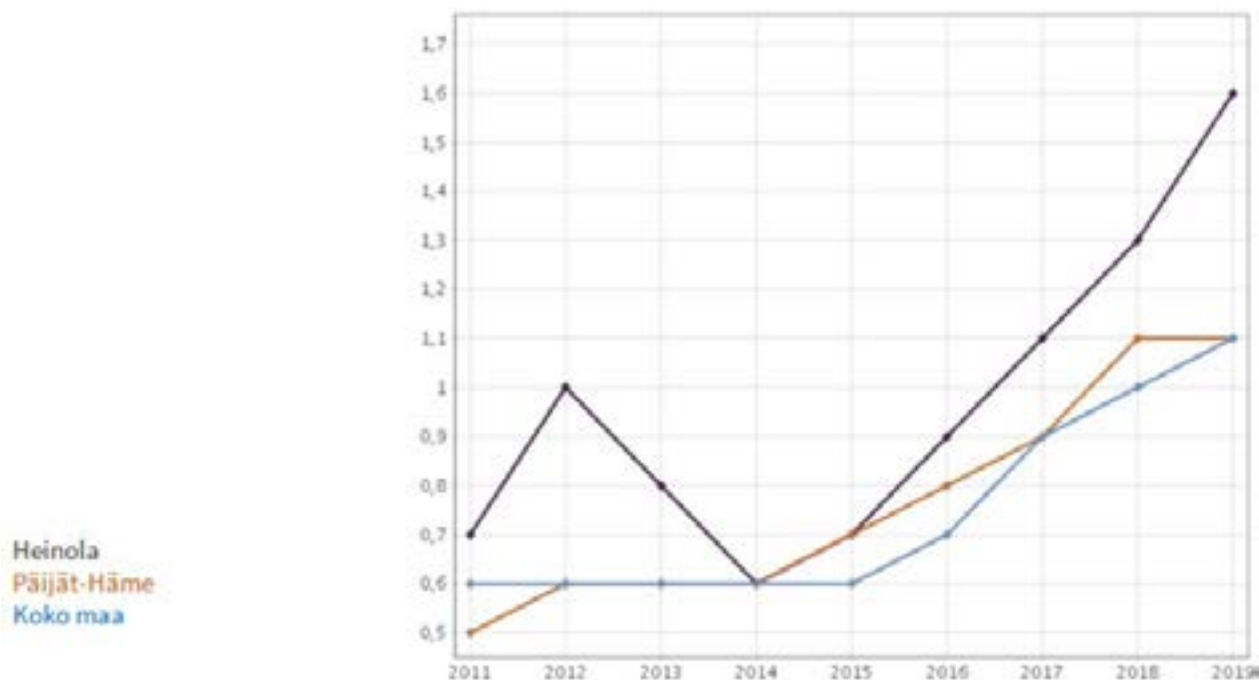
			2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria / 1 000 0 - 12-vuotiasta info ind. 2483	Päijät-Hämeen sairaanhoitopiiri	yhteensä	97,8	115,2	170,2	190,8	195,4	336,0	443,5	517,9	515,6	518,7
	Heinola		101,8	129,2	147,6	178,9	223,0	392,8	516,3	449,5	409,8	435,1
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuorisopsykiatria / 1 000 13 - 17-vuotiasta info ind. 2484	Päijät-Hämeen sairaanhoitopiiri		553,0	545,6	588,4	706,5	812,4	910,2	1 043,2	1 142,4	953,7	896,9
	Heinola		420,7	565,0	695,0	561,2	792,9	1 030,7	1 273,9	1 377,8	1 273,7	1 513,4
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, psykiatria / 1 000 18 vuotta täyttäneitä info ind. 2482	Päijät-Hämeen sairaanhoitopiiri		245,9	250,9	242,8	244,7	274,6	283,8	320,9	351,3	380,8	385,5
	Heinola		198,4	210,2	203,2	186,5	226,9	221,7	251,0	255,9	342,9	313,3

Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1 000 alle 18-vuotiasta, kunnan kustantamat palvelut

Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1 000 alle 18-vuotiasta

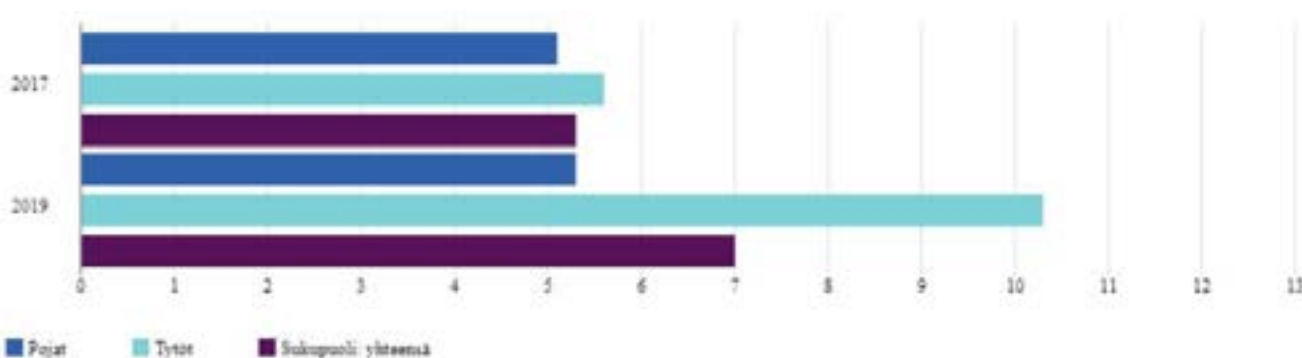
Depressiolääkkeistä korvausta saaneet 0–17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

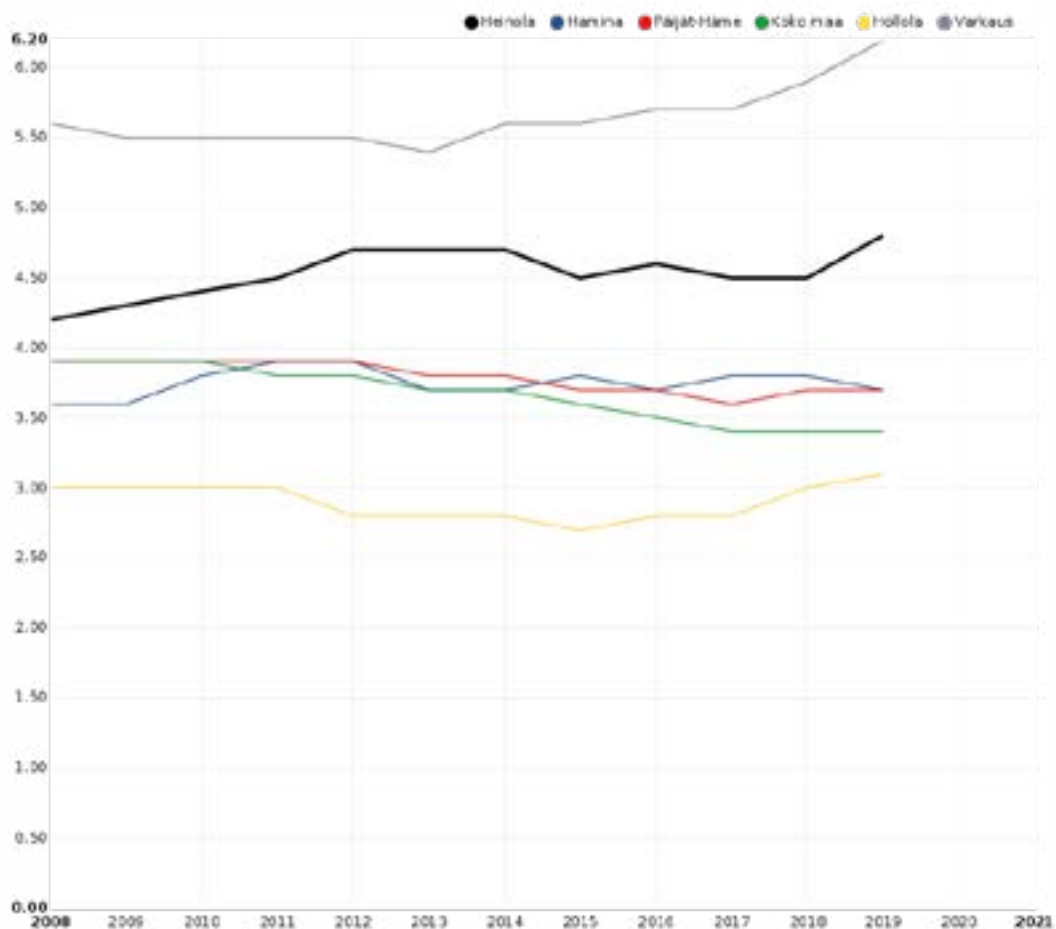
Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet 0–17-vuotiaat/1 000 vastaavan ikäistä

	2014	2015	2016	2017	2018
Heinola	8,40	8,30	8,20	7,10	8,70
Päijät-Häme	7,50	7,10	7,10	7,40	8,20
Koko maa	4,20	4,30	4,30	4,80	4,80

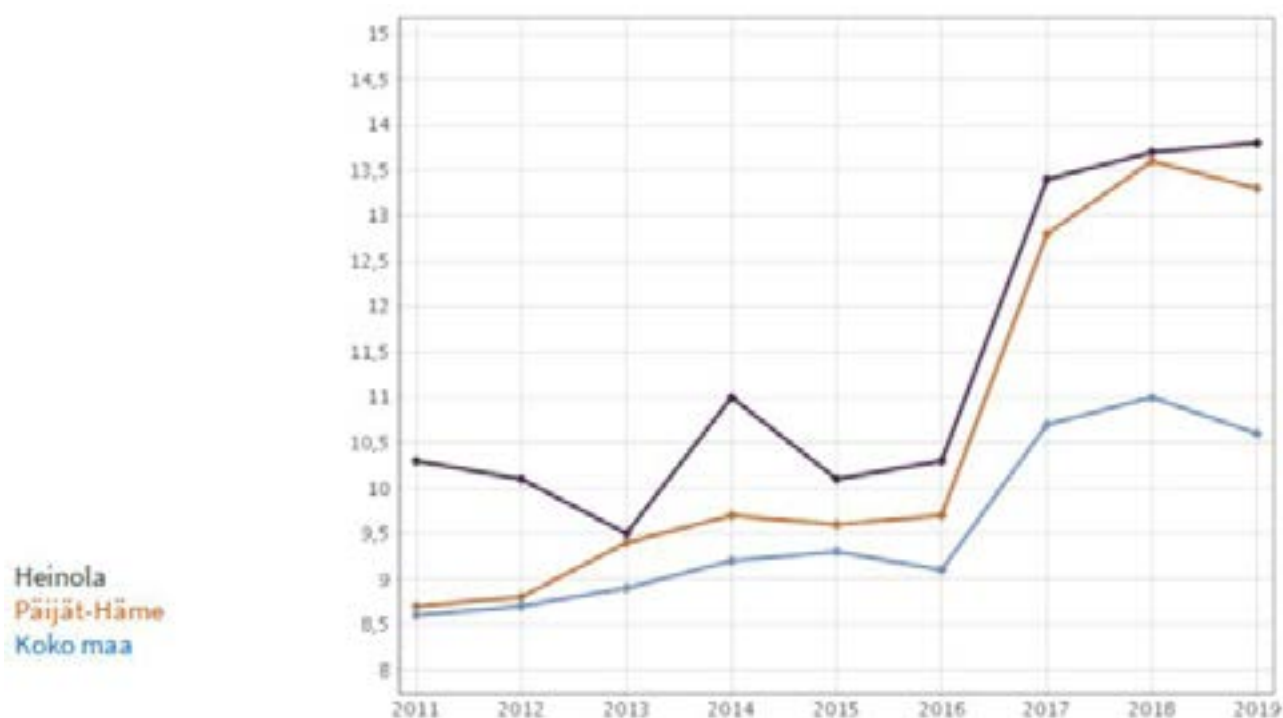
Vanhemman liiallinen päihteiden käyttö aiheuttanut haittaa (%). Ammatilliset oppilaitokset, Heinola

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

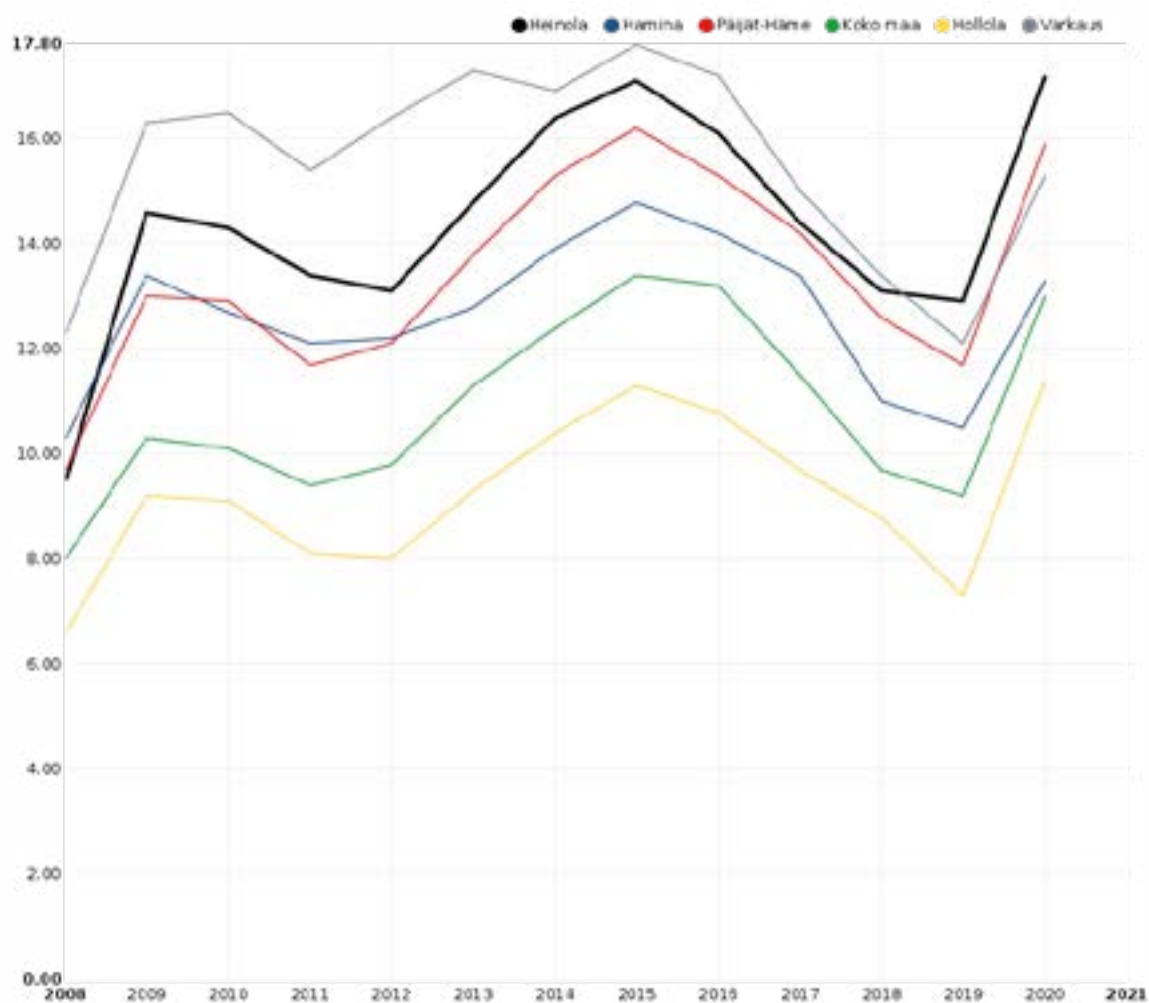

Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

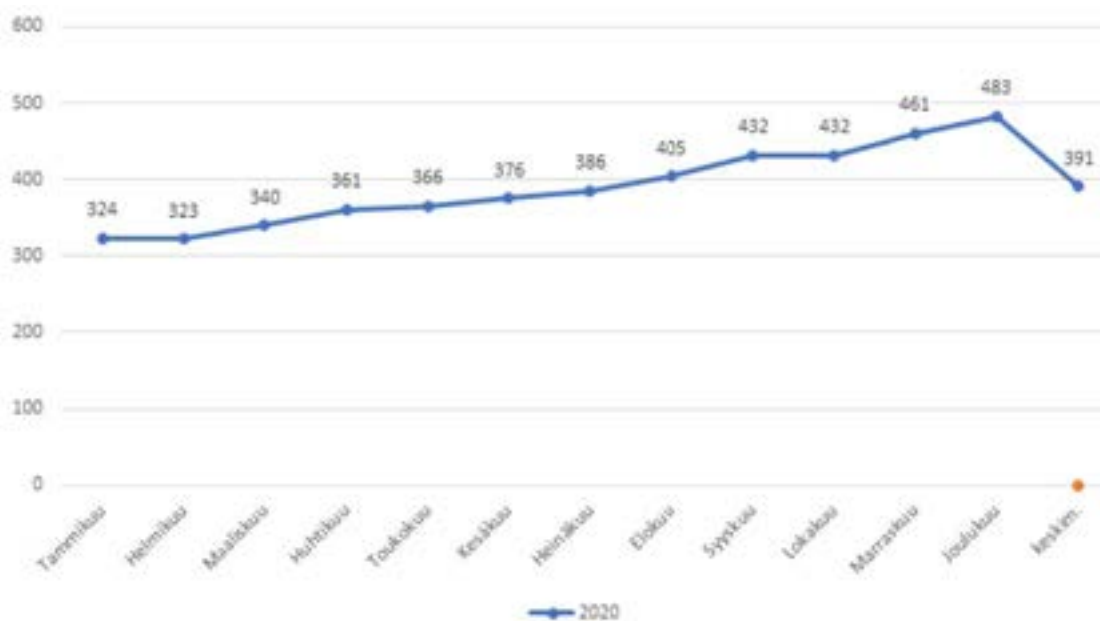

8.2 Aikuiset

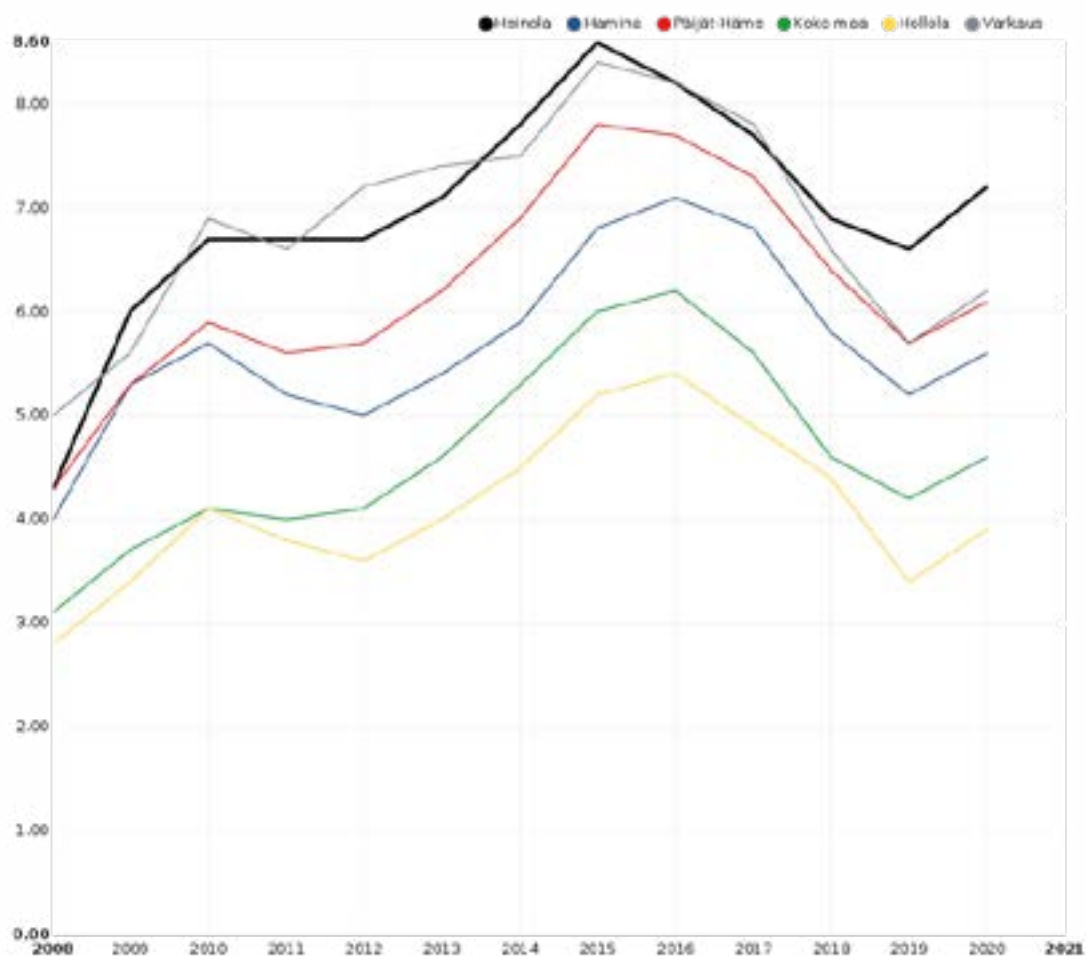
Työttömät, % työvoimasta

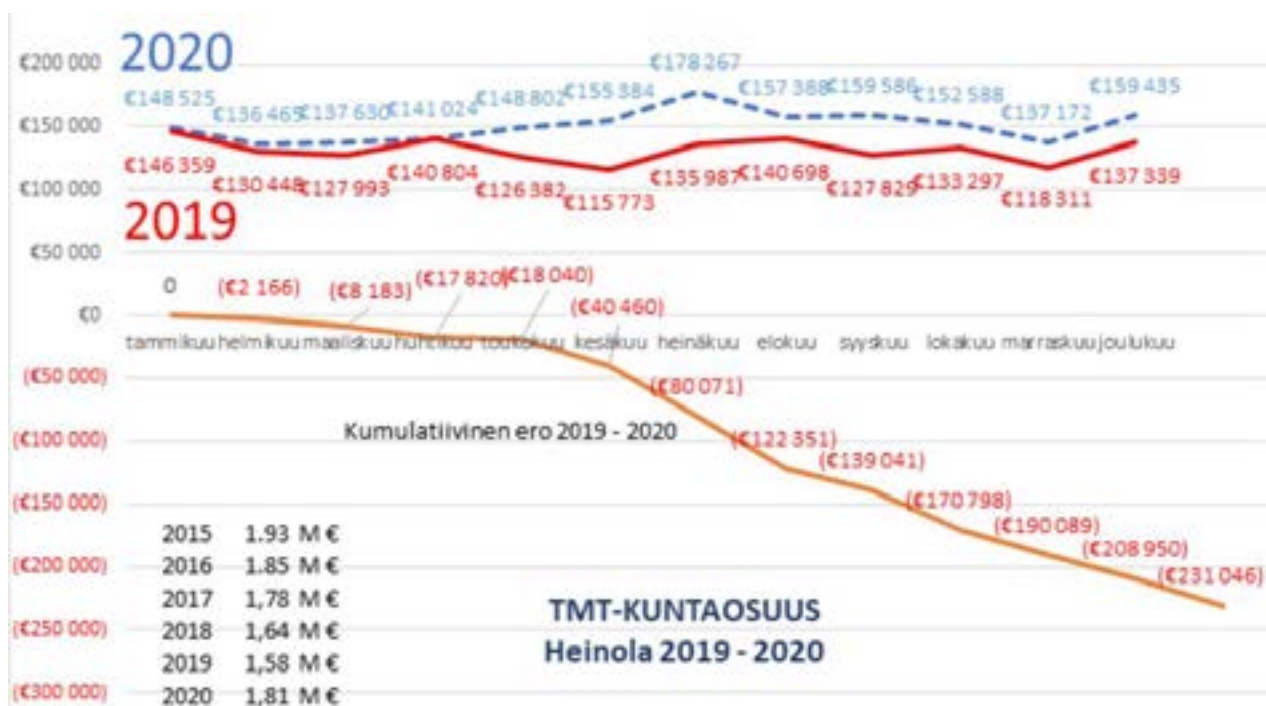
Yli vuoden työttömyys / henkilöä

Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista

Työmarkkinatuen kuntaosuus, KELA-laskutus, Heinola

HÄME

TYÖLLISYYSKATSAUS

Helmikuu 2021

Alueellinen taulukko

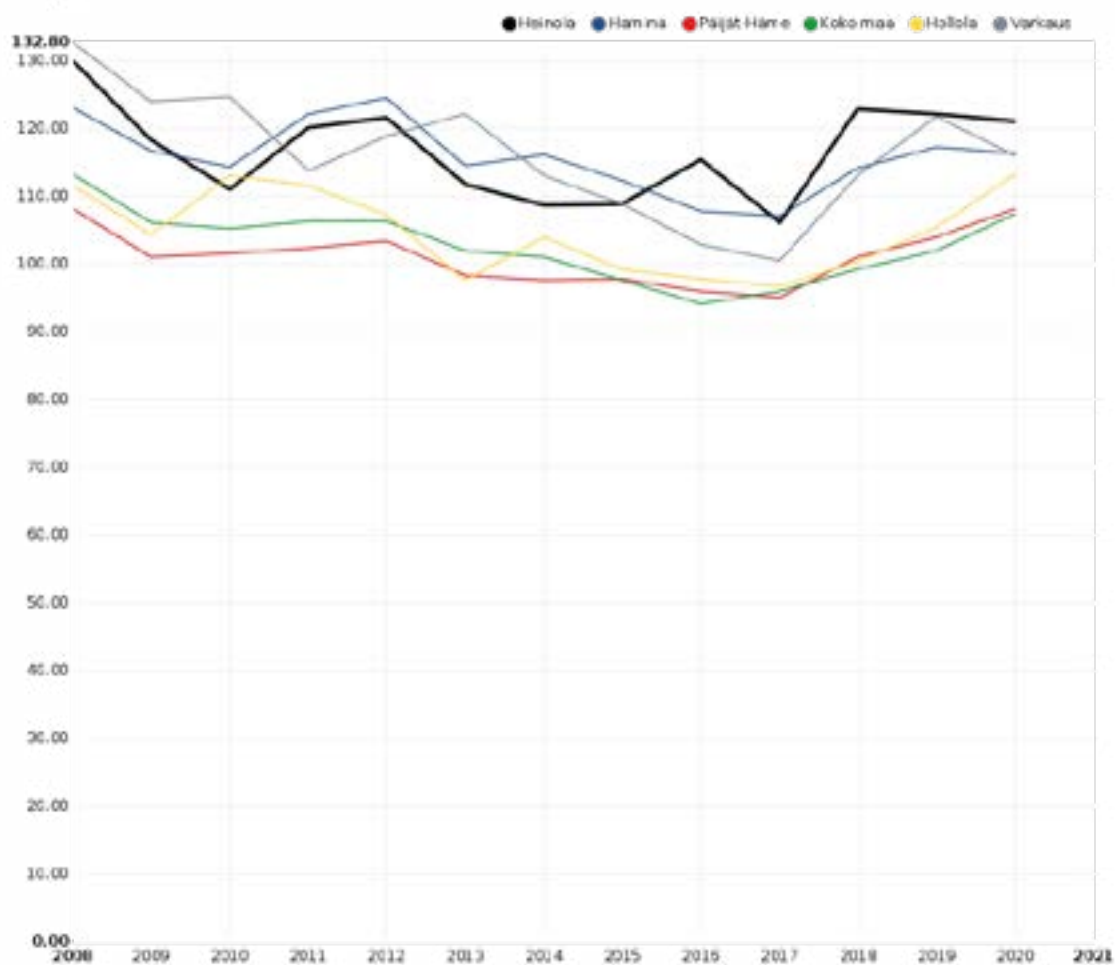
TYÖTTÖMÄT TYÖNHAKIJAT JA AVOIMET TYÖPAIKAT KUNNITTAIN 2021 HELMIKUUN LOPUSSA
ELY-KESKUS: HÄME

Kunta	Työvoima	Työttömät työnhakijat				Alle 20- vuotiaat	Alle 25- vuotiaat	Yli 50- vuotiaat	Pitkäaik. työttömät	Vamm. ja pitkäaik. sairaat	Avoimet työ- paikat
		Osuus-% työvoimasta	Yhteensä	Miehet	Naiset						
Asikkala	3 332	11,5	383	222	161	–	23	189	105	52	65
Forssa	7 271	12,5	912	573	339	25	136	366	268	100	435
Hartola	1 093	13,3	145	84	61	–	10	79	46	35	31
Hattula	4 476	8,2	366	223	143	5	29	162	104	41	65
Hausjärvi	4 021	8,2	329	196	133	–	33	150	50	30	71
Heinola	7 939	16,2	1 287	783	504	32	133	622	512	220	293
Hollola	10 723	11,3	1 214	708	506	37	112	574	384	172	103
Humppila	993	11,7	116	61	55	–	11	54	33	15	11
Hämeenlinna	31 222	12,5	3 892	2 299	1 593	78	508	1 512	1 177	677	1 218
Itä	2 902	10,9	315	195	120	7	33	160	88	51	37
Janakkala	7 585	9,9	754	453	301	16	78	331	218	103	188
Jokioinen	2 404	8,9	213	120	93	6	22	101	62	20	60
Karkola	2 035	14,1	286	158	128	5	34	113	103	53	119
Lahti	56 099	17,0	9 525	5 665	3 860	282	1 321	3 420	3 506	1 330	1 750
Loppi	3 507	6,9	242	144	98	–	17	115	47	27	51
Orimattila	7 343	12,0	882	506	376	25	92	362	254	124	93
Padasjoki	1 117	13,2	148	89	59	0	5	90	50	16	61
Riihimäki	13 629	11,0	1 497	853	644	44	217	528	336	195	398
Syvä	1 369	10,0	137	76	61	5	7	87	43	20	28
Tammela	2 783	8,4	234	136	98	5	27	109	81	26	26
Ypäjä	1 066	10,5	112	67	45	–	12	58	32	12	12
Yhteensä	172 909	13,3	22 989	13 611	9 378	588	2 860	9 182	7 499	3 319	5 115

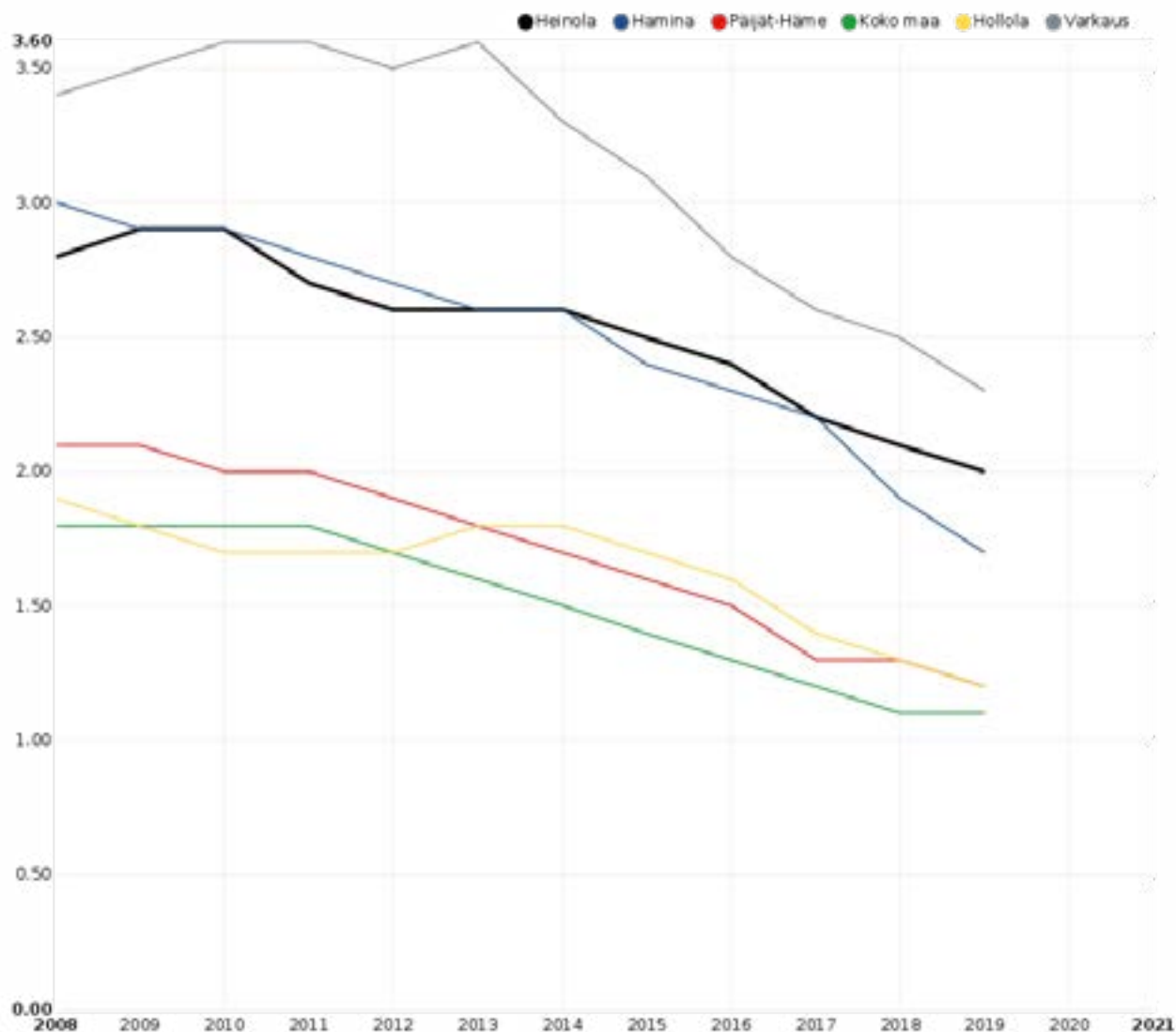
Elinkeinorakenteesta Heinolassa

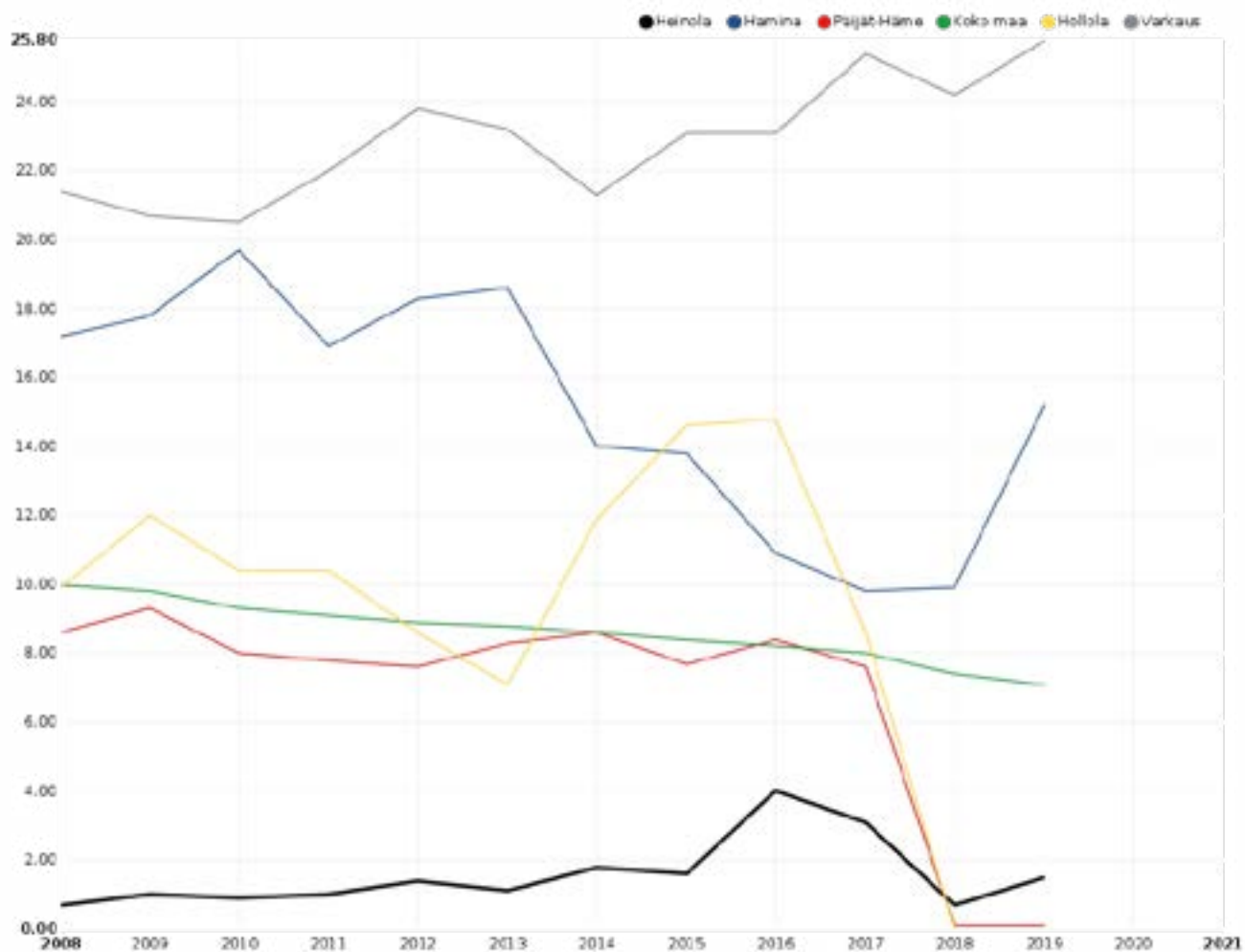
Sairauspäivärahaa saaneet 25–64-vuotiaat/1 000 vastaavanikäistä

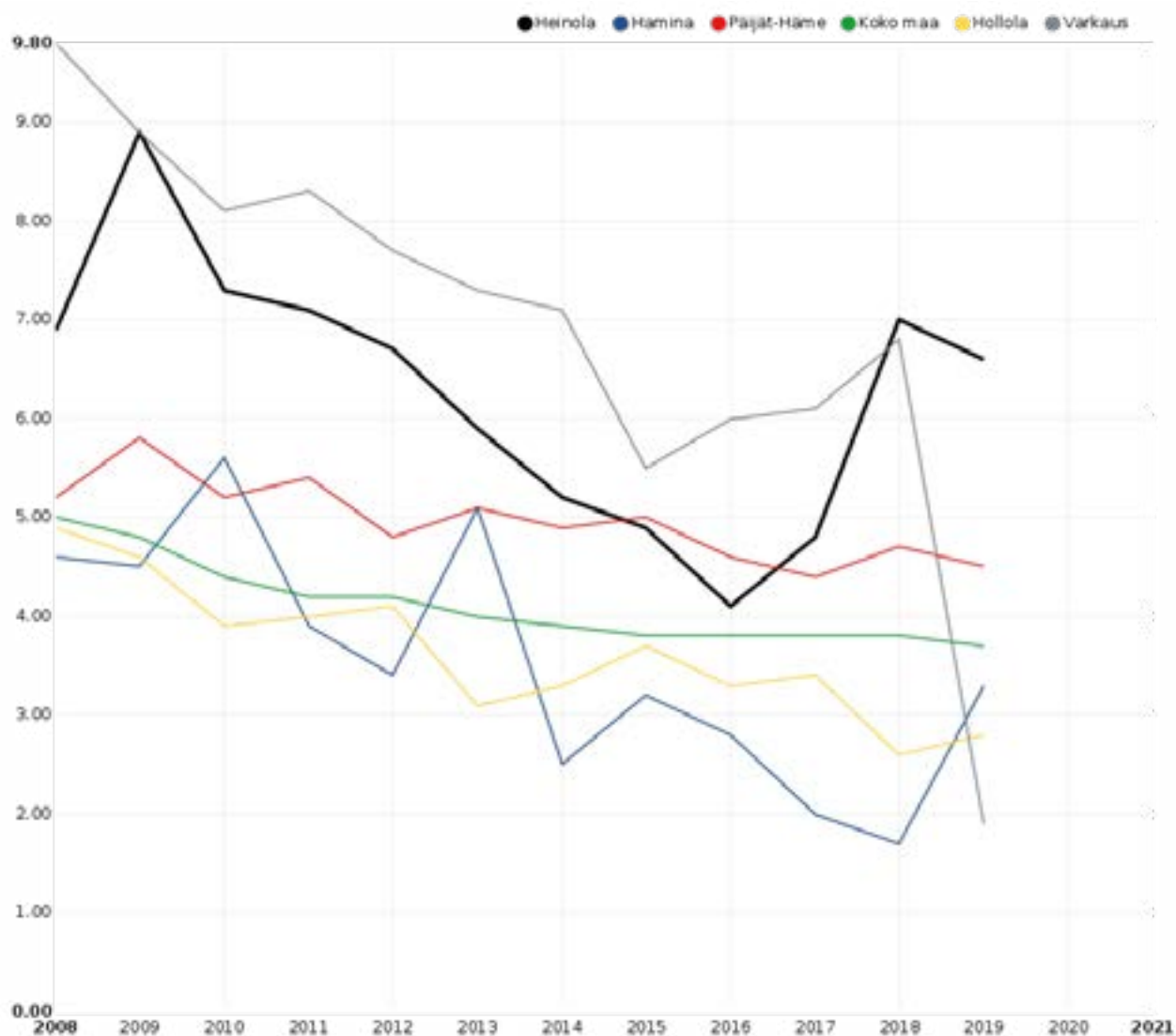
Tuki- ja liikuntaelinten- sekä sidekudosten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16–64-vuotiaista

Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita/1 000

**Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleet
25–64-vuotiaat/1 000 vastaavanikäistä**

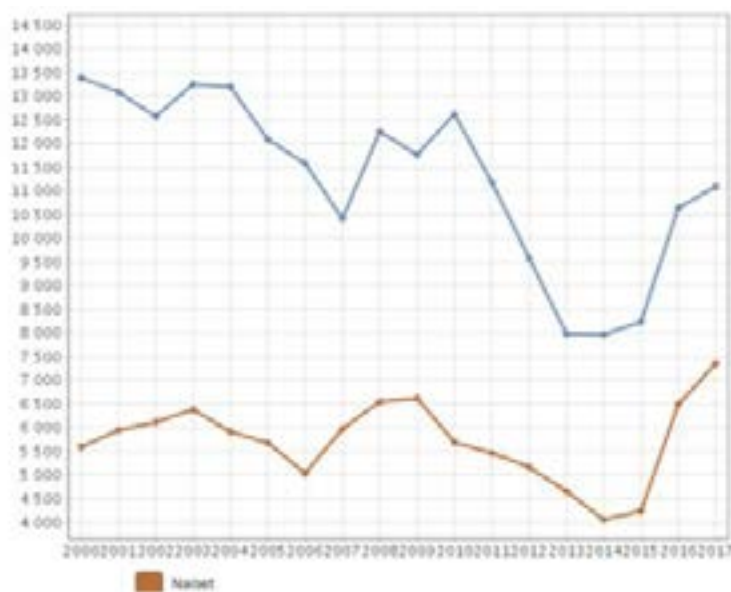
PYLL-indeksi / menetetyt elinvuodet

Alueet	Arvot
Pukkola	5 289
Hollola	5 666
Hartola	5 686
Asikkala	6 065
Lahti	6 903
Myrskylä	6 963
Kärkölä	7 320
Orimattila	7 573
Tihti	7 678
Padasjoki	8 044
Heinola	9 133
Sysmä	9 813

- koko Suomi PYLL-indeksi 6246
- Väkiluvultaan 10 000 – 50 000 asukkaan kuntien/kaupunkien joukossa Heinolan PYLL-indeksi on korkein

Lähde:
http://www.terveytemme.fi/avainindikaattorit/terveydentila/kunnat_html/atlas.html?select=091&indicator=0

Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikäväliillä 0–80-vuotta/100 000 asukasta

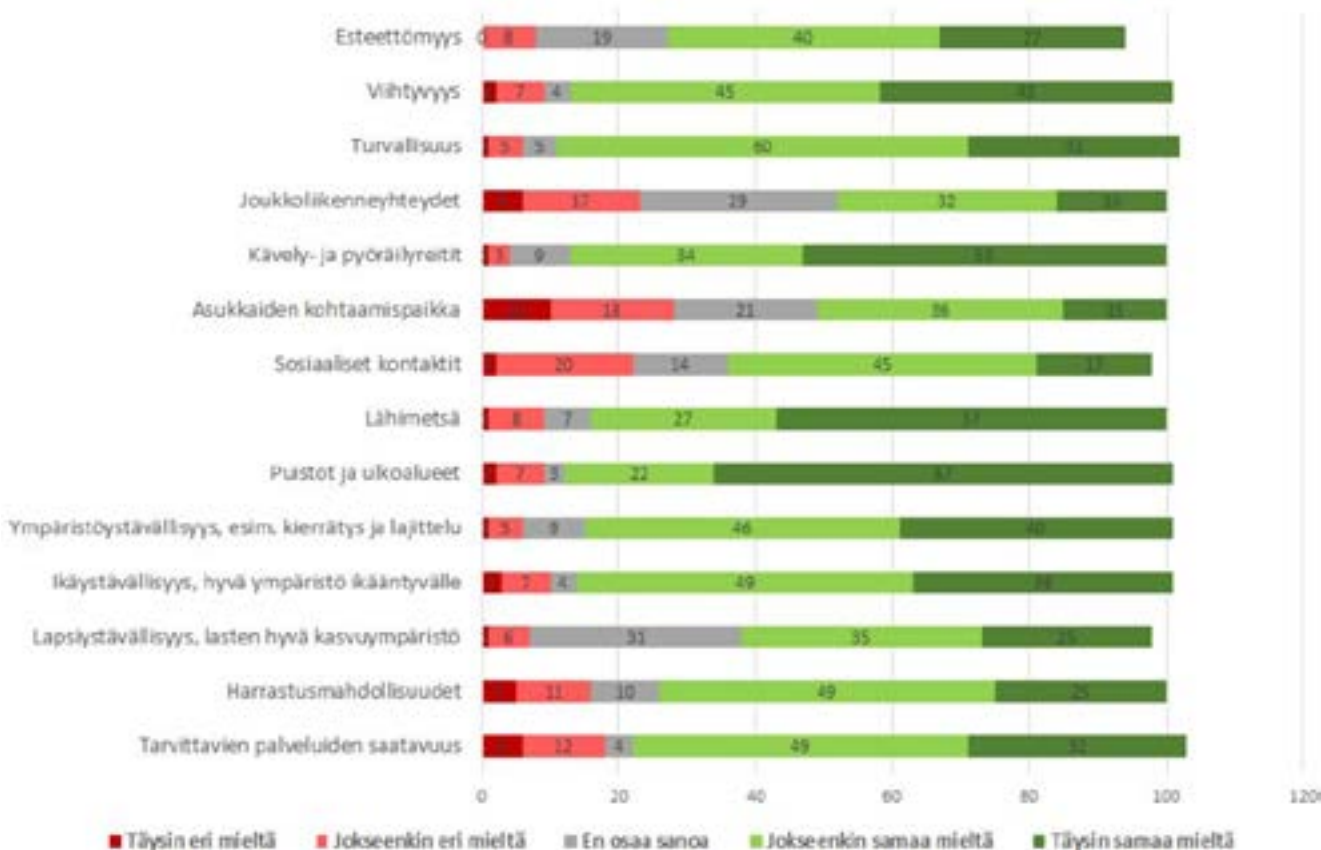
PYLL –
indeksi,
Heinola
2000-2017

8.3 Ikäihmiset

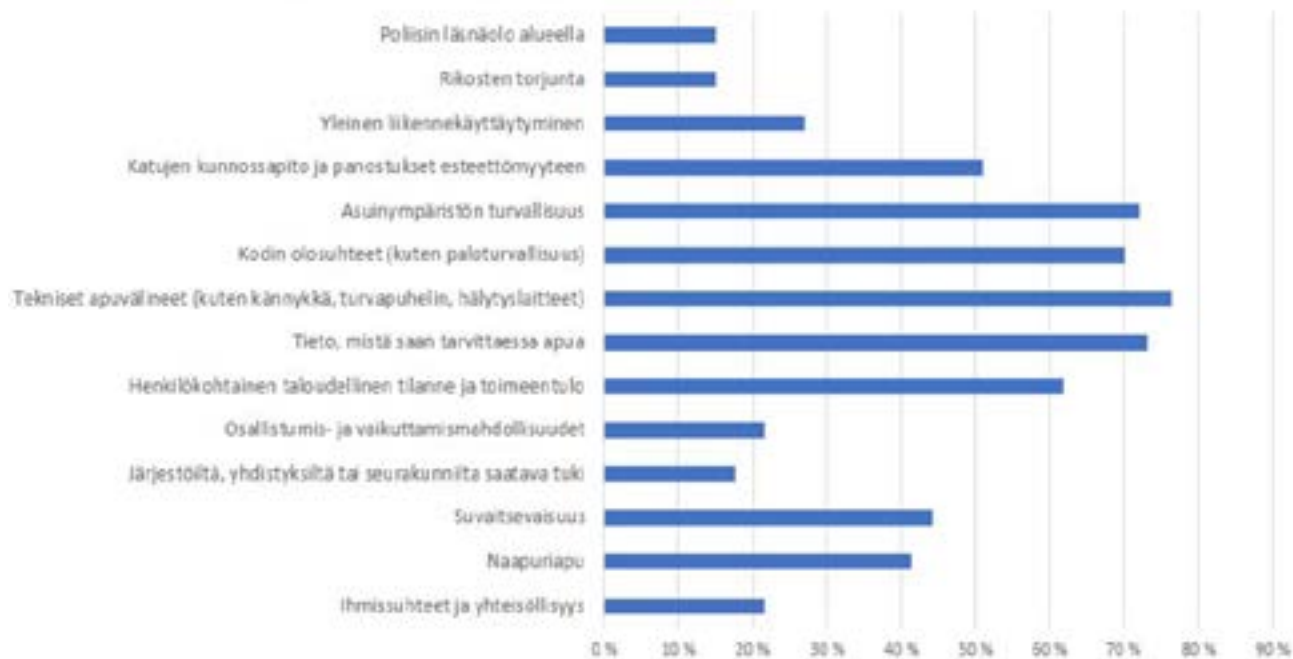
Kohdallani pitävät paikkansa, Heinolan hyvinvointikysely 2021, 66 vuotta täyttäneet vastaajat

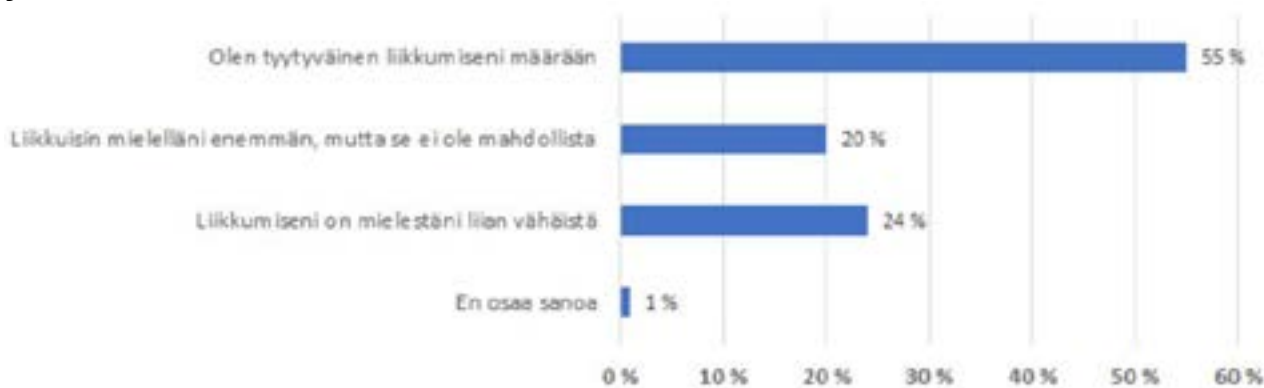
Asuinympäristössä toteutuvaa, Heinolan hyvinvointikysely 2021, 66 vuotta täyttäneet vastaajat (n 102)

Turvallisuuden tunnetta vahvistavaa, Heinolan hyvinvointikysely 2021, yli 66-vuotiaat vastaajat

Tyytyväisyys oman liikkumisen määrään, Heinolan hyvinvointikysely 2021, 66 vuotta täyttäneet

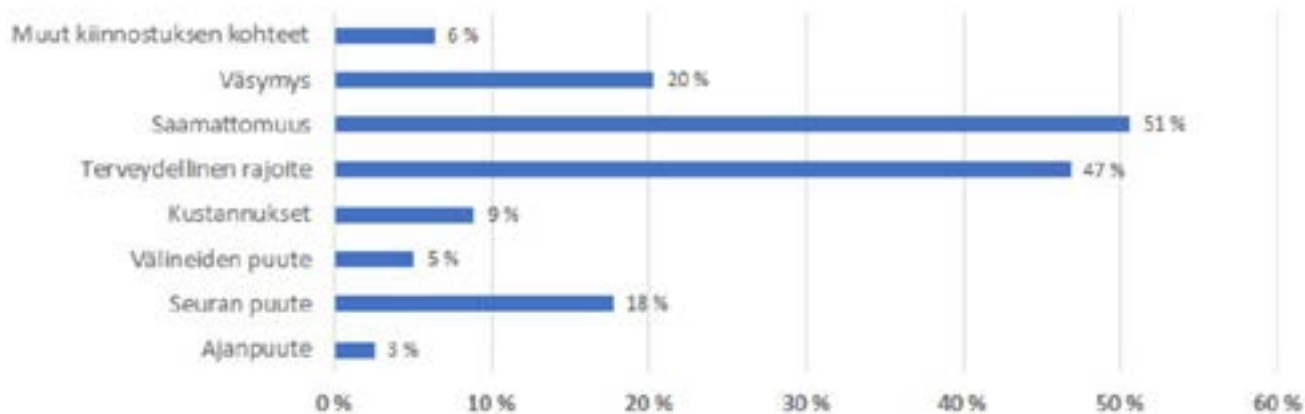

Liikkumistani tukevat, Heinolan hyvinvointikysely 2021, 66 vuotta täyttäneet vastaajat

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset: Jyränkölä, luonto, kävelyreitit lähellä, läheiset lenkkipolut, metsä, koira, lemmikkini, oma aktiivisuus, liikkuvat jalat, ikäihmisten kuntosali terveyskeskuksessa, mökillä liikunta ja uiminen.

Esteitä liikkumiselleni ovat, Heinolan hyvinvointikysely 2021, 66 vuotta täyttäneet

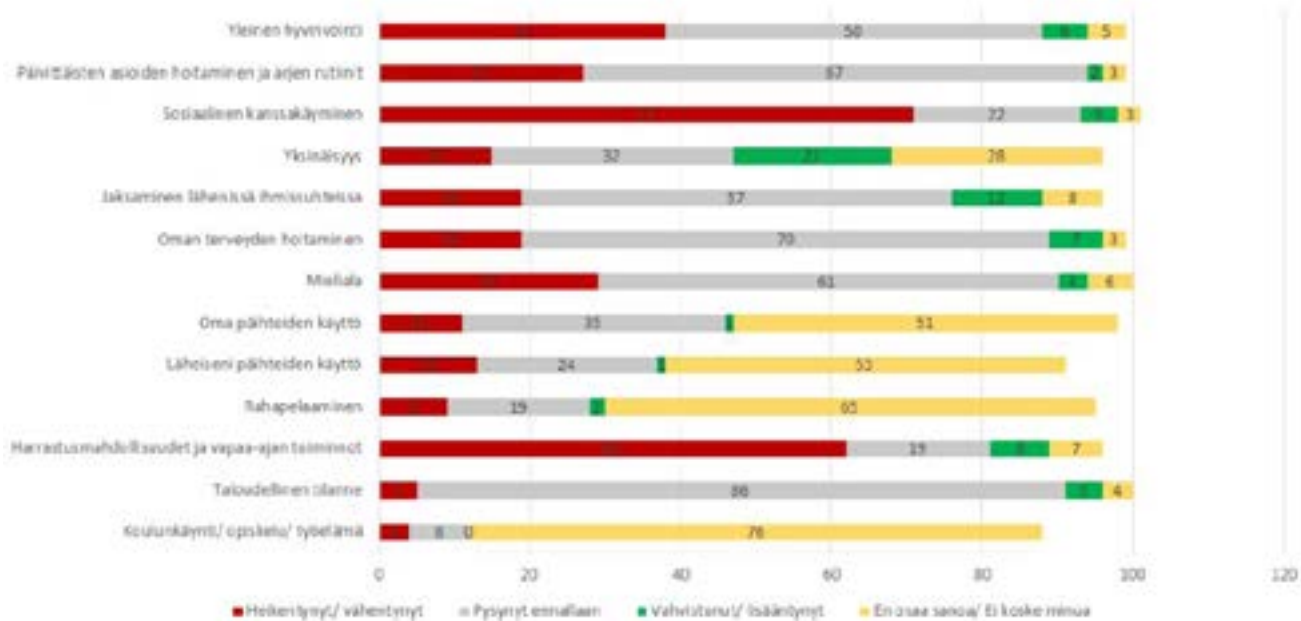

Avoimeen kenttään annetut vastaukset: Kuntosalit suljettu, uimahalli suljettu, lumivallit aurauksen jäljiltä, ulkokuntolaitteiden puute, koronan pelko ja luonnollinen laiskuus.

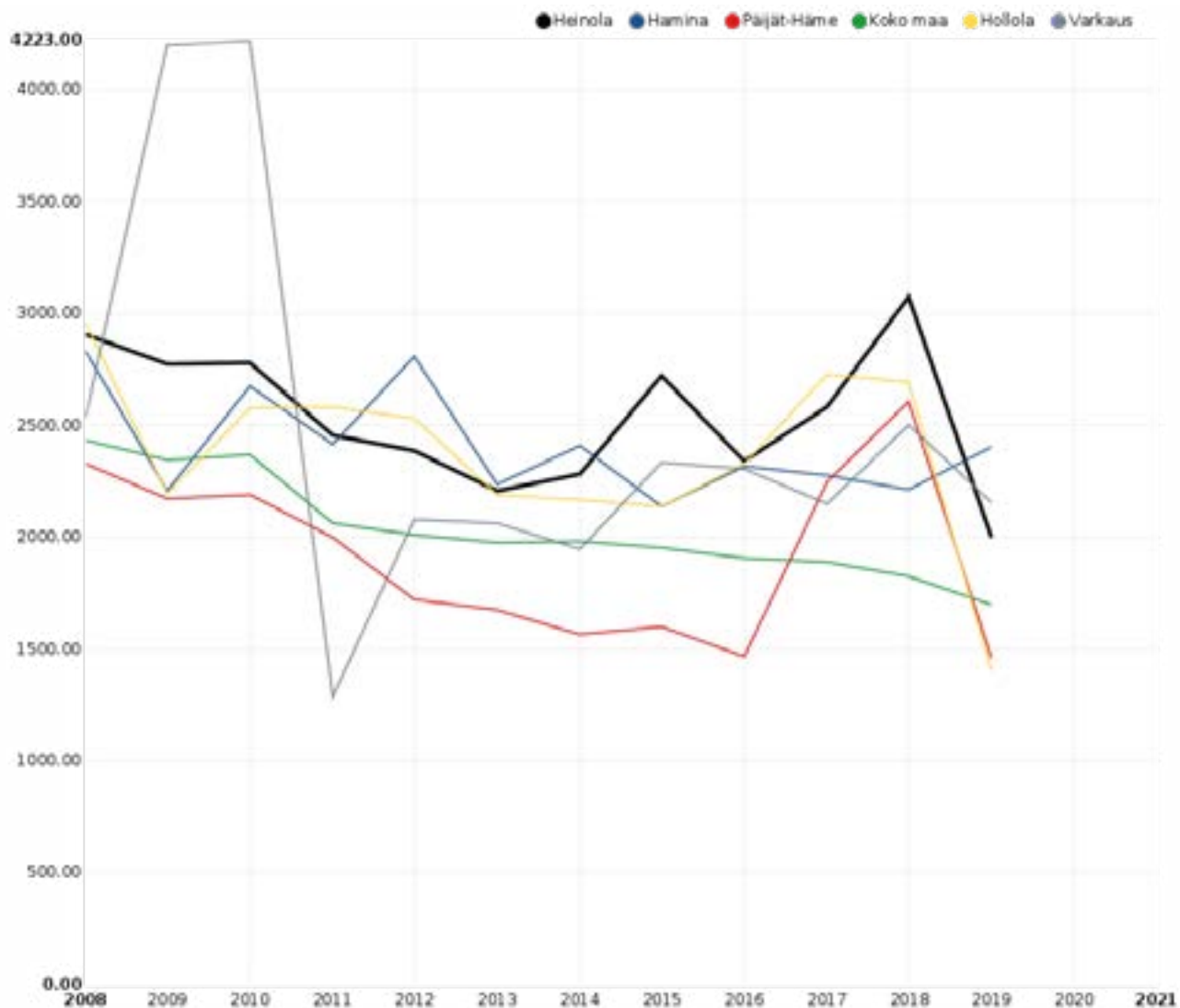
Kokemus palvelusta, Heinolan hyvinvointikysely 2021, 66 vuotta täyttäneet

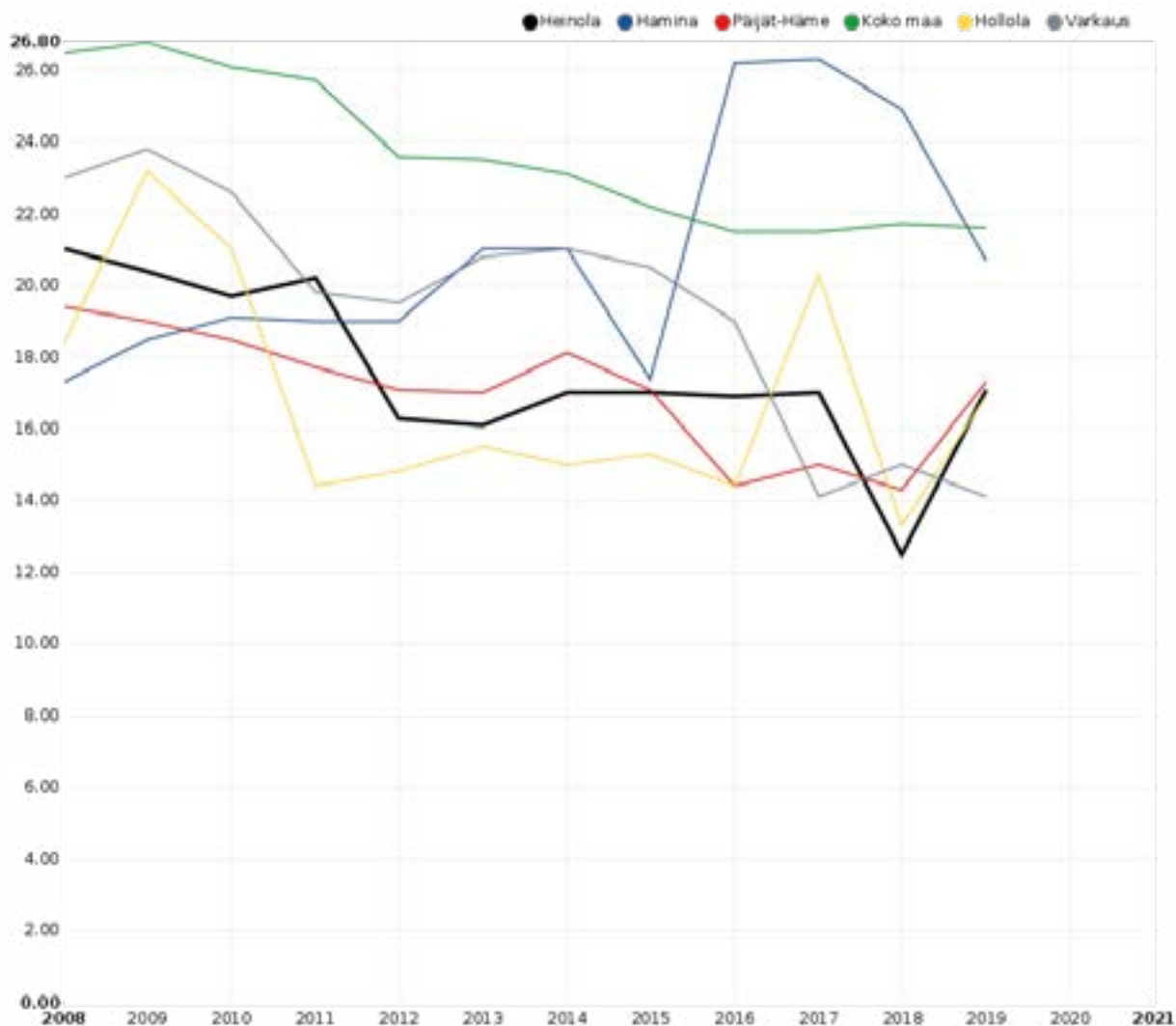
Hyvinvointi koronan aikana, Heinolan hyvinvointikysely 2021, 66 vuotta täyttäneet

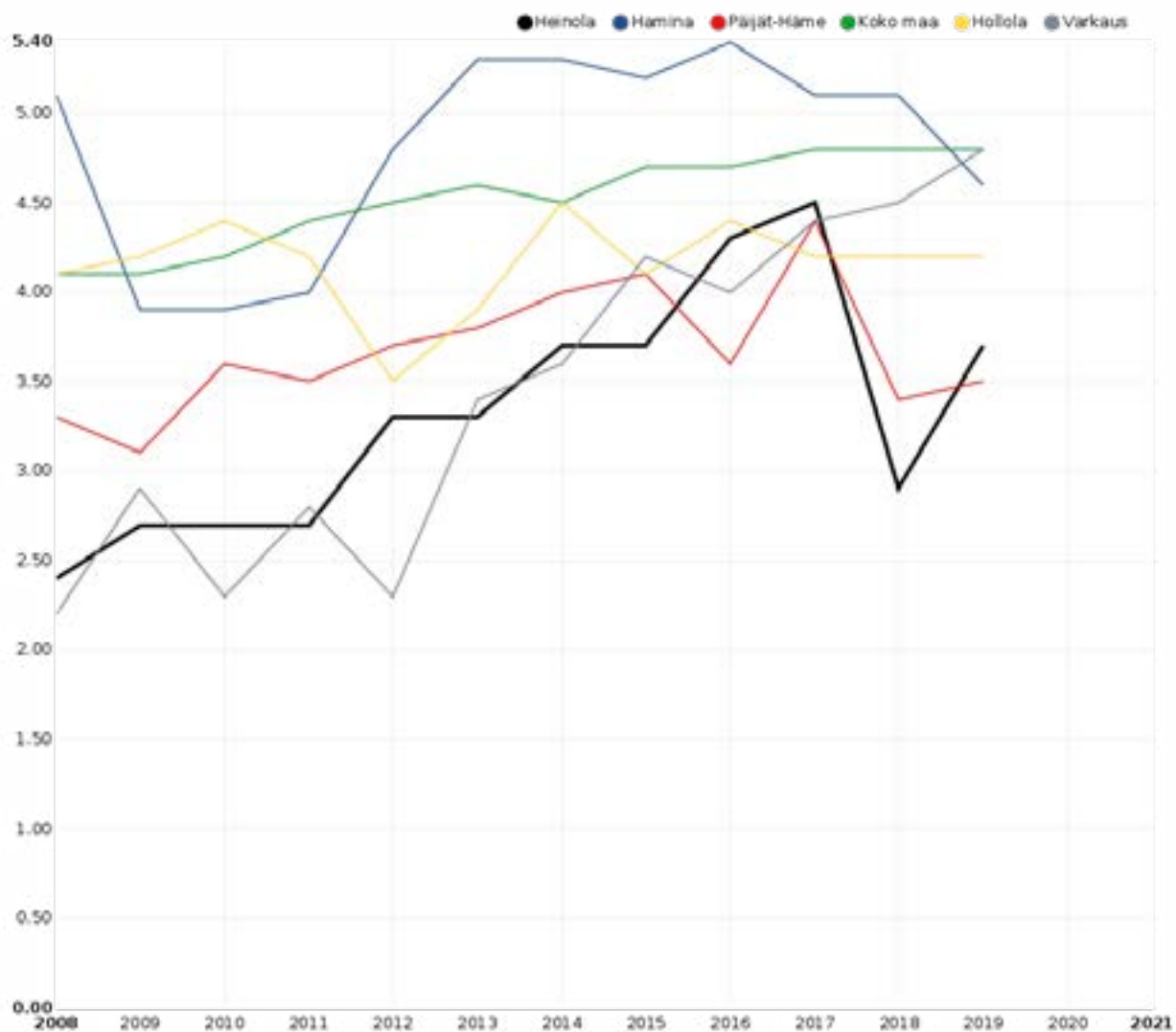
Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä/1 000 vastaavanikäistä

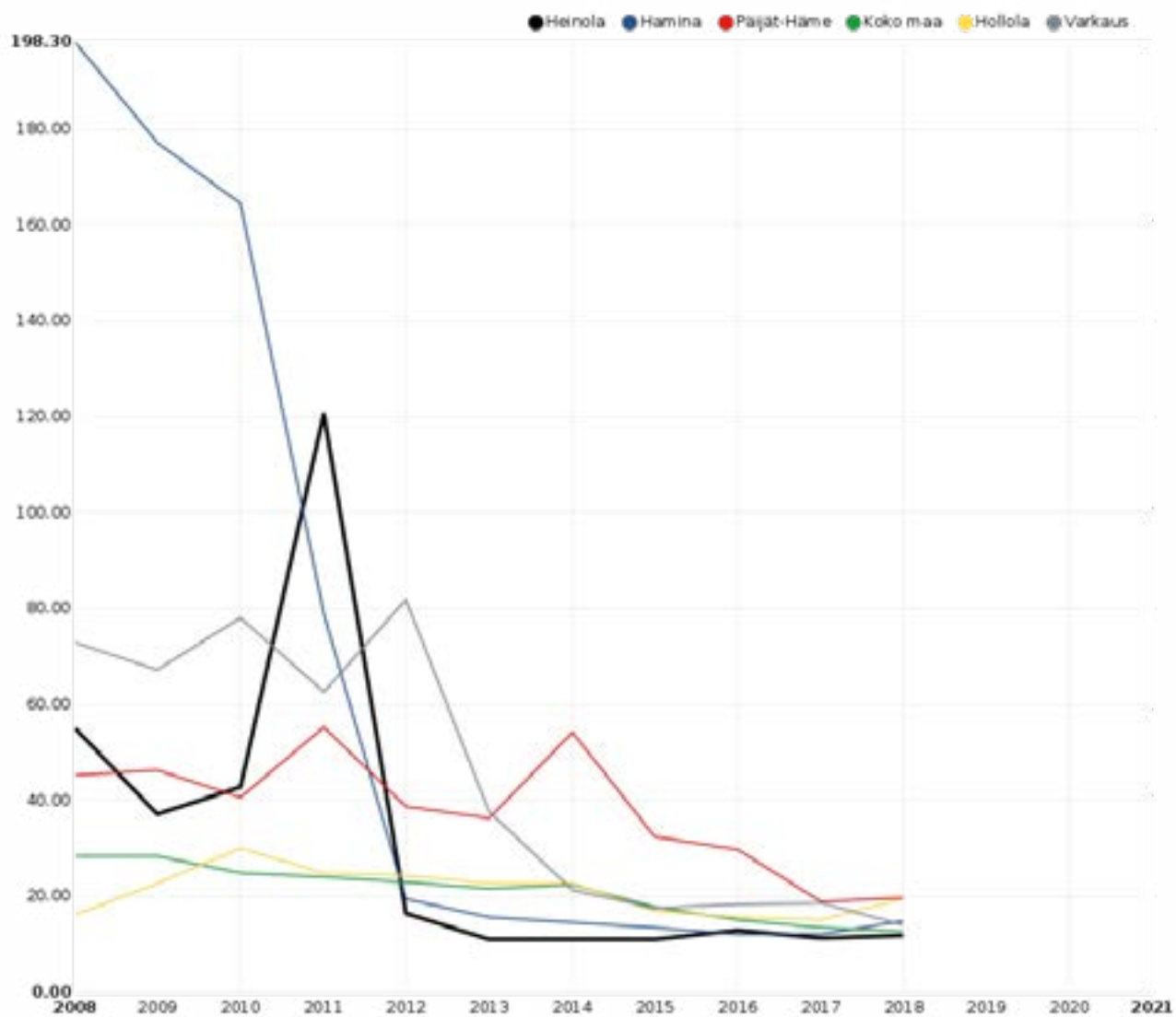
Kodinhoitoavun, tukipalveluiden tai omaishoidon tuen piirissä 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä

Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä

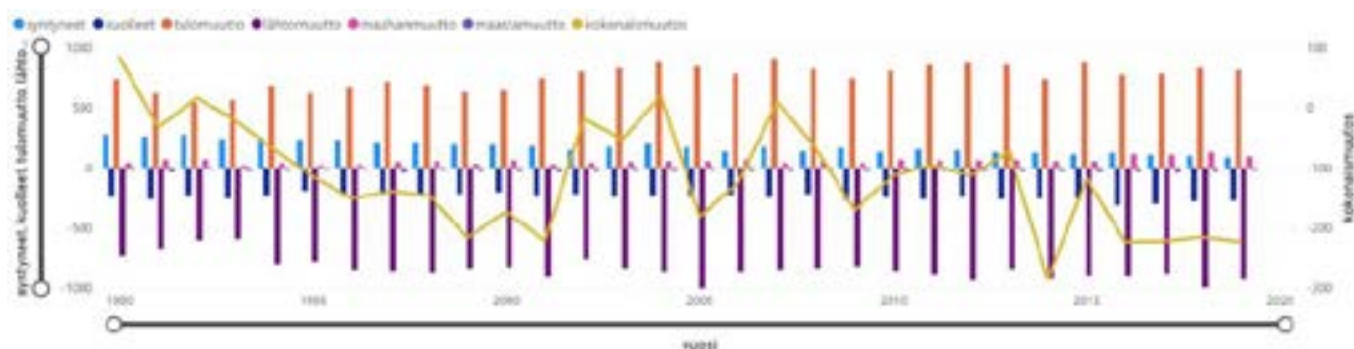

Perusterveydenhuollon vuodeosastohoito, keskimääräinen hoitoaika

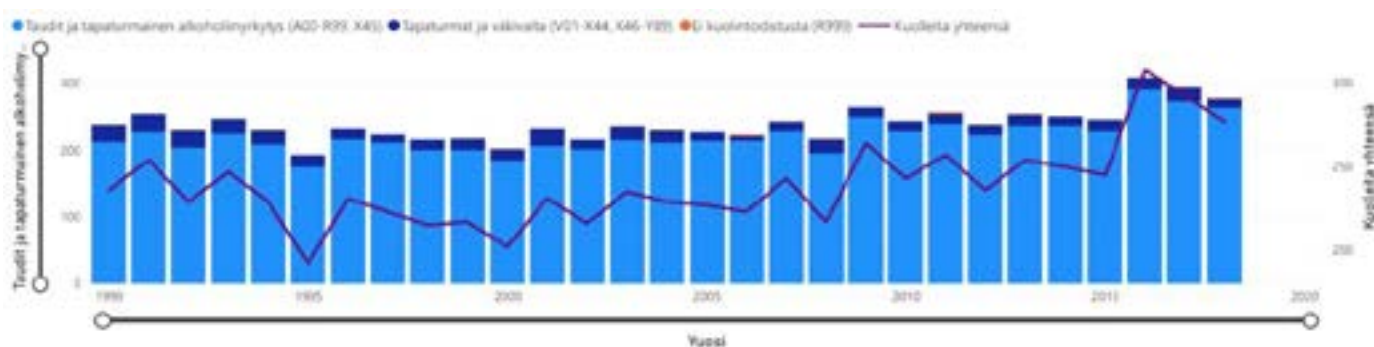

8.4 Muita indikaattoreita

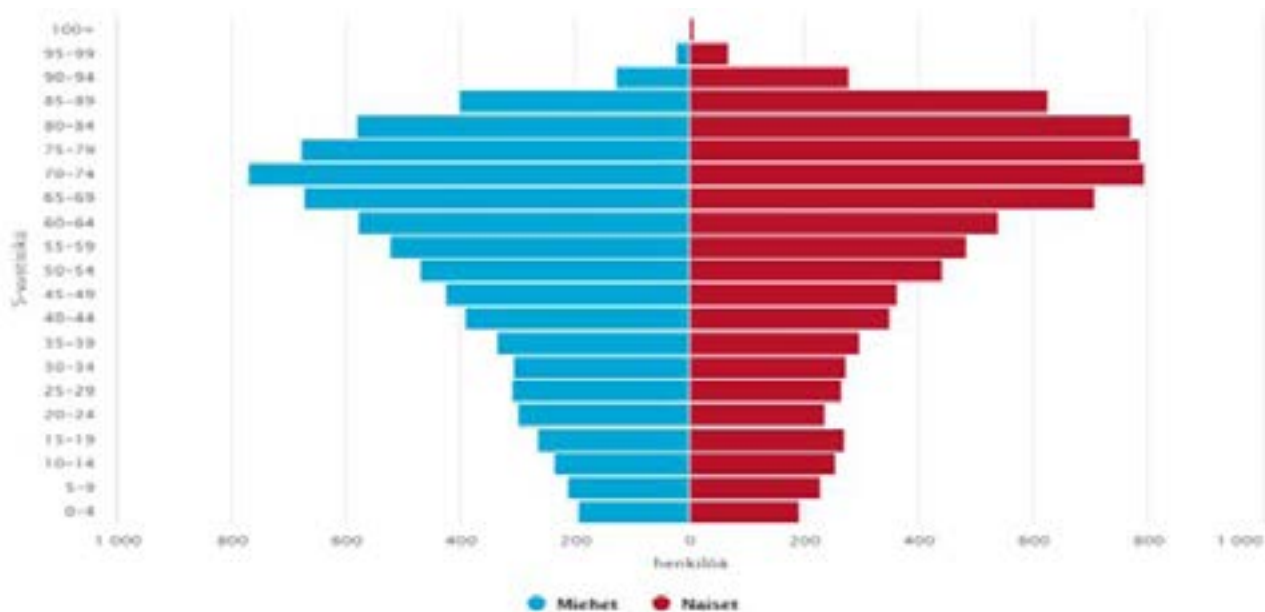
Väestömuutos Heinolassa ja Heinolan pienalueilla

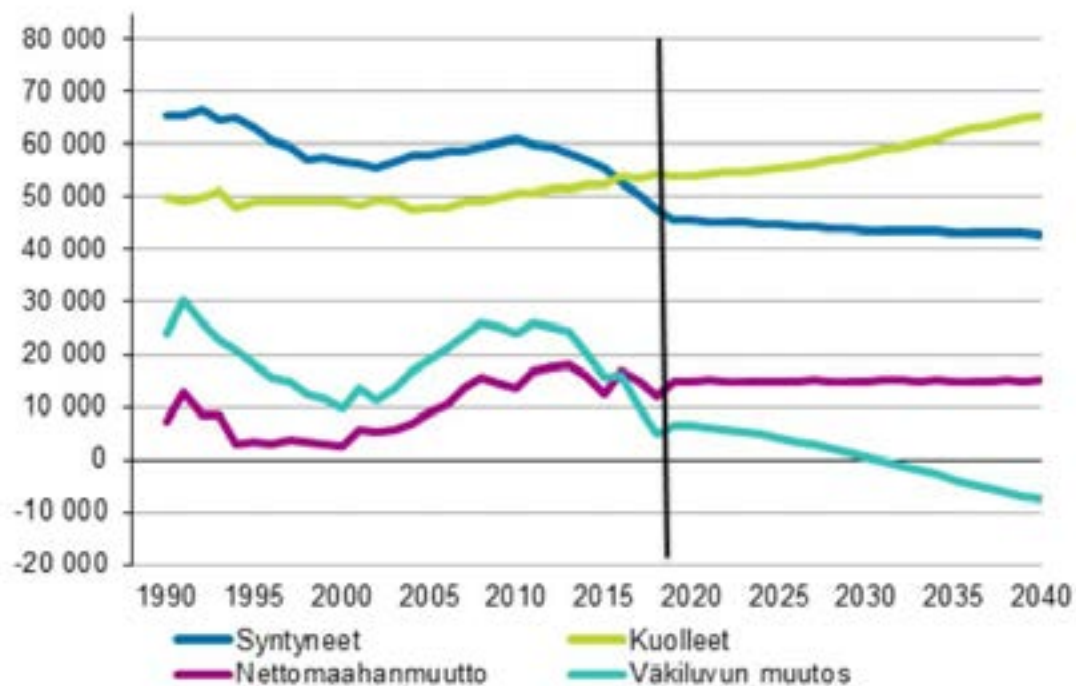
Eräät kuolinsyyt Heinolassa

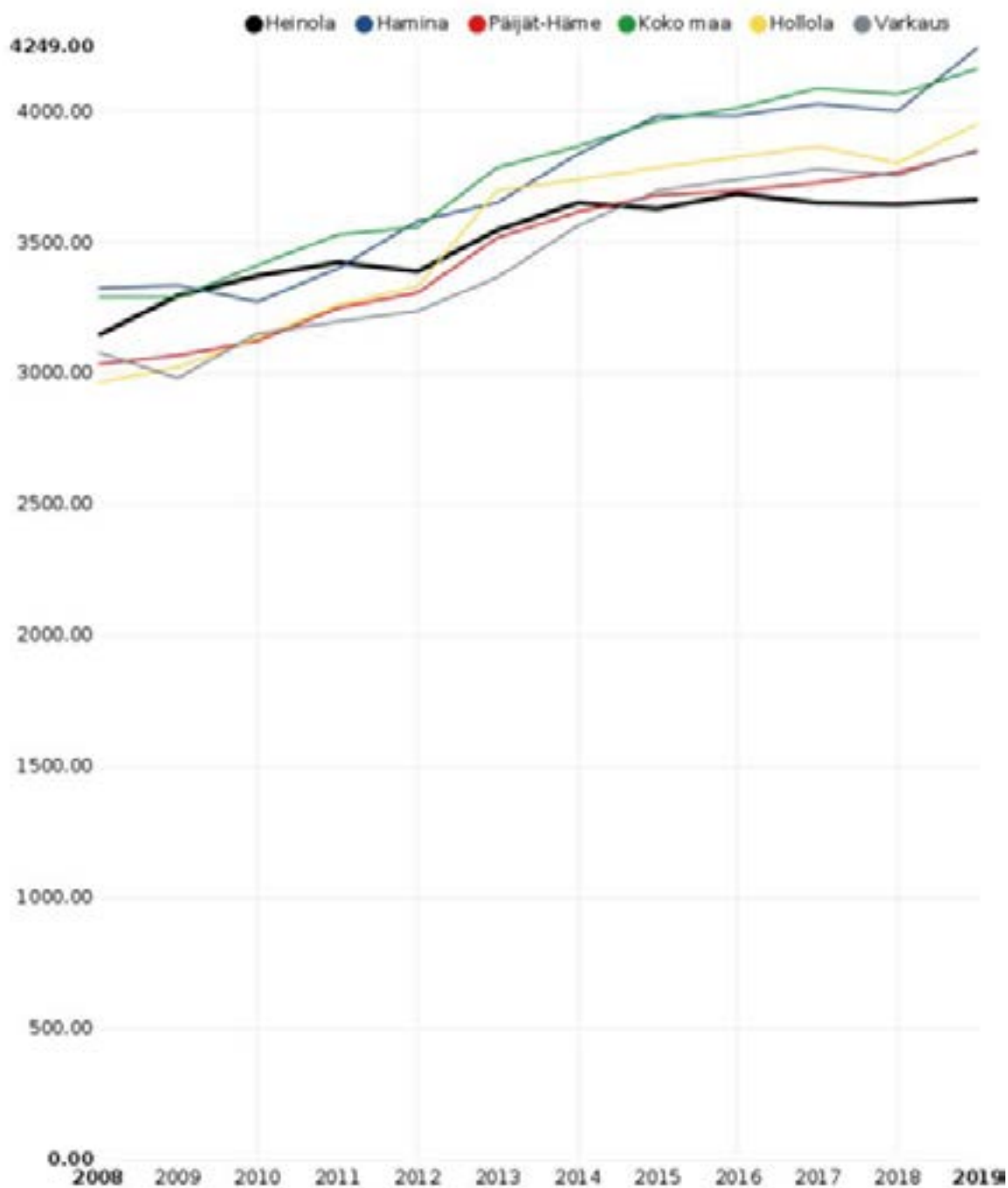
Ennustettu ikärakenne Heinola 2035

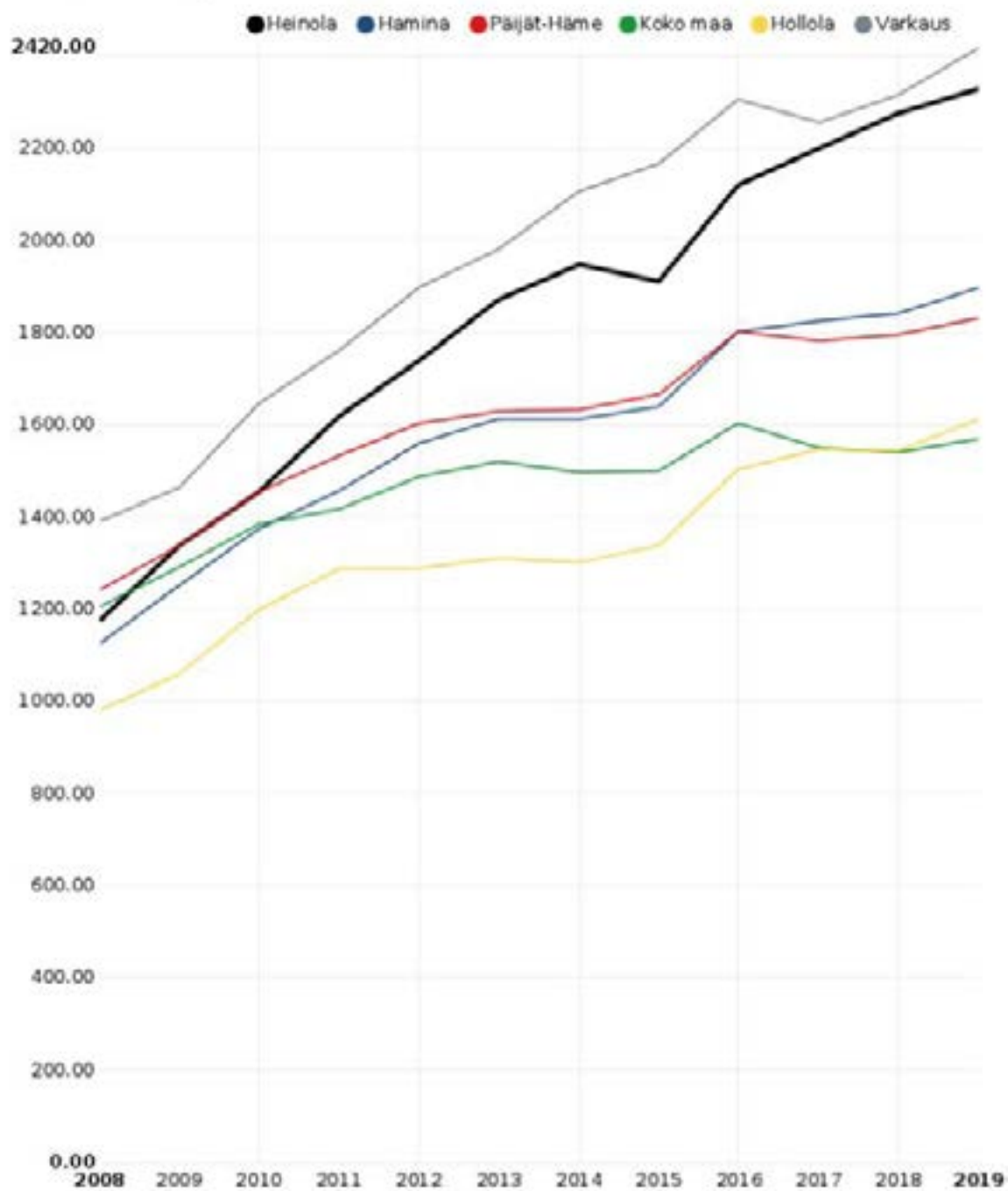
Syntyneet, kuolleet, nettomaahanmuutto ja väkiluvun muutos 1990–2018 Suomessa ja ennuste 2019–2040 (Tilastokeskus)

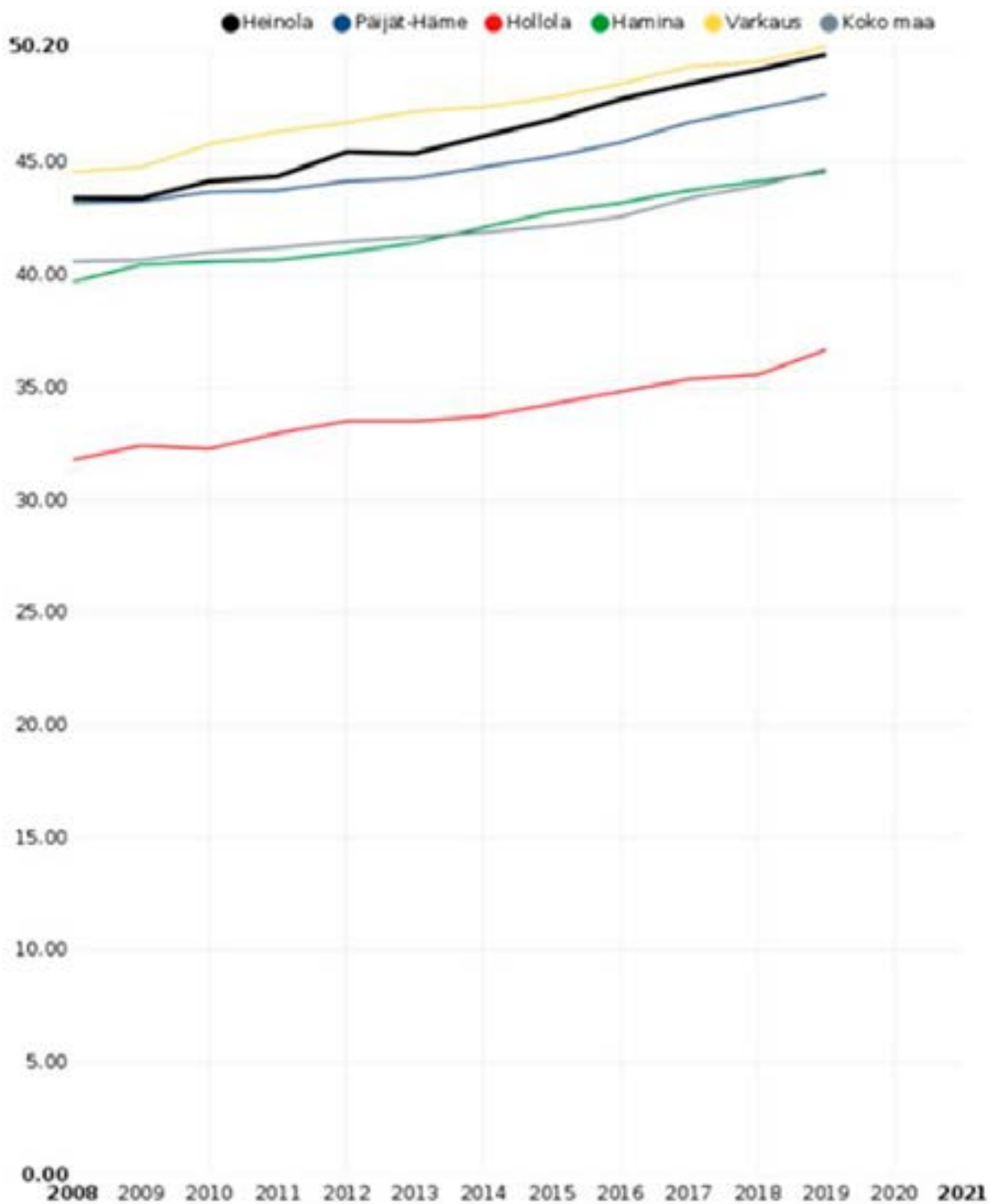
Verotulot, euroa/asukas

Valtionosuudet yhteensä euroa/asukas

Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista

Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

